

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΙΡΗΝΗ Η ΑΘΗΝΑΙΑ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΡΑ ΡΩΜΑΙΩΝ.

769—802.

ΜΕΡΟΣ Α΄.

769—788

ΜΕΤΑ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΠΕΙΩΝ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΟΜΑΧΙΑΣ

726—773

ΑΚΑΔΗΜΙΑ "ΕΝΑΙΣΙΜΟΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗ" ΑΘΗΝΩΝ

ΙΩΑΚΕΙΜ Δ. ΦΟΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΙΑΚΟΝΟΥ

ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ
ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΟΡΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ.

ΕΝ ΛΕΙΨΙΑ:

LIPSIAE

ΤΥΠΟΙΣ Γ. ΔΡΟΥΓΟΥΔΙΝΟΥ

APUD THEOD. STAUFFERUM

1887

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Vom Verfasser (Chios) überreicht.

ὡς ἐξοχώτατος Κωζαίων κατὰ Ἀρδοσίην
μὴτ' ἐπιδουράου οὐρανοῦ
ὁ γράφας.

ΕΙΡΗΝΗ Η ΑΘΗΝΑΙΑ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΑ ΡΩΜΑΙΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΛΟΓΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ ΚΑΙ ΛΟΓΟΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΡΗΘ

ΕΙΡΗΝΗ Η ΑΘΗΝΑΙΑ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΡΑ ΡΩΜΑΙΩΝ.

769—802.

ΜΕΡΟΣ Α΄.

769—788

ΜΕΤΑ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΠΕΙΩΝ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΟΜΑΧΙΑΣ

726—775

ΑΚΑΔΗΜΙΑ "ΕΝΑΙΣΙΜΟΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗ" ΑΘΗΝΩΝ

ΙΩΑΚΕΙΜ Δ. ΦΟΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΙΑΚΟΝΟΥ

ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ
ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΟΡΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ.

ΕΝ ΛΕΙΨΙΑΙ

LIPSIAE

ΤΥΠΟΙΣ Γ. ΔΡΟΥΓΟΥΔΙΝΟΥ

APUD THEOD. STAUFFERUM

1887

ΕΡΕΥΝΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΤΩ: ΠΡΩΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΙΩΑΚΕΙΜ Γ΄.

ΤΩ: ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΩ: ΚΑΙ ΘΕΙΟΤΑΤΩ: ΠΑΤΡΙΑΡΧΗ:

ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΕΡΑΣΤΗ: ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΤΗ:

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΥΛΑΒΩΣ ΚΑΙ ΕΥΝΟΜΟΝΩΣ

ΑΝΑΤΙΘΕΤΑΙ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΤΩ: ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ.

Τὸ ἔργον μου: Εἰρήνη ἢ Ἀθηναία, αὐτοκράτειρα Ῥωμαίων
769—802, ἐξ ἑνῆεκα συνίσταται κεφαλαίων, τῶνδε:

Α'. Εἰσαγωγή. Πολιτικά ^{συνέπειαι} τῆς Εἰκονομαχίας
726—75.

Β'. Εἰρήνη ἢ Ἀθηναία ἐπὶ Κωνσταντίνου Ε'. καὶ Λέοντος Δ'.
769—80.

Γ'. Εἰρήνη ἢ Ἀθηναία ἐπὶ Κωνσταντίνου ΣΤ'. 780—90.

Δ'. Εἰρήνη ἢ Ἀθηναία καὶ ἡ Ἐκκλησία 784—87.

Ε'. Εἰρήνης καὶ Μ. Καρόλου ἀγὼν περὶ Ἰταλίας 786—88.

ΣΤ'. Εἰρήνης καὶ Κωνσταντίνου Στ'. ἀγὼν περὶ ἀρχῆς 788—90.

Ζ'. Μονοκρατορία Κωνσταντίνου ΣΤ'. 790—97.

Η'. Καρόλου ἀγῶνες κατὰ τῆς Ῥωμαίων Αὐτοκρατορίας
792—94.

Θ'. Μονοκρατορία Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας καὶ καθαιρέσεις
797—802.

Τούτων τὰ πρῶτα πέντε ἐπιμελέστερον ἐπεξεργασάμενος,
ὑπέβαλον τῇ Φιλοσοφικῇ Σχολῇ τοῦ ἐν Ἰένῃ Πανεπιστημίου
ὡς ἐναίσιμον διατριβήν. Καὶ ὄφειλον μὲν, ἐπὶ τῇ θέσει αὐτῆς,
ὡς εἶχεν ἐγκριθείσης, διδάκτωρ τῆς Φιλοσοφίας ἀναγορευθεὶς, τὸ
ἅλ.ον τύποις ἐκδοῦναι· τὸ πολὺ μέντοι τῆς δαπάνης (ἐκ πεντε-

καίθεκα γὰρ ὡς ἔγγιστα ἔμελλε συνίστασθαι τυπογραφικῶν φύλλων), ἠγάγκασέ με ἔξαιτήσασθαι παρὰ τῆς αὐτῆς Σχολῆς ἐπιτρέψαι μοι, ὅπως μέρος μόνον τῶν πέντε κεφαλαίων ἐκτυπώσω.

Καὶ δὴ τούτου τυχόν, δι' ἃ καὶ μυρίας ὁμολογῶ τῇ τε Σχολῇ καὶ τῷ σοφῷ Βυζαντινολόγῳ κυρίῳ Ἑρρίκῳ Γέλζερ, τῷ σεβαστῷ μοι διδασκάλῳ, χάριτας, ἐκδίδωμι κατατέρῳ δύο κεφάλαια, τὸ Β' καὶ Γ'. ἐλπίζων ὅτι καὶ ἡ τοῦ λοιποῦ ἔκδοσις τάχιστα ἐπακολουθήσει.

Ἐν Λειψία, τῇ 25. Μαρτίου 1887.

ΙΩΑΚΕΙΜ Δ. ΦΟΡΟΠΟΥΛΟΣ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΙΡΗΝΗ Η ΑΘΗΝΑΙΑ

ΕΠΙ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Ε' ΚΑΙ ΛΕΩΝΤΟΣ Δ'.

769—780.

§ 15. Ἀπὸ τοῦ 751 συνεδασίλευε Κοπρώνυμος ὁ υἱὸς αὐτοῦ Λεῶν Δ'. ὁ ἐκ τῆς Χαζάρας Εἰρήνης (ἢ καὶ Χαζάρος) γεννηθεὶς αὐτῷ ἐν ἔτει 750¹. Τετραετὴς ἦχθη εἰς τὸν γάμον τῶν Βλαχερινῶν πρὸς κύρωσιν τῆς ψευδοδόξης συνόδου τοῦ 752, ἔκτοτε δὲ αὐτόπτης γινόμενος μάρτυς τῶν Κοπρωνυμείων διαγμάτων, ἐπαινεύετο πρὸς τὴν θρησκείαν τοῦ τοκέως. Δεκαπενταεταὶ ἠδουλήθη Κοπρώνυμος συζευξάμενος αὐτῷ τὴν τοῦ ῥηγὸς τῶν Φράγκων Παιπύου θυγατέρα, ἀλλὰ τούτου, ὡς ἔφθην εἰπῶν³, ἀρνησαμένου, μετεπέμψατο ἐν ἔτει 769 καὶ συνέζευξεν αὐτῷ, μήπω τὸ εἰκοστὸν τῆς ἡλικίας συμπληρώσαντι, Εἰρήνην τὴν ἐξ Ἀθηνῶν. Ἦν ἄρ' Ἀθίς ἢ νέα αὐτοκράτειρα, καὶ τοῦτό ἐστι βέβαιον⁴. Πλήν μέντοι τούτου οὐκ ἴσμεν τὰ τοῦ ἰδιωτικοῦ

1 Θεοφάνους Χρονογραφ. ἐκδ. Βόνν. σελ. 631. 657. 658. Νικηφόρου Χρονογραφ. ἀπὸ τῆς Μαυρικίου βασιλείας· ἐκδ. Βόνν. σελ. 66. 72. 73. — 2 Mansi Acta Conciliorum Vol. XIII. 352. πρὸς. Walch Historie der Ketzereien Vol. X. 309. — 3 Ἴδε Εἰσαγωγὴς § 13 σημ. 196. — 4 Θεοφ. 697: "εἰσήλθεν Εἰρήνη ἐξ Ἀθηνῶν ἔλθοῦσα". Νικηφόρου Χρονογραφικὸν Σύνομον (ἐν τῇ τῆς Γ. Συγκέλλ. Χρονογραφ. ἐκδ. Βόνν. σελ. 757.) § 8 οἰαί γεγόνασιν Αὐγουσταί: "Εἰρήνη ἢ Ἀθηναία". Γεωργίου μοναχοῦ (ἀμαρτωλοῦ) Χρονικὸν ἐκδ. de Muralt σελ. 654: "εἰσελθούσης Εἰρήνης τῆς ἐξ Ἀθηνῶν" καὶ ἐν σελ. 661: "Βασιλεία Εἰρήνης τῆς ἐξ Ἀθηνῶν". Γεωργ. Κεδρνοῦ Χρονογραφ. ἐκδ. Βόνν. τόμ. II. σελ. 17: "ἦλθεν Εἰρήνη ἐξ Ἀθηνῶν". Ζωναρά

βίου τοῦ ἐξόχου τούτου τῆς ὀγδόης ἑκατονταετηρίδος γυναιίου. Οὔτε πότε ἐγεννήθη, οὔτε ἐκ τίνων καὶ ὁποίων καὶ ὅπως καλουμένων, ὡς καὶ οὐδ' ὅπως ἐπαίδεύθη ἔχομέν τι εἰπεῖν· οἱ μὲν γὰρ σύγχρονοι αὐτῇ σιγῶσιν ὅλως, ἀποφάνσεις δὲ τινων νεωτέρων πάνυ ἀδάσιμοί εἰσιν⁵. Ἄλλ' οὐδ' εἰ ἀρχῆθεν ὠνομάζετο Εἰρήνη τυγχάνει βέβαιον. Ναὶ μὲν ὁ ἀρχαιότατος τῶν τὰ κατ' αὐτὴν ἱστορούντων Θεοφάνης οὕτως ὀνομαζομένην εἰσάγει αὐτὴν εἰς Βυζάντιον⁶. Ζωναρᾶς ὅμως, ὃς πρὸς τῷ Θεοφάνει καὶ ἄλλαις ἐγρήσατο πηγαῖς⁷, θέλει τὴν ἐξ Ἀθηνῶν γυναῖκα ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν τῷ στέφεισθαι αὐτὴν Αὐγούσταν ὀνομασθῆναι Εἰρήνην. “Ὁ Κοπρώνυμος, φησιν, ἠγάγετο τῷ υἱῷ αὐτοῦ γυναῖκα ἐξ Ἀθηνῶν, στέφας αὐτὴν Αὐγούσταν καὶ καλέσας Εἰρήνην”⁸. Τοῦτο δέ, εἰ μὴ προῆλθεν ἐκ συγχύσεως πρὸς τὸ τῆς Χαζάρας ἡγεμονόπαιδος, ἣν μεταπεμφάμενος ἐν ἔτει 732—3 (ἀ. Ἰνδικτ.) Λέων ὁ Ἰσαυρος καὶ “Χριστιανὴν ποιήσας ὠνόμασεν Εἰρήνην” καὶ ἐξενξε Κοπρώνυμῳ⁹, οὗ μνημονεύει ἄλλως καὶ Ζωναρᾶς¹⁰, οὐ φαίνεται μοι ἀπίθανον. Ἴσως γὰρ τὸ εἶπεν Ἰσαυρὸν ὀνομάσαι τὴν Χαζάραν ἐν τῷ βαπτίσματι “Εἰρήνην”, οὐκ ἄλλως, αὐτὸ τοῦτο ὥθησε καὶ Κοπρώνυμον ὀνομάσαι τὴν Αὐγούσταν ἐν τῷ στέφεισθαι τῷ αὐτῷ ὀνόματι. Ἀμφότεροι οὗτοι οἱ βασιλεῖς διαρκῶς κατὰ τοῦ ὑψηλοῦ μαχομένοι, ἐστεροῦντο εἰρήνης καὶ ἐπόθον ταύτης τυχεῖν καὶ ὀνόματι μόνον ἐγένοντο ὃν αἰ μετονομάσθη ἐν τῇ ἀκμῇ τῶν διωγμῶν. Ἄλλως τε καὶ ἐν τῇ ὀγδόῃ ἑκατονταετηρίδι τρία ἔχομεν παραδείγματα

Χρονικὸν Βιβλ. XV. § 8: “ἠγάγετο γυναῖκα ἐξ Ἀθηνῶν”. “Ὅλως ἄπορον δὲ τὸ ὅτι ἀβεβαίαν ἠγείται τὴν πατρίδα αὐτῆς Ranke ἐν Weltgeschichte, V. 2, 88. — 5 Gibbon, φέρ' εἰπεῖν, “Roman Empire” κεφ. 48 θέλει αὐτὴν an orphan seventeen years old, τουτέστιν “ὄρφανὴν δεκαεπταετίδα”. Ἄλλὰ τὸ μὲν πρῶτον βεβαίον ἐστὶ· λέγει γὰρ Εἰρήνη τῷ καθαιρέτῃ αὐτῆς Νικηφόρῳ Θεοφ. 741: “Θεὸν ἠγοῦμαι τὸν πρὶν ὄρφανευθεῖσαν ὑψώσαντά με”. τὸ δεύτερον μέντοι ἄγνωστον πόθεν ληφθέν. Ἐπ' ἴσης Σπυριδῶν Ζαμπέλιος, Βυζαντιναὶ Μελέται σελ. 357: “Θυγατέρα λογίου ἀνδρός, ἐνὸς τῶν τελευταίων κρίκων τῆς μακρᾶς ἀλύσεως τῶν φιλοσόφων”, ἵπερ ἀνευ παραπομπῆς εἰς τὴν ἐξ ἧς ἠντληταὶ ἀφανῆ πηγῆν οὐδεμίαν ἀξίαν κέκτῃται. — 6 Ἴδε σημ. 4. — 7 Ἴδ. τὸ Προοίμιον αὐτοῦ § 6'. περὶ δὲ τῶν πηγῶν καὶ τῆς ἀξιοπιστίας αὐτοῦ Hinsch, Byzantin. Studien 377—96. — 8 Χρονικὸν Βιβλ. XV. § 8. — 9 Θεοφ. 631. — 10 Χρονικὸν XV. § 4.

μετονομασίας ἐν τῷ στέφεισθαι: τὸ τοῦ Βαρδάνου ὀνομασθέντος Φιλίππου· τὸ τοῦ Ἀρτεμίου ὀνομασθέντος Ἀναστασίου, καὶ τὸ τοῦ Βασιλείου ἐν Σικελίᾳ Τιβερίου¹¹. Οὐκοῦν οὐχ ὁ χρόνος μόνον τῆς γεννήσεως, οἱ γεννήτορες καὶ ἡ κοινωνικὴ τάξις καὶ ἡ ἀγωγή, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀρχικὸν τῆς Εἰρήνης ὄνομα ἀγνοεῖται.

§ 16. Εἰρήνη ἦν ἐξ Ἑλλάδος, ἐκ τῆς χώρας δηλονότι ἐκεῖνης, ἢ πρώτη μετὰ τὴν βασιλεύουσαν ἐπανέστη Ἰσαύρω καὶ ὀρθόδοξον ἐκλεξαμένη αὐτοκράτορα — τὸν Κοσμᾶν — ἐξεστράτευσε καθαιρέσουσα τὸν αἵρεσιάρχην¹². Τοῦτο δὲ καὶ εἰ μὴ ἦρκει ἀφ' ἑαυτοῦ δηλῶσαι τὸ περὶ τῆς αἵρέσεως φρόνημα τῆς Εἰρήνης, μέγα ἂν ἐνισχύετο ὑπὸ τῆς μαρτυρίας Μιχαὴλ τοῦ διογράφου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, διαρρηθῆν λέγοντος ὅτι Εἰρήνη “πάλαι τοὺς κακοδόξους [Εἰκονομάχους] ἐμυσάττετο”¹³. Ἡ πεποιθήσις δ' αὕτη ἦγαγε πάντως δῆπου Κοπρώνυμον εἰς τὸ ἐπιβαλεῖν αὐτῇ ὄρκον, ἴσως πρὸ τῆς στέψεως, “τοῦ μὴ προσκυνῆσαι ποτε εἰκόνας” ὡσεὶ ἐπεισόδιον, καίπερ ὑπὸ μόνου Κεδρηνοῦ¹⁴ — μεταγενεστέρου Χρονογράφου — ἱστορούμενον, οὐκ ἀπορρίψιμον, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ἐνεκα τῆς θαλαίᾳς σιγῆς τῶν προσχευμάτων τῆς Εἰκονομαχίας Θεοφάνους, Νικηφόρου, Θεοδοίου Στουδίτου καὶ Γεωργίου μοναχοῦ. “Ἀμα χάρι ἀγαλαχμίσθαι τις τὴν Κοπρώνυμον πρὸς τὸ ὀρκίζεσθαι κλίσειν καὶ τὸ ὅτι καὶ παρὰ τῶν πατριαρχῶν αὐτῶν, τῶν ἐπισκόπων καὶ τοῦ λαοῦ ἀπῆται τὸν τοιοῦτον ὄρκον¹⁵, εὐλόγως ἀπορήσει, εἰ οὐχ οὕτως ἐγένετο καὶ ἐπὶ τῆς αὐτοκρατείας αὐτῆς. Τὸ ὅτι δ' ἡ Χαζάρα Εἰρήνη οὐ συνυπήχθη τῇ Εἰκονομαχίᾳ, ἀλλὰ “μυθηθεῖσα τὸ δόγμα τὸ εὐσεβὲς ἔμεινεν ἀμετάτρεπτος” καὶ

11 Θεοφ. 580. 588. 611—12. Νικηφ. 52. 55. 61. Πρὸ τῆς Εἰρήνης Ἰουστίνος Α'. (518—27) Λουπικίαν τὴν ἰδίαν γαμετὴν Εὐφημίαν ἐν τῇ στέψει μετωνόμασε· Ζωναρ. XIV. 5. Ἰωὴ δὲ ἡ Τιβερίου Β'. (578—82) ὁμόζυξ ἐν τῷ στέφεισθαι Αὐγούστα ὑπὸ μὲν τῶν Πρασίνων Ἑλένη, ὑπὸ δὲ τῶν Βενέτων Ἀναστασία ἐκλήθη. Ἰωάννου ἐπισκ. Ἐφέσου Χρονικὸν III. 9. πρβλ. Θεοφ. 384. — 12 Θεοφ. 623. Νικηφ. 64—65 καὶ ἀνωτ. § 2. — 13 Βίος § δ'. Migne, Patrol. Graeca Vol. 99. σελ. 120. — 14 Χρονικὸν II. 19: “τὴν δὲ γυναῖκα αὐτοῦ — Εἰρήνην — ἐξουδένωσεν εἰπὼν (ὁ Χάζαρος· ἴδ. κατωτ. § 25): οὕτως ὤμοσας τῷ πατρί μου τῷ βασιλεῖ ἐπὶ τῶν φρικτῶν . . . τῆς πίστεως μυστηρίων;” — 15 Θεοφ. 695. Νικηφ. 81—82.

δὴ καὶ “ἤλεγχε τὴν δυσσεβειαν τῶν Εἰκονομάχων”¹⁶ οὐ παραβλάπτει ποσῶς τὴν Κεδρηνοῦ ἐναντίαν περὶ τῆς Ἀθηναίας μαρτυρίαν. Ἦτοι γὰρ Ἰσαυρος καὶ Κοπρώνυμος οὐκ ἐβίασαν ἐκείνην αἰρετίσθαι φόβῳ τοῦ πατρὸς αὐτῆς, τοῦ κραταιοῦ τῶν Χαζάρων δυνάστου, ἢ διὰ τὸ ἀποθανεῖν αὐτὴν πολὺ πρὸ τοῦ ἀπαιτεῖν Κοπρώνυμον παρὰ πάντων τὸν τοιοῦτον ὄρκον, καὶ δὴ πρὸ τῆς ψευδεβδόμης συνόδου¹⁷. Ὡστε ἡ Ἀθηναία Εἰρήνη ὤμοσεν, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ, ὅτι οὐ προσκυνήσει εἰκόνας, τηρήσει ὁληνότη τοὺς νόμους τῆς Αὐτοκρατορίας, ἧς ἐκέκλιτο βασίλισσα, καὶ οὕτως ἐξ Ἱερσίας εἰσῆλθε πομπαδῶς τῇ α΄. Νοεμβρίου τῆς ἡ΄ Ἰνδικτιῶνος (769) εἰς ΚΠ καὶ ἐν μηνὶ δυσὶν ἐμνηστεύθη, ἐστεφῆθη Αὐγούστα καὶ συνήφθη γαμικῶς Λέοντι Δ΄. ᾧ μετὰ τρεῖσκαίδεκα μῆνας ἔτεκε Κωνσταντῖνον τὸν ΣΤ΄.¹⁸

§ 17. Μετὰ τὸν Εἰρήνης γάμον Κοπρώνυμος ἐξ ἴσου ἐζήτησεν ἔτη, καθ’ ἃ οὐδεὶς μὲν θρησκευτικὸς διωγμὸς ἐγένετο ἐν Βυζαντίῳ, οἱ ἐντεῦθεν ὅμως μικρὸν πρότερον φυγόντες μοναχοί, οἱ μὲν εἰς Ἰταλίαν καταφυγόντες εὐμεγεστάτα ὑπὸ τῶν παπῶν προσελαμβάνοντο καὶ ἐν ἰδίαις ἀπεκαστάταις μοσαῖς¹⁹, οἱ δ’ ἐν ταῖς ἐπαρ-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

¹⁶ Θεοφ. 631. Ζωναρ. XIV. § 4. — ¹⁷ Τὸν ὄρκον ἀπῆται τῇ δ’ Ἰνδικτ. (765—66). Θεοφ. 675. πρβλ. Hefele Conciliengeschichte III. § 339 (ἐκδ. Β΄. σελ. 428) ἢ τῇ ε΄ Ἰνδικτ. (766—67). Νικηφ. 82. πρβλ. Pagi Critica ad Ann. Baronii ann. 765. 1. δηλαδὴ μικρὸν πρὸ τῆς ἐλευσεως τῆς Ἀθηναίας. Ἡ δὲ Χαζάρα ἐλθοῦσα εἰς ΚΠ καὶ μνηστευθεῖσα τῷ τρισκαίδεκαετεί Κοπρώνυμῳ ἐν ἔτει 732—33, α΄ Ἰνδικτ. Θεοφ. 631. Νικηφ. 66, (ἄγνωστον δὲ πότε συναφθεῖσα αὐτῷ γαμικῶς) ἔτεκεν αὐτῷ Λέοντα Δ΄. 25. Ἰανουαρ. 750, γ΄ Ἰνδικτ. Θεοφ. 657. Νικηφ. 72. Ὡς δὲ φαίνεται ἀπεβίω ταχὺ μετὰ τὸν τοκετόν. Τάσσει γὰρ Νικηφόρος 73 τῇ ε΄ Ἰνδικτ. 751—52 (ὡς ἐκ τοῦ Θεοφ. 658 ἔστιν ἰδεῖν) τὸν θάνατον “Μαρίας τῆς γαμετῆς αὐτοῦ” δηλ. τῆς δευτέρας γαμετῆς τοῦ Κοπρων., τῆς Εὐδοκίας οὐσης τρίτης, ἣν ἐν ἔτει 769 Ἀπρίλ. α΄ ἔστεψεν Αὐγούσταν, τοὺς δ’ ἐξ αὐτῆς τρεῖς υἱοὺς αὐτοῦ καίσαρας καὶ νοβελισίμους. Θεοφ. 686. Νικηφ. 86. πρβλ. Ζωναρ. XV. § 8. — 18 Τῇ 3. Νοεμβρ. ἐμνηστεύθη, τῇ 17. Δεκεμβρ. ἐστεφῆθη καὶ ἐνυμφεύθη Χαζάρῳ, τῇ δὲ 14. Ἰανουαρ. 771 ἔτεκε Κωνσταντῖνον ἰδ. Θεοφ. ἐκδ. de Boor σελ. 444. ἐκδ. Βόνν. 687—88. Νικηφ. 86. — 19 Baronii Annales Eccl. ann. 761. 15. Pagi Critic. ann. 754. 14. ὁμοίως Βίον Στεφάνου τοῦ Νέου ἐν ταῖς Annalecta Graeca τῶν Mauriner Vol. I. 451. πρβλ. Hefele III. § 337. Ζαμπελίου αὐτόθ. 311—13.

χαις τῆς Αὐτοκρατορίας ἐγκαταστάντες²⁰ δεινῶς καὶ ὤμως ὑπὸ τοῦ Λαχανοδράκοντος κατεδιώκοντο²¹. Ἐνώπιον δὲ Εἰρήνης, θεωμένης τὸν ἐκ τῆς δημεύσεως τῶν μονῶν εἰσκομιζόμενον χρυσόν²², “ἔγραψε Κοπρώνυμος τῷ Λαχανοδράκοντι εὐχαριστίας λέγων, ὅτι εὐρόν σε ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιεῖς πάντα τὰ θελήματά μου”²³. Τελευτῶν μέντοι μετ’ οὐ πολὺ ἐν τῷ χελαυνίῳ, ἐν τῷ ἐπανέρχῃσθαι κλινῆρης εἰς ΚΠ μετενόησεν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις αὐτῷ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας²⁴ καὶ ἡ μεταμέλεια αὕτη, καὶ εἰ μὴ ἦν τυχὸν εἰλικρινῆς, πάντως ὅμως, ἅπαξ γνωσθεῖσα, ὑπῆρξεν οὐξυτάτου δόρου ὕκτωρ τε καὶ μεθ’ ἡμέραν ἐν ταῖς χερσὶ τῆς εὐγλώττου Ἀθίδος κατὰ Χαζάρου παλλόμενον.

§ 18. Εἰρήνη φαίνεται μέγα παρὰ Χαζάρῳ ἰσχύουσα· τοῦτο δὲ ῥητέον καὶ ἐν τοῖς πολιτικοῖς, οὐ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς μόνοις. Ἐὰν γάρ τις ἀντιπαραβάλῃ τὴν σοφὴν Χαζάρου πολιτείαν πρὸς τὴν Εἰρήνης βραδύτερον, οὐκ ὀκνησέ, ἀλλὰ συνομολογήσει μοι, ὅτι ἐπὶ Χαζάρου Εἰρήνη μόνη ἐκυβέρνα. Ὅτι δ’ οὐκ ἀπεμιμήσατο αὕτη τὴν πολιτείαν τοῦ ἀνδρός, ὡς ἂν τις ἀπέλεγε, ὅλην γίνεται ἀκροῦ ἅτι, ἅμα ὡς Χαζάρος καὶ Εἰρήνη πρὸς αἰσχίνας καὶ ταύτης ἀποπεμφθεῖσθαι τῶν βασιλείων, μόνος ἐκεῖνος ἐκυβέρνα ἐπὶ μῆνας ἕξ, ἡ πολιτεία ἔθῃ κατὰ κρημάτων· οἱ τοῖς ἐπιέγουσι τότε πολιτικοῖς καὶ ἐκκλησιαστικοῖς ζητήμασιν, ὡς οὐδέποτε²⁵. Ἀναμφίβολόν δ’

20 Ὅρα Βίον Στεφάνου αὐτόθι 447. 452. Ζωναρ. XV. § 7. — 21 Θεοφ. 688—90. — 22 Θεοφ. 689. — 23 Θεοφ. 690. — 24 Θεοφ. 693: “Οἰκτρῶς ἐν τῷ χελαυνίῳ θνήσκει (14. Σεπτεμβρ. 775) θοῶν καὶ λέγων, ὅτι ζῶν ἔτι πυρὶ ἀσθέστω παρεδόθη, τὴν τε ἀγίαν . . . Θεοτόκον ὑμνεῖσθαι ἐξαιτῶν ὁ ἀσπυδὸς αὐτῆς ἐχθρός”. Νικηφ. 135. Γεωργ. μοναχ. 655. Κεδρην. Π. 18. Ζωναρ. XV. § 8. πρὸβλ. Walch X. 387. — 25 Ὅπως ἡ Χαζάρου πολιτεία τοιαύτη τις ἐστίν, ὥστε ὁ τὰ καθ’ ἕκαστα εἰδὼς οὐ τολμήσει “ἀσθενοῦς πνεύματος” βασιλεῖα ἀποκαλεῖσθαι αὐτόν. Ἐπειδὴ δὲ Ἱστορικός πολυίστωρ — Gibbon — οὕτω χαρακτηρίζει τὸν ἄνδρα λέγων κεφ. 48: “Leo the fourth was of a feeble constitution both of mind and body and the principal care of his reign was the settlement of the succession,” ἀδυνατοῦμεν δὲ πιστεῦσαι ὅτι οὐκ ἦθει τὰ ἐπ’ αὐτοῦ πολιτικὰ γεγονότα, πιστεύομεν ὅτι ἄλλον τινα διεώρα κυβερνῶντα σοφῶς τὴν πολιτείαν· διὸ δὴ καὶ οὐκ ὤκνησε μόνον τὴν περὶ διαδοχῆς μέριμναν ἀποδοῦναι αὐτῷ. Τὸν ἄλλον δὲ τοῦτον — τὴν Εἰρήνην δηλ. — οὐκ

ἔστιν ὅτι ἡ “πάλαι τοὺς κακοδόξους μυσатτομένη”, ἐπωφελουμένη ἐκ τῆς Κοπρωνύμου προσφάτου μεταμελείας, τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς προσέσχεν ἐν πρώτοις τὸν νοῦν, τὴν εἰρήνην ποθοῦσα καὶ δοκιμάζουσα τῇ ἐσχισμένῃ Ἐκκλησίᾳ θραβεύσασθαι. Ἀλλ’ ὅσον ἂν μὴ ἡμάρτανε τοῦ σκοποῦ εὐστόχως τὴν μετάνοιαν τοῦ πατρὸς κατὰ τοῦ υἱοῦ ἐξακοντίζουσα, πολὺ ἀπέειχε τοῦ μεταπεισάσαι ἄρδην αὐτὸν καὶ ἰδίας πεποιθήσεις ἔχοντα, καὶ τὸν γεννήτορα σεβόμενον, καὶ τὸν ἐν ΚΠ ἐσμὸν τῶν Εἰκονομάχων εὐλαβούμενον. Διὸ δὴ, μὴ ἀνατρέψας οὗτος τὰ θεσπίσματα πατρὸς καὶ πάππου, ἐκάμμυεν οὐχ ἦττον τὰ ὄμματα πρὸ τῶν ἀντιθέτων πόθων καὶ τῶν περισκεμμένων, εἰ καὶ ἀνατρεπτικῶν, ἐνεργειῶν τῆς σοφῆς Εἰρήνης. Μὴ ἀφείς ἐντελῶς τοῖς λαοῖς, οὐς οἱ δύο πρόγονοι ἐπαχθεστάτους ἐπέβαλον αὐτοῖς φόρους²⁶, ἐξημείνισατο οὐδὲν ἦττον τὸ ὑπήκοον “τῇ διανομῇ τοῦ ἐκ τῶν φόρων ἀποταμιευθέντος χρυσοῦ”²⁷. Μὴ ἀκυρώσας δὲ καὶ τὴν σύνοδον τοῦ 754, οὐκ εἰδίωκε μέντοι τοὺς ταυτὴν ἀποκηρύττοντας, ἐπέτρεψε δηλαδὴ τοῖς ἀφ’ ἡμίσεως αἰῶνος ἐξωστρακισμέναις διδασκάλοις τῆς τε θύραθεν καὶ τῆς ἔσω γνώσεως ναύτησαι, οἷον “ἠφωστήρων δίκην τοῖς ἐν ἄστει ἐπιφανιμῶν”²⁸ τὸ πᾶν μετεβαλὼν ἐν ἄκαρτῷ χρόνῳ. Ὡς δὲ ἐγγεῖτα τοῦτο ἐν ΚΠ καὶ ἡλικίᾳ ἐπὶ τῆς βασιλευσῆς ἐν τε τῇ θρησκείᾳ καὶ τῇ ἠθικῇ τῶν πολιτῶν ὡς ἄριστα περιγράφεται ὑπὸ Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ περιπτύτου Πλάτωνος²⁹. Ὅποσον δ’ ἦσθη ὁ λαὸς τούτοις καὶ ὅποσα ἤλπισεν ἡ Ἐκκλησία ἐκ τῶν νῦν ὑπὸ Χαζάρου προβληθέντων ὀρθοδόξων μητροπολιτῶν³⁰ δῆλον γίγνεται ἐκ

ὠνόμασεν, ὡς τὸ εἰκός, ἀδυνατῶν, συνψῶδὰ τῷ σχεδίῳ αὐτοῦ, ἐπαινέσαι οὐ μόνον Βυζαντινῆν, ἀλλὰ δὴ καὶ ὀρθόδοξον αὐτοκράτειραν. — 26 Θεοφ. 631. 634—35. — 27 Θεοφ. 695. Γεωργ. μοναχ. 658. — 28 Θεοδώρου Στουδίτου ἐπιτάφιος εἰς Πλάτωνα κεφ. Γ. § 17. Migne Patr. Gr. Vol. 99. — 29 Αὐτόθι § 18. “Πλάτων ἀφ’ οὗ ἐπεδήμησε τοῖς ἐν ἄστει ὅλους οἴκους μετέπλασε καὶ μετεστοιχείωσεν εἰς βίον ἐνάρετον . . . ὄρκον ἐκκόψας . . . καλλωπισμοὺς συστείλας . . . φιλοπτωχίαν ἐμποιήσας . . . πρὸς ἀνάγκωσιν ῥυθμίσας καὶ πρὸς ὀτιοῦν τῶν καλῶν εὐ ἐπανάγων· καὶ ταῦτα ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, νυκτὸς καὶ ἡμέρας, τληπαθῶν, ἀγρυπνῶν, πείσοπορῶν . . .” — 30 Θεοφ. 695. “ἔδοξεν εὐσεβῆς εἶναι . . . καὶ φίλος τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν μοναχῶν, ὄθεν καὶ μητροπολίτας ἐκ τῶν ἀδελφῶν ἐν τοῖς πρωτίστοις θρόνοις προεβάλετο.” ὁμοίως Γεωργ. μοναχ. 658. Καὶ Πλάτων δ’ αὐτὸς ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ

τῆς προθυμίας λαοῦ τε καὶ στρατοῦ διαρκῶς καὶ ἐπιμόνως παρὰ Χαζάρου ἐξαιτουμένων στέψαι τὸν υἱὸν Κωνσταντῖνον βασιλέα, ὃ καὶ ἐποίησεν³¹.

§ 19. Ἄλλ' ἢ μεταβολὴ δὴ αὕτη μείζον ἠνέωξε χάσμα μεταξύ Ὀρθοδόξων καὶ Εἰκονομάχων· ἢ δ' ἐκ τῶν τελευταίων μορφωθείσα ἰσχυρὰ φρατρία δυσμενῶς διακειμένη πρὸς τὰ παρόντα, ἐβουλεύσατο ἐμποδίσαι τὴν προσωτέρω πορείαν τῆς Ἀθίδος. Οἷον δ' ὑπήρχε μέσον καταλληλότερον τῆς καθαιρέσεως τοῦ δι' οὗ ἐνήργει αὕτη αὐτοκράτορος; Ἄλλ' ἢ πρὸς τοῦτο συνωμοσία, ἰθυνομένη ὑπὸ τῶν ἐξ Εὐδοκίας πέντε Κοπρωνυμιδῶν³² "σὺν σπαθαρίοις τισί, στρατόρσι καὶ ἄλλοις βασιλικοῖς ἀνθρώποις"³³ ἀνεκαλύφθη ἐν καιρῷ καὶ πρῶτον νῦν — νέον ἐν τοῖς Βυζαντινοῖς Χρονικοῖς, ἐφ' ὅσον ἴσμεν — τῷ λαῷ ἀνετέθη ἀποφίγησθαι περὶ τῶν συνωμοτῶν. Ὁ γὰρ ἰδιαζόντως τοῖς ὄρκοις προσκείμενος Κοπρώνυμος οὐχ ὑστέρησεν ὀρκίσαι τὸν λαὸν "μὴ καταδέχεσθαι μετὰ θάνατον αὐτοῦ ἀδικηθῆναι τὰ τέκνα αὐτοῦ"³⁴. Τίς οὖν ἕτερος ἐδικαιότο δικαίαν ἐξενεγκεῖν περὶ τῆς ἐπιβουλῆς τῶν Κοπρωνυμιδῶν κατὰ τῶν καθεστῶτων κρίσιν ἢ ὁ λαός; κληθεῖς οὖν πρὸς τοῦτο εἰς Μαγναύραν καὶ τὰ καθ' ἕκαστα τῆς ἐπιβουλῆς ἐνωτισάμενος, ἅπαντας ὁμοφώνως ἀπεφίγησθε ἐνόχους εἶναι θανάτου³⁵. Ὡς δὲ φαίνεται ἐκ τῆς μετέπειτα πολιτείας τῆς Εἰρήνης, ταύτη,

πατριάρχου Νικήτα (ἴδ. κατωτ.) δέξασθαι τὴν Μητρόπολιν Νικομήδειας, ἀλλ' ἀπεποιήσατο "τὸ ὕψος τῆς ἱερωσύνης δεδιώς ὃ τὴν ἀρετὴν μετέωρος" κατὰ τὸν Στουδίτην αὐτόθ. § 19, ἐξ οὗ δηλοῦται ὅτι οἱ νέοι Μητροπολίται οὐκ ὑπεβάλλοντο τῷ συνήθει ὄρκῳ "τοῦ μὴ προσκυνεῖν εἰκόνας", ὃ ἐκήρυσσεν ἂν Στουδίτης, εἰ διὰ τοῦτο ἀπεποιήσατο τὴν ἔδραν Πλάτων. Ὡστελίαν σφάλλεται Walch αὐτ. X. 520 ἰσχυρίζομενος, ὅτι οἱ νυνὶ προβαλλόμενοι ἦσαν ἐκ τῶν ἐπὶ Κοπρωνύμου αἰρετισιάντων ἀσθάνων. — 31 Θεοφ. 695—97. ἔσπεψε δ' αὐτὸν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα, 24. Ἀπρίλ. 776. — 32 Ἰδε σημ. 17 ἄνωτ. καὶ 35 κατωτέρω. — 33 Θεοφ. 697. — 34 Θεοφ. 697. — 35 Θεοφ. 697: "οἱ δὲ — ὁ λαός — ὁμοθυμαδὸν ἀνεβόησαν τοῦ παρασταλῆναι ἀμφοτέρους ἐκ τοῦ μέσου". Τὸ ἀμφοτέρους ὁμῶς παρὰ Θεοφάνει σημαίνει παραδόξως ἅπαντας, ὡς δηλοῦται ἐξ ἄλλου σαφεστεροῦ χωρίου σελ. 725: "ἀποστείλας ἐξήγαγεν εἰς ἅγιον Μάμαντα ἀμφοτέρους τοὺς υἱοὺς τοῦ πάππου αὐτοῦ· καὶ τὸν μὲν Νικηφόρον ἐτύφλωσε· Χριστοφόρον δὲ καὶ Νικήταν, Ἀνθιμὸν τε καὶ Εὐδόκιμον ἐγλωσσοκόπησεν".

ἦν κυρίως ἐσκόπει ἢ κατὰ τοῦ ἀνδρὸς ἐπιβουλῇ, οὐχ ὁμοίως τῷ λαῷ ἐδοξε· διὸ ἐδάρησαν μόνον οἱ νεωτερίσαντες καὶ τὴν κόμην ἀφαιρέθentes, ἐξωρίσθησαν εἰς Χερσῶνα ὑπὸ παραφυλακῆν καὶ ἀσφάλειαν³⁶.

§ 20. Πρὸ τούτων ὅμως ἀπάντων καὶ δὴ εὐθὺς ὡς ἔλαβον οἱ νυνὶ κυβερνῶντες τὰς ἡγίας τῆς πολιτείας ἔστρεψαν τὸ βλέμμα πρὸς τὴν Δύσει, ὅπου συνέθησαν τὰ ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ ἱστορηθέντα. Ὁ Δεσιδεριῦς υἱὸς Ἀδαλγῆ καταφυγὼν εἰς Βυζάντιον³⁷, ἐξενίζετο παρὰ Χαζάρῳ καὶ ὑπερίμνησκε δῆπου αὐτῷ διαρκῶς καὶ τὸ δι' ὃ ἐηλύθει, καὶ τὰ αυτοκρατορικὰ ἐπὶ τῆς Ρώμης καὶ Ἰταλίας δικαιώματα, ἅπερ οὕτω παρημέλησε Κοπρώνυμος. Χάζαρος δέ, τουτέστιν ὁ ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ κυβερνῶν, ἅμα πηδαλιουχεῖν ἀρξάμενος, οὐδενὸς ἐφέισατο μέσου πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἐν τῇ Δύσει ἰσχύος. Ἐπολιτεύσατο δὲ σοφώτατα. Ἀτυχῶς ὅμως τὰ περὶ τῶν βουλευμάτων αὐτοῦ μεταδίδονται ἡμῖν ὑπὸ δυτικῶν Χρονογράφων καὶ τῶν παπῶν, οὐ φίλα τῇ Ἀνατολῇ φρονούντων, καὶ οὐκ ἔχομεν ἐλληνικὴν πηγήν, ὅπως αὐθεντιᾶν ἀντιτάσσωμεν τῇ σκαπίμῳ ἐσθ' ὅτε διαστροφῇ τῆς ἀληθείας. Ὁ γὰρ Θεοφάνης βραχυτάτος ἐστὶν ἐν τῷ περὶ Δύσεως, τουτέστι περὶ τῆς ἐν τῇ Δύσει πολιτείας τῶν Ἀυτοκρατόρων, λαλεῖν. Καὶ ἐπὶ τούτῳ μόνον ἐν μέσῳ ἰσχύει περὶ τῶν ἐφεξῆς σχεσῶν Εἰρήνης καὶ Καρόλου λεγομένων, περὶ τῶν ὑπὸ ἔρευναν μέντοι γεγονότων ἰσχύει καθόλου. Ἐκ τῶν Δυτικῶν οὖν πηγῶν τῆς Ἱστορίας ἐξάγεται, ὅτι ἡ κατάστασις τῶν Ἀυτοκρατορικῶν ἐν Ἰταλίᾳ ἐπαρχιῶν οἰκτρά ἦν μετὰ τὸ ἀνανεώσασθαι Κάρολον ἐν Ρώμῃ, τῷ 774, τὴν Πιπίνου πρὸς τὸν πάπαν δωρεάν. Κάρολος γάρ, τοῦ βασιλείου τῶν Λογγοβάρδων δεσπόσας, σὺν τῷ θρόνῳ δὲ καὶ τοὺς παλαιούς αὐτῶν πόθους πρὸς κατάλυσιν τῆς ἐν Ἰταλίᾳ Βυζαντινῆς ἐξουσίας κληρονομήσας, καὶ νῦν ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τῷ Ρωμαίων στέμματι ἐποφθαλμιᾶν ἀρξάμενος, οὐ τὴν Λογγοβαρδίαν μόνον οὐκ ἐσκόπει τῷ πάπᾳ δωρήσασθαι, ὡς γε οὗτος ἐκ τῆς ἐν Σπολητῆί ἀναμίξεως αὐτοῦ

³⁶ Θεοφ. 697. Ἐγένοντο δὲ ταῦτα τῷ πρώτῳ ἔτει Χαζάρου, ἧτοι τῇ ἰδ' Ἰνδικτ. καὶ δὴ Μαίῳ τοῦ 776. — ³⁷ Θεοφ. 694: "τῷ δ' αὐτῷ ἔτει [34. Κοπρωνύμου 17. Ἰνδ. 774—75] καὶ ὁ τῶν Λογγοβάρδων ῥήξ Θεόδοτος ἐν τῇ βασιλευσῆ ἠγγλῆθῶς πόλει τῷ βασιλεῖ προσέφυγεν". Ἰδ. ἀνωτ. § 14. Περὶ τοῦ ὀνόματος δὲ Θεόδοτος ἀντὶ Ἀδάλγιδος κατωτ. § 38. σημ. 38.

προδίδοται φανταζόμενος, ἀλλ' οὐδὲ τὰς ἐν τῇ Πιπίνου δωρεᾷ Ἑλληνικὰς ἐπαρχίας· καὶ τούτου δὴ χάριν ἐγγράφως ἀνανεωσάμενος Ἀδριανῷ τῷ Α'. τὴν ἐν λόγῳ δωρεάν, ἐδωρήσατο συγχρόνως τὰς αὐτὰς χώρας, ἢ μέρος γε αὐτῶν, καὶ τῷ Ραβέννης Ἀρχιεπισκόπῳ Λέοντι³⁸. Εἰς τὰ ἴδια δ' ἐπανακάμφας εὐηγγελίζετο μόνον τοὺς περὶ κατοχῆς ἀγῶνας τῶν δωροδόκων, ἀμφοτέρων εἰς τὴν Καρόλειον δωρεάν ἐκκαλούντων καὶ διαπρεσθευομένων, ἀλλὰ μόνον ἤκουεν ἀπαθῶς τὰς δεήσεις αὐτῶν καὶ ἀξιώσεις καὶ προσέκλινε μᾶλλον Λέοντι ὡς εὐχειρωτοτέρῳ Ἀδριανοῦ³⁹. Πλὴν τῆς συγχύσεως ὅμως ταύτης, ἀρξαμένης τῷ 774, ζῶντος Κοπρωνύμου, ἡ Ἰταλικὴ Χερσόνησος μετεβλήθη μονοουκ εἰς εὐρὺ πεδῖον μάχης τούτου τελευτήσαντος, ἢ δ' ἀφορμὴ τούτου ζητητέα εἰς Βυζάντιον. Καὶ ὡς μὲν τοῦτο γέγονεν, οὐδ' αἱ Δυτικαὶ πηγαὶ ἔχουσιν εἰπεῖν, μόνον αἰτιατὰ ἀφανῶν αἰτίων ἐκτιθέμεναι, ὅτι δηλαδὴ ὁ Ρωμαίων βασιλεὺς συνεμάχησε κατ' αὐτὸ τοῦ καιροῦ τοῖς Λογγοβάρδοις δουξί: Ροδογάθῳ Φοροβουλίου, Ἀρίθιδι Βενεδεντοῦ, Ρεγινάλδῳ Κλουσίου καὶ τῷ ὑποτελεῖ τῷ πάπα Ἰλδεμβράνδῳ Σπολητίου, ὅπως τῇ τούτων βοήθειᾳ ἐξώσθη τοὺς Φράγκους τῆς Ἰταλίας καὶ ἀποκαταστήσῃ Ἀσάλῳ ἐπὶ τοῦ Δασυβαρίου θρόνου. Ἐπίσπευσε ὁ αὐτοῖς πρὸς τοῦτο τὸν Μάρτιον τοῦ 776⁴⁰. Ἰκανὸν μὲντοι

38 Codex Carolinus (ἐν τῷ IV. *Index* τῆς Bibliotheca rerum Germanicarum τοῦ Jaffé) epistola 51. "Postquam vestra excellentia, γράφει Ἀδριανὸς Καρόλῳ, a civitate Papia in partes Franciae remeavit, ex tunc tyrannico atque procacissimo intuitu rebellis beato Petro et nobis extitit — Leo. — Et in sua potestate diversas civitates Aemiliae . . . detinere videatur, asserens quod a vestra excellentia ipsae civitates iura cum universo Pentapoli illi fuissent concessae. Et continuo dixit . . . missum suum per . . . Pentapolim hoc ipsum denuntians." — 39 Ἰδε Abel, Jahrbücher Karls des Grossen σελ. 164 καὶ ἐφεξῆς. Πρὸβλ. Richter, Annalen des fränkischen Reiches II. ann. 775. d. Καὶ οἱ λαοὶ δὲ τῶν Ἑλληνικῶν τούτων ἐπαρχιῶν ἤριζον περὶ ἐπισκόπου ἄρχοντος· καὶ οἱ Ραβέννης μὲν ἤθελον ὑπὸ Λέοντος κυβερνᾶσθαι, διὸ καὶ κακοὺς κακῶς ἀπήλαυον τοὺς παπικοὺς διοικητὰς· οἱ δὲ Πενταπόλεως προσέκλιον τῷ πάπα καὶ ταῦτὰ ἐποίουν τῷ Λέοντος. Ἰδε Abel αὐτ. σελ. 165. — 40 Cod. Carol. ep. 58: "Adhibentes — οἱ συμμαχοῦντες — adversus nos perniciosum consilium, qualiter . . . proximo Martio mense adveniente se utrosque in unum conglobarent cum

πρὸ τούτου καὶ δὴ φθίνοντι Ὁκτωβρίῳ τοῦ 775 ὁ λεγόμενος πατριάρχης Γράδων Ἰωάννης ἐγνώρισε τῷ πάπα διὰ γραφῆς τὴν συμμαχίαν, ὃ δὲ ὡς τάχιστα ἀπέστειλε τὴν γραφὴν ταύτην Καρόλῳ, κατηγορῶν δὴ τοῦ Ραβέννης Λέοντος προδοσίαν. “Ἀπεσφράγισε Λέων τὴν Ἰωάννου γραφὴν, ἔγραψε πρὸς Κάρολον, καὶ omnibus manifestum est . . . dubium non est ὅτι ἀνεκοινώσατο τὰ ἐν αὐτῇ τοῖς συνωμόταις δουξί⁴¹. Τὸ πρόσωπον δὲ καὶ ὁ τόπος, ἐξ οὗ ὁ πάπας ἔμαθεν οὕτω πρῶτῳ τὰ τῆς συμμαχίας ἄγει με ὑπολαβεῖν, ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ διὰ Βενετίας, τῆς μόνης Βυζαντινῆς ἐπαρχίας ἐν ἄνω Ἰταλίᾳ, ἐσκόπει ὀχυρῶσαι ἴσως τὰς στενάς τῶν Ἀλπεων διόδους, ὅπως ἐμποδίσῃ Φράγκοις τὴν κάθοδον καὶ οὕτως ἐν πλήρει ἀνέσει διατάξῃ μετὰ Λογγοβάρδων τὰ Ἰταλικά· πρὸς τὸν σκοπὸν οὖν τοῦτον οὐκ ἀπίθανον, ὅτι οἱ αὐτοκρατορικοὶ πρέσβεις, οἱ τοῖς δουξί τὰ περὶ τούτου γνωρίσαι προπεμφθέντες, ἀφίκοντο Ὁκτωβρίῳ φθίνοντι εἰς Βενετίαν, τὸ μὲν πρὸς στρατολογίαν, τὸ δὲ ὅπως σὺγκληθήσῃ τῷ πλησιαιότατον ὄντι δουκὶ τοῦ Φοροῦσουλίου, ἐντεῦθεν αὖ καὶ τοῖς λοιποῖς· καὶ ὅτι Βενετοί, μυσταπτόμενοι Εἰκονομάχου — οὕτω γὰρ ἤδεισαν τὸ Χαζάρου ὀρθόδοξον θεῶν ἑρῶν, ὅπερ οὐκ ἦν Ὁκτωβρίῳ 775 οὐδὲ τῷ ἐν Βυζαντίῳ ἐγνωσμένον — οὐκ ἐτήρησαν ἐν μυστηρίῳ τὰ ἐντεταλμένα· παρὰ τούτων δὲ μαθὼν τὰ σκοπούμενα Ἰωάννης ὁ Γράδων — κρημνισθεὶς θραδύτερον ὑπὸ τοῦ Δόγου ἐκ τοῦ πύργου τοῦ παλατίου αὐτοῦ ὡς Φράγκοις θέλων προδοῦναι τὴν Βενετίαν⁴² — ἐγνώρισεν αὐτὰ τῷ πάπα, ἄγνωστον ὅμως εἰ σαφῶς⁴³, ὡς μὴ σωζομένης τῆς γραφῆς αὐτοῦ⁴⁴.

caterva Grecorum et Adalgiso Desiderii filio et terrae marique ad dimicandum super nos irruant, cupientes . . . Langobardorum regem redintegrare et vestrae . . . potentiae resistere.” — 41 Cod. Carol. ep. 55. πρὸβλ. Abel αὐτόθ. 188. σημ. 3. Πλείω τούτων καὶ σφοδρότερα ἔγραψε κατὰ Λέοντος Ἀδριανὸς μικρὸν θραδύτερον· ἴδ. Cod. Carol. ep. 56. — 42 Ἴδε Döllinger Das Kaiserthum Karls des Grossen ἐν Münchener historischen Jahrbuch τοῦ 1865 σελ. 337. Κατωτ. § 39. σημ. 67. — 43 Τὰ ἐν τῇ σημ. 40 σαφῆ περὶ τῆς συμμαχίας καὶ τοῦ σκοποῦ αὐτῆς οἶδαμεν ἐκ μεταγενεστέρης παπικῆς γραφῆς· ἴδ. κατωτ. § 22. — 44 Abel αὐτόθ. 194 φαίνεται ὑπονοῶν, Venediger δέ, Versuch einer Darlegung der Beziehungen Karls d. Gr. zum Byzant. Reiche σελ. 11—14, Strauss, Beziehungen Karls d. Gr. zum Griech. Reiche . . . σελ. 10, καὶ Harnack, Das Karolingische und das Byzant.

§ 21. Ἄλλ' ὅσον ἂν ἀορίστως καὶ ἀσαφῶς ἐγνώσθη τὰ τῆς συμμαχίας, Κάρολος κατείδεν ἐν ταῖς Ἰωάννου καὶ Ἀδριανοῦ γραφαῖς λίαν ἐπισφαλῆ τὴν ἐν Ἰταλίᾳ ἐξουσίαν αὐτοῦ. Πρὸς ἀποσόδησιν δὲ

Reich . . . σελ. 10 (πρὸ βλ. καὶ Richter αὐτόθ. ann. 775. d. σελ. 59), διαρρήδην λέγουσιν, ὅτι τὸ Βυζάντιον συνεμάχησε τοῖς Λογγοβάρδοις δουξίν ἐπὶ Κοπρωνύμου. Φαίνονται δ' ἔχοντες ὑπὲρ ἑαυτῶν τὸ μὲν, ὅτι Βερώνης ἀλούσης, Ἀδαλγίς "ad Constantinum Imperatorem se contulit," Annales Einhardi ann. 774. MG. SS. I. τὸ δέ, ὅτι οὐ μακρὸν μετὰ τὸν Κοπρωνύμου θάνατον (14. Σεπτεμβρ. 775), ἦτοι πρὸ τῆς 27. Ὀκτωβρ. 775 ἀνεκoinώσατο ἐκ Βενετίας Ἰωάννης τῷ πάπα τὰ τῆς συμμαχίας. Ἀλλὰ α'. ἀγνωστὸν ἐστὶν πότε ἀκριβῶς ἔαλω Βερώνη, εἰ μικρὸν ἢ, εἰ μακρὸν μετὰ τὴν Παυίαν καὶ β'. πότε ἀκριβῶς ἀφίκετο Ἀδαλγίς εἰς ΚΠ. Naὶ μὲν Einhard θέλει αὐτὸν Κοπρωνύμῳ προσπεφευγέναι, ἔαλω γὰρ Βερώνη τούτου βασιλεύοντος Θεοφάνης 697 ὅμως τίθησι τὴν ἀφίξιν αὐτοῦ τῷ 34^ῳ μὲν ἔτει Κοπρωνύμου δηλ. τῇ γ'. Ἰνδικτ. (1. Σεπτεμβρ. 774-75), παραδόξως ὅμως μετὰ τὸν Κοπρωνύμου καὶ Καλίφου Ἀθδελκλαῦ θάνατον, συμβάντα Σεπτεμβρίῳ τῆς δ'. Ἰνδικτιῶνος Ἐξ οὗ ἐστὶν εἰκασαὶ ὅτι Ἀδαλγίς, τίς οἶδε ποῦ διατροίπας μετὰ τὴν Βερώνης ἀλίαν (ἴδε Richter, αὐτόθ. ann. 773. σελ. 47) ἀφικνούμενα ἐκ τῶν πηγῶν οὐ μικρὰν αὐτοῦ περιπλάνησιν), ἀφίκετο εἰς ΚΠ μετὰ τὴν 13. Αὐγούστου 775, δηλ. μετὰ τὸ ἐκστρατεῦσαι Κοπρωνύμου τὸ ὕστατον κατὰ Βουλγάρων. Θεοφάνης δέ, ἀρξάμενος ἱστορεῖν τὰ τῆς ἐκστρατείας, ἱστορήσῃ καὶ τὴν κατ' αὐτὴν Κοπρωνύμου τελευτήν, ἵνα μὴ διακόψῃ δηλονότι τὸ τῆς ἐκθέσεως νῆμα, καὶ εἶτα ἐμνήσθη καὶ τῆς ἐλευσεως τοῦ "ῥηγὸς τῆς Λογγιβαρδίας". Ὡστε λέγων Θεοφάνης "τῷ βασιλεὶ προσέφυγεν" ἐνοεῖ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, Χαζάρῳ οὐ Κοπρωνύμῳ. Ἄλλως τε καὶ ἀπόρως ἔχω πῶς Κοπρωνύμος, τέλειον μισήσας τὴν ὀρθόδοξον Ἰταλίαν ὅτε εἰρήνευεν ἐν Ἀνατολῇ, ὅτε ὁ ρῆξ Δεσιδέριος προὔτεινεν αὐτῷ συμμαχεῖσθαι κατὰ Φράγκων (ἴδ. ἀνωτ. § 13), ὅτε ἐχθρὸς ἦν ὁ πάπας καὶ ὁ ἐν Φραγκίᾳ Πιπίνος, ἐμελλε νῦν, ὅτε διαρκῶς ἐπολέμει πρὸς Βουλγάρους, ἐχθρὸς δ' ἦν ὁ Ἰταλίας κατακτητῆς φοβερὸς Κάρολος, ἀντιπαρατάξαι στόλον καὶ στρατόν, σπερούμενος δὴ ἱκανοῦ, ἀνευ ἐλπίδος ἐπιτυχίας. Τὸ ὅτι δὲ 44 μόνον ἡμέρας μετὰ τὸ θανεῖν Κοπρωνύμου ἔμαθεν ὁ πάπας τὰ τῆς συμμαχίας, οὐκ ἄλλο δηλοῖ, εἰ μὴ ὅτι Χάζαρος ὡς τάχιστα καὶ προθυμότατα ἐπελάβετο τοῦ ἔργου ἅμα ἀφικομένου Ἀδαλγίδος. Εἰ δ' ὄντως ἀφίκετο οὗτος εἰς ΚΠ μετὰ τὴν 13. Αὐγούστου, ἐξέθετο δὴπου Χαζάρῳ καὶ Εἰρήνῃ ἔτοιμα ἐκστρατείας σχέδια καὶ δὴ καὶ ὅτι συνεφώνουν αὐτῷ οἱ Λογγοβάρδοι δοῦκες. Χάζαρος δέ, συνθέμενος, καὶ

τοῦ κινδύνου ἐπολιτεύσατο ἀπαραιμίλλως. Κατώρθωσε διελεῖν τοὺς δούκας καὶ πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὸν Ἀυτοκράτορα, ὀργάνῳ ἐπιδεξιότατα μεταχειρισάμενος τῷ πρὸς πάπαν μίσει τοῦ Σπολητίου δουκὸς Ἰλδεμβράνδου, ὅς, πρὸ ἑνιαυτοῦ ὡς ἔγγιστα ὑποταγεῖς αὐτῷ, ὅπως τὸ μὲν τὴν Δεσιδερίου ὄν ἐμίσει ἐπιταχύνῃ πτώσιν, τὸ δὲ ἀποφυγῇ τὴν Καρόλου ἐξουσίαν, τίς οἶδεν οἷαις ἀξιώσσει — παπικαῖς δὴ — νυχθήμερον ἠνωχλεῖτο. Κάρολος τοίνυν, μὴ φροντίσας τὸ παράπαν περὶ τῆς κυριότητος μὲν Ἀδριανοῦ, περὶ τῆς ὑπηκοότητος δὲ Ἰλδεμβράνδου, ἐπρεσβεύσατο εὐθὺς πρὸς τὸν τελευταῖον καὶ πάντως δῆπου προσενεγκῶν αὐτῷ πλεῖον τοῦ ὃ ὑπὸ Ἀδριανὸν ἐκέκτητο, ἀνέπεισεν αὐτὸν ἀποστήναι τῆς τῶν λοιπῶν συμμαχίας καὶ πολέμου ἀβεδαίου τέλους⁴⁵. Οἱ αὐτοὶ δὲ πρέσβεις, ὁ ἐπίσκοπος Ποσσέσωρ καὶ ὁ ἀδιδᾶς Ῥαδιγαῦδος, εἰ καὶ ὁ πάπας, μαθὼν ὅτι ἀπεσκήρτησε τὸ Σπολητίον, ἐδέετο αὐτῶν εἰς Ρώμην ἐκ Σπολητίου ἔλθειν, διημαρτύρητο δὲ καὶ ἐνεκάλει αὐτοῖς παρακοὴν τῆς Καρόλου ἐντολῆς, ὡς ἐφαιτάζετο⁴⁶,

Κοπρώνυμον ἐπανακάμπτοντα ἀναπέσειν σκοπῶν, ἀπὸ ἀλλαγῆς ὅπως τούτου ἀκρότης καὶ ἐπιταγῆς — φησὶν ἐπὶ τοῦ Σεπτεμβρίου, 175 ἐπρεσβεύσατο διὰ Βενετίας τοῖς δούξιν. Οὐκοῦν οὐκ ἐπὶ Κοπρώνῳ ἀλλ' ἐπὶ Χαζάρου ἢ συμμαχία Λογγοθάρων καὶ Βυζαντίου. — 45 Abel αὐτ. 194, Venediger αὐτ. 13, καὶ Harnack αὐτ. 11. φρονουσίην ὅτι πρὸς τὴν ὑπετάγη νῦν Ἰλδεμβράνδος Καρόλῳ. Ἄλλ' ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τὸ μὲν ἢ Καρόλου ἀνάγκη, τὸ δὲ ἢ νῦν Ἰλδεμβράνδου θέσις οὐκ ἐπιτρέπουσι τοιαύτην ὑποταγὴν, ἀλλαγὴν δηλονότι κυριάρχου, ἀπὸ πάπα εἰς Κάρολον. Πολλῶ δὲ μᾶλλον πιστεύω, ὅτι ὁ ἀμνηχανῶν Κάρολος, ὅπως ἀναπέσει Ἰλδεμβράνδου πρῶτον ἀποστήναι τοῦ Συνδέσμου, οὐ μόνον ἀπῆλλαξεν αὐτὸν τοῦ παπικοῦ ζυγοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐποίησεν ἀνεξάρτητον ὅπως δούκα, ὄνοματι μόνον Φράγκοις ὑποκείμενον (πρβλ. καὶ Strauss αὐτ. 9), οὐπερ οὐκ ἂν ἐτύγχανε θεθαίως Ἰλδεμβράνδος, εἰ ἐξετελεῖτο ὁ τοῦ Συνδέσμου σκοπός, εἰ δηλ. ἀπεκαθίστατο ἐπὶ τοῦ Λογγοθαδικοῦ θρόνου ὁ ρῆξ ἐκεῖνος — ὁ Δεσιδερίου Ἀδαλγῆς — οὗ πολιορκουμένου ὑπὸ Καρόλου, ἀπέστη καὶ ὑπετάγη τῷ πάπα. Νομίζω δ' ὅτι καὶ ἡ Καρόλου συναινέσει σκοπούμενη προσέγγισις Ἰλδεμβράνδου, ὡς ἀνεξαρτήτου δουκός, καὶ πάπα (ἴδ. ἐπομ. σημ.), ὡς καὶ ὁ τρόπος, καθ' ὃν ὑπεδέξατο αὐτὸν Κάρολος τῷ 779 ἐν Berciniaco (ἴδ. Annales Lauriss. maj. καὶ Einhardi ann. 779. πρβλ. καὶ Richter, αὐτ. ann. 779. b.) ὑπερ τῆς ἐμῆς γνώμης εἰσίν. — 46 Ἀδριανὸς ἀνέμενεν αὐτοὺς ἀνυπομόνως ἀπὸ Σεπτεμβρίου — Νοεμβρίου ἐκ Φραγκίας

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

μετεβησαν οὐδὲν ἦττον εὐθὺ εἰς Βενεβεντόν⁴⁷ καὶ, ὡς τὰ πράγματα αὐτὰ ἀπαιτεῖ, ἐδεβαίωσαν τῷ δουκὶ Ἀρίγιδι, ὅτι ἡ ἀνεξαρτησία ἧς ἀπήλαυεν ὑπὸ Δεσιδέριου οὐ διεκινδύνευε Καρόλου αὐτὸν διαδεξαμένου, εἰ μόνον ἀφίστατο τῆς Χαζάρου συμμαχίας. Μὴ ἀπαιτήσαντες δὲ παρ' αὐτοῦ ἀναγνωρίσαι ὀνόματι τῆν Καρόλου κυριότητα, πολλῶν δὲ μᾶλλον εἰπόντες ὅτι Ἰλδεμβράνδος ἀμφότερα πεποίηκεν, ἔπεισαν αὐτὸν ἐνδοῦναι τό γε νῦν ἔχον⁴⁸, εἰ καὶ ἔμελεν αὐτῷ πολλῶν πλέον ἢ Ἰλδεμ-

εἰς Ρώμην κατὰ ῥητὴν Καρόλου ὑπόσχεσιν (ἴδ. Cod. Carol. ep. 56, σελ. 185 σημ. 2. 3, σελ. 186 σημ. 1. τοῦ Jaffé), ὃς λαθὼν ἐν τῷ μεταξὺ τῆν ἐπιστολῆν τοῦ Γράδων Ἰωάννου, ἐνετείλατο αὐτοῖς σπεῦσαι εὐθὺ εἰς Σπολήτιον· εἶπον γὰρ οὗτοι τοῖς λεγάτοις τοῦ πάπα: tantummodo cum Hildibrando loquimur et deinde, ut *directi summus*, vobiscum apud — papam — conjugemus (Cod. Carol. ep. 57). Ἀδριανὸς μέντοι μὴ πεισθεὶς, αὐτοῖς μὲν ἔγραψεν: ut *directi estis ad nos conjugere satagite*· Καρόλῳ δὲ περὶ αὐτῶν: *Relaxantes recto itinere ad nos conjugendum, secundum qualiter a — vobis — directi fuerunt . . .* (αὐτόθι). Ἄλλ' οἱ πρέσβεις εἰς Βενεβεντόν ἐκ Σπολήτιου ἀπελθόντες (ἴδ. ἐπιστ. τῆν προσήλθον ἐν τέλει τῷ πάπα μετὰ τελεωσμένων γεγονότων: Ἰλδεμβράνδος ἀπέστειλε αὐτοῖς ἀπὸ τῆν διαπραξίας· ὁ δὲ πάπας ὤφειλε διάγειν μετ' αὐτῶν ἐν εἰρήνῃ. Ὅπως δὲ θαρρόσας ὁ τέως ὑποτελής ἔλθῃ εἰς Ρώμην πρὸς εἰρήνευσιν, ὤφειλεν ὁ τέως κύριος δοῦναι αὐτῷ ὀμήρους. Καὶ ἔδωκε μὲν ὁ πάπας, Ἰλδεμβράνδος ὁμως οὐ φαίνεται ἔλθων εἰς Ρώμην. ἴδ. Cod. Carol. ep. 58, πρβλ. Abel αὐτ. 192. — 47 Cod. Carol. ep. 57: *Nescimus quid pertractantes, statim a Spoleto in Beneventum perrexerunt nos in magnum dereliquentes ignominium.* — 48 Ὅτι ὁ Βενεβεντοῦ Ἄριγις ἦν ἀνεξάρτητος ἐπὶ Δεσιδέριου τυγγάνει βέβαιον. ἴδ. Abel αὐτ. 298. Ὅτι δὲ νῦν ἀνεγνώρισε τυπικῶς, formell, τῆν Καρόλου κυριότητα ἐστὶ πλάνη τοῦ Hirsch, Papst Hadrian I. u. d. Fürstenthum Benevent ἐν Forschungen zur deutschen Geschichte XIII. σελ. 44, ἣν ὠκειοποίησατο Strauss αὐτ. 9, βασίζομένη ἐπὶ βεβιασμένης ἐρμηνείας φράσεων τινων τοῦ πάπα πρὸς Κάρολον (Cod. Carol. ep. 62. 66. τὰ χωρία αὐτολεξεί κατωτ. § 33 σημ. 33, § 35. σημ. 49). Ἀπόρως δ' ἔχω πῶς Harnack αὐτ. 11. διὰ πολλῶν ἀνασκευάζων Strauss δύο τινὰ οὐ παρετήρησε: α'. ὅτι ἀναιρῶν Strauss 11. τῆν Gförer γνώμην, Byzant. Geschicht. I, 90. περὶ τῆς ἐν ἔτει 776 κατακτήσεως τῆς Ἰστρίας ὑπὸ Καρόλου, βασίζομένην ὡσαύτως ἐπὶ παρερμηνείας ὁμοίων παπικῶν φράσεων (ἴδ. κατωτ. § 49 σημ. 67), αὐτὸς ἐαυτὸν ἀναιρεῖ· καὶ β'. ὅτι τῆν Strauss γνώμην ὑπερήσπισε πρότερον

δράνδω περι τοῦ ἐν ΚΠ συγγενοῦς Ἀδάλγιδος. Εἰ δ' ἐκ Βενεδεντοῦ ἀπῆλθον οἱ πρέσβεις καὶ πρὸς τὸν Κλουσίου Ρεγινάλδον, οὐχ ἴστο· ρεῖται. Ἐπειδὴ μέντοι κατ' αὐτὸ τοῦ καιροῦ βία ἀπέσπασεν οὗτος τοῦ πάπα τὸ φρούριον Felicitas, εὐλόγως εἰκάζεται ὅτι ἀπῆλθον κάκεισε, καὶ ὅτι δαπάνη τοῦ πάπα ἐπίσταν καὶ αὐτὸν ἀποστῆναι τοῦ Συνδέσμου⁴⁹. Οὐχ οὕτως ὅμως εἶχε τὸ πρᾶγμα ὡς πρὸς τὸν Φοροῦσιλίου δοῦκα Ῥοδογαῦδον, ὅς, ὑπὸ Καρόλου ἐγκαθιδρυθεὶς δοῦξ αὐτόθι⁵⁰, ὑπῆρξεν οὐδὲν ἤττον ψυχῇ τοῦ Συνδέσμου⁵¹. ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς δ' αὐτοῦ θέσεως — μεταξὺ γὰρ ἦν τῶν Ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν Ἰστρίας καὶ Βενετίας, ὡς καὶ τῆς Βαυαρίας ἐτέρωθεν ὑπὸ τὸν λίαν ὑποπτον Καρόλῳ Θασσίλωνα⁵² — ἐπικινδυνωδέστατος. Ἐπὶ

διὰ μακρῶν Hirsch ὡς ἀνωτ. οὗ τὴν πραγματείαν ἀγορεύει παραδόξως. — 49 Οὕτω φρονεῖ Abel αὐτ. 195. Καὶ νομίζω ὅτι ὀρθῶς. Ὁ δὲ ἰσχυρισμὸς τοῦ Venediger αὐτ. 13. σημ. 4 ὅτι Abel θάλλει ἐν τούτῳ zu weit ἀβάσιμος· τοῦ δὲ πάπα ὑπονοοῦντος τοιοῦτό τι ἐν τῷ γράφειν πρὸς Κάρολον: Nequaquam credimus . . . fili, . . . quod pro Reginaldi ducis exaltatione mutationem fecisset vestra regalitas. Cod. Carol. ep. 60, ὅπερ καὶ Cennius, Monumenta Dominationis Pontificiae I. 358. σημ. 6. οὕτως ἐπιλαμβάνει. 50 Annales Einhardi ann. 775. — 51 Τα Καρόλεια Χρονικά, δηλ. Laurissenses majores καὶ Einhardi, τούτου μόνου ἐκ τῶν δοικῶν τοῦ Συνδέσμου μνημονεύουσι καὶ οὐ μόνον ἀπεδέξαναι αὐτῷ τὴν πρωτοβουλίαν, ὡς Lauriss. 776: Hrogaudus voluit Italiam rebellare, ἀλλὰ καὶ πρὸς δικαιολογίαν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, Καρόλου, ἀποκεφαλίσαντος αὐτόν, ὡς ὀψόμεθα, λέγουσιν ὅτι ἐπωφθαλμία τῷ βασιλικῷ στέμματι, ὡς Ann. Einhardi 776: Hruodogaudus, qui regnum affectabat, interfecto, ὅπερ ἀνάληθες, ὡς ἀντιβαῖνον τῷ τοῦ Συνδέσμου σκοπῷ, τῇ ἀποκαταστάσει δηλαδή Ἀδάλγιδος ἐπὶ τοῦ Δεοδερίου θρόνου. — 52 Θασσίλων ἐξάδελφος ἦν Καρόλου, υἱὸς δηλ. τῆς Πιπίνου ἀδελφῆς Χιλτρούδης καὶ τοῦ Βαυαρίας δούκος Ὀδίλωνος (ἴδ. Oelsner Jahrbücher Pippins σελ. 296). Ἱστορεῖται δ' ὅτι Ὀδίλωνος θανόντος, ὁ ἐπταετής Θασσίλων ἠδυνήθη κατασχεῖν τὸν τοῦ πατρὸς θρόνον κατ' ἄλλων σφετεριστῶν μόνον τῇ ἐνόπλῳ Πιπίνου βοήθειᾳ, ὃς ἔκτοτε ἦν κύριος τῆς Βαυαρίας (ἴδ. Hahn Jahrbücher des fränkischen Reiches 115—17). ἦν κυριότητα ἀνεγνώρισε μεθ' ὄρκου Θασσίλων ἐν τῇ βουλῇ τοῦ Compiègne τῷ 757 (Oelsner αὐτ. 302—6), ἐνιαυτὸν δὲ πρὸ τούτου συνεπολέμησε Πιπίνῳ κατὰ Λογγοβάρδων ἐν τῷ δευτέρῳ Ἰταλικῷ πολέμῳ (αὐτόθ. καὶ ἀνωτ. § 12 ἐν τέλει καὶ σημ. 169). Ἄγνωστον δὲ τί παθῶν τῷ 763, κατέλιπε Πιπίνον

τοῦτον οὖν, τελείως νῦν μεμονωμένον, ἐστράτευσεν αὐτὸς Κάρολος ἀρχομένῳ 776 καὶ ἄφνω ἐπιπεσών, ἐκράτησε καὶ ἀπεκεφάλισεν αὐτόν⁵³, ὑπέταξε δ' ἐκ νέου τὰς δι' αὐτοῦ ἀποστάσας πόλεις τῆς ἄνω Ἰταλίας⁵⁴. Ἐξ ὧλων δὲ μόνον Ταρβίσιον φαίνεται γενναίως ἀντιστᾶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν Σταθιλινίου, πενθεροῦ Ῥοδογαύδου, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπίσημος αὕτη πόλις μετὰ πολιορκίαν οὐ μακρὰν ἐάλω προδοσίᾳ Ἰταλοῦ τινος Πέτρου, ὃν ἀνταμείβων Κάρολος, Βεροδούνου ἐπίσκοπον προὔβάλετο⁵⁵.

ἐν μέσῳ τῆς κατ' Ἀκυϊτανῶν ἐκστρατείας καὶ πανστρατιᾶ εἰς Βαυαρίαν ἐπανακάμφας, nusquam amplius faciem — Pippini — videre voluit (Lauriss. maj. 736. Oelsner 380). Τοῦ λοιποῦ ἦν ὅλως ἀνεξάρτητος καὶ ἰκανώτατα πολιτευόμενος, τὰ μάλιστα ἐπεμελεῖτο τῆς ἐξαπλώσεως τοῦ Εὐαγγελίου παρὰ τοῖς γείτοσιν αὐτοῦ ἔθνοικς (Oelsner 380. Abel 46). Δεδιῶς μέντοι μὴ ἐπιτεθῆ αὐτῷ Πιπίνος, προσέκλινε τοῖς τούτου ἐχθροῖς Λογοβάρδοις καὶ δὴ καὶ συνεζεύχθη τῇ θυγατρὶ τοῦ βῆγος αὐτῶν Δεσιδέρου Λιουπέργη (Abel 47—9). Καίπερ δὲ σφόδρα διὰ τοῦτο μισούμενος ὑπὸ τῶν Πιπίνου διαδόχων Καρόλου καὶ Καρολομάγνου, ὅτε ἡ μήτηρ αὐτῶν Βεσθα συνεφίλιψεν αὐτοὺς ἀλλήλοισι καὶ Δεσιδέρῳ (ἀνωτ. § 14 σημ. 208), τὰ μάλιστα συνήργησεν αὐτῇ Θασσίλων παρὰ τῷ τελευταίῳ (Abel 54—6, 66). Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν εἰρήνευε Κάρολος πρὸς Δεσιδέρου, συζευχθεὶς καὶ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ Δεσιδερᾶτι, εἰρήνευε καὶ πρὸς τὸν διττῶς νῦν συγγενέστατον Θασσίλωνα· ἀποπέμφας ὅμως τὴν γυναῖκα, πολεμήσας δ' εἶτα καὶ πανοικεῖ ἀίχμαλωτίσας Δεσιδέρου, ὑπέβλεπε καὶ τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Θασσίλωνα, ὃς ἦν δὴ συγγενὴς τοῦ ἐν ΚΠ Ἀδάλγιδος καὶ τοῦ Βενεβεντοῦ Ἀρίχιδος, τῶν κατ' αὐτοῦ συνομοσάντων. — 53 Annales Mettenses ann. 776 (παρὰ Bouquet, scriptores rerum Gallicarum et Francicarum V. 342): Karolus improvisum Hrothgaudum cepit et decollari praecepit. Abel αὐτ. 196 θέλει αὐτὸν ἀναιρεθῆναι μαχομένου· ἀλλὰ τὰ Καρόλεια Χρονικὰ οὐδὲν λέγουσι περὶ μάχης, οὐκ ἂν εἰσῶν δ' οὕτως ἐπιτυχοῦς οὕσης. Ἴδε τὰς ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ἀναίρεσει ὑποψίας καὶ αἰτιάσεις τοῦ Luden καὶ Gaillard παρὰ Abel αὐτ. σημ. 2. ὁμοίως Venediger αὐτ. 15. σημ. 5. ὃς οὐ φαίνεται ἀπιστῶν τοῖς Mettenses, ὧν ἡ μαρτυρία ἐπιρρώννυται ὑπὸ τοῦ Chron. Reginonis ann. 776. MG. SS. I. 558. Harnack αὐτ. 11. θέλει τὴν Ῥοδογαύδου στάσιν κατασταλῆναι nach hartem Kampfe. (!!!) — 54 Lauriss. maj. ann. 776. — 55 Hugonis Flaviniac. Chronicon ann. 776. MG. SS. VIII. 351: Cum obsideret exercitus Karoli in Taravisa . . . civitate Stabilinum socerum Chrotgaudi . . . erat in eadem

§ 22. Καί πῶς μὲν διστεθή τούτοις Ἀδριανὸς οὐ μέλει ἡμῖν τὸ παράπαν. Ἡ πρὸς Ἰλδεμβράνδον ὅμως ἔχθρα αὐτοῦ αἰτία γέγονε τοῦ γινώσκειν ἡμᾶς τί, οὐ ἄνευ ἢ δευτέρα τοῦ δράματος πράξις ἢ ἂν αἰνιγματώδης. Οἶον δὲ τοῦτο; Ἐν τῷ ἀγωνίᾳ ἀναπεῖσαι Κάρολον, ὅτι Ἰλδεμβράνδος οὐκ ἦν ἄξιος τῆς ἡς ἔτυχε προστασίας, προσῆθι διαμφισθητῆσαι τὴν εἰλικρίνειαν αὐτοῦ, ὡς πλειστάκις περὶ τοῦ Ραβέινης Λέοντος ἐγεγράφη, ἀγγέλλων ὅτι, ἀναχωρησάντων ἐκ Σπολητίου τῶν Καρόλου πρέσβων Ποσσέτορος καὶ Ῥαβιγαύδου, οἱ συνωμοταί διαπρεσθευσάμενοι πρὸς Ἰλδεμβράνδον, συνώμοσαν, ἐκ νέου δῆπου, κατὰ Καρόλου⁵⁶. Καὶ ὅτι μὲν σκοπίμως ἔγραψε τοιάδε Ἀδριανὸς πρὸς θλάβην τοῦ τέως ὑποτελοῦς αὐτῷ πασιφανές ἐστίν. "Ὅτι δὲ συνῆλθον δι' ἀπεσταλμένων ἐν Σπολητίῳ οἱ δοῦκες, πρὸς τὸ διαλύσαι τὸν Σύνδεσμον, ὡς τισι δοκεῖ⁵⁷, οὐ δύναμαι ἀποδέξασθαι. Πολλῶν δὲ μᾶλλον ἠγοῦμαι, ὅτι συνῆλθον αὐτόθι Δεκεμβρίῳ 775⁵⁸, ἵνα συσκέψωνται περὶ τοῦ πῶς ἐμέλλον αἰτιολογήσαι τῷ Αὐτοκράτορι τὸ ἀποστῆναι τῆς συμμαχίας αὐτοῦ, καὶ ὑπισχυόμεναι, πιθανῶς, βοήθειαν ἐν εὐθεωτέροις καιροῖς ὑπὲρ τῆς παλινοσθίσεως τοῦ ἰδίου αὐτῶν Λογγοβαρδικοῦ βασιλείου, προλαμβάνει τὴν Αἰθαλίαν μετὰ αὐτοῦ, καὶ σφραγιστὸν ἔλευσιν proximo Martio mense κατὰ τὰ συμπεφωνημένα. Μόνον δ' ἐνεκα τῆς ἀποφάσεως ταύτης Ρουγαύδος μὲν ἡσυχίαν ἤγε, διὸ καὶ κατέλαθεν αὐτὸν Κάρολος μετὰ αὐο ὡς ἔγγιστα μῆνας improvisum⁵⁹, ὑπερ ἄλλως παράδοξον· Χάζαρος δ' οὐκ ἐξέπεμψεν Ἀδαλγιν εἰς Ἰταλίαν⁶⁰.

civitate Petrus, vir Italicus, a quo tradita est civitas et ob hoc de Virdu-
nensi episcopatu honoratus est. Abel αὐτ. 196. σημ. 6. 7. πολεμεῖ τὸ Hugonis
ἀξιόπιστον καὶ προσκλίνει Vertarius, gesta episcop. Virdunensium MG. 88.
IV. 44, τιθεμένην τὴν Πέτρου προδοσίαν καὶ τὴν Καρόλου ἀμοιβὴν κατὰ τὴν
Παυίας ἄλωσιν τῷ 774. ἴδ. ἀνωτ. § 14. ἐν τέλει. — 56 Cod. Carol. ep. 58:
Missi Arigisi Beneventani seu Rodcausi Foroiulani nec non et Reginaldi
Clusinae civitatis ducum in Spoletio cum praefatum reperit (sc. Stephanus
missus noster) Hildebrandum· adhibentes adversus nos . . . ὡς ἀνωτ. σημ. 40.
— 57 ἴδ. κατωτ. σημ. 60. — 58 Cod. Carol. ep. 58. σελ. 192. σημ. 3 τοῦ
Jaffé. — 59 ἴδ. ἀνωτ. σημ. 53. — 60 Abel Jahrbücher 194 σημ. 3 καὶ
Papst Hadrian I. u. d. weltliche Herrschaft d. römischen Stuhls ἐν
Forschungen z. deutsch. Geschichte I. 488. καὶ Venediger αὐτ. 15. φρο-

§ 23. Εἰ μὴ διελύετο δ' οὕτως ἀπρόοπτος ἡ συμμαχία, Χαζάρου δέ, συλλέγων τὰ ἐκ τῶν Κοπρωνύμου ματαίων ὡς τὰ πολλὰ πολέμων ἐναπομείναντα λείψανα χερσαίας καὶ θαλασσίας δυνάμεως⁶¹, ἐξέπεμπεν Ἀδαλγιν κατὰ Καρόλου, ἐξετίθη ἂν ἀναμφιδόλως τὴν Αὐτοκρατορίαν εἰς διττὸν κίνδυνον· ἐν Ἰταλίᾳ μὲν, διὰ τὸ ἀνεπαρκές τοῦ στρατοῦ ἔναντι τῶν Φράγκων· ἐν Ἀνατολῇ δέ, διὰ τὴν παντελεῖ ἔλληψιν τοιοῦτου κατὰ τῶν συχράκεις ἐπιπιπτόντων κατ' αὐτὸ τοῦ καιροῦ Ἀράδων. Ὡστε τρόπον τινά, ἡ Καρόλου σοφὴ ὑπὲρ ἑαυτοῦ πολιτεία ἐπωφελῆς ἀπέβη ἐμμέσως καὶ τῇ Αὐτοκρατορίᾳ ἐκ τῶν ὑστέρων κρινομένων τῶν πραγμάτων. Καὶ ἄνευ γὰρ τοῦ ἐκστρατεῦσαι εἰς Ἰταλίαν, ἐπειδὴ τῷ αὐτῷ ἀκριδῶς ἔτι «στρατεύματά τε ἐποίει

νοῦσιν ὅτι πρὸς διάλυσιν τοῦ Συνδέσμου συνήλθον ἐν Σπολητίῳ διὰ τοποτηρητῶν οἱ δοῦκες· οὐδὲν δ' ἀπολύτως λέγουσι περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ γνωρίσαι Χαζάρῳ τὰ συμβάντα πρὸς πρόληψιν τῆς Ἀδαλγίδος στρατείας τῷ προσεχεῖ Μαρτίῳ. Φανταζόμενοι δ' αὐτοῖς ὅπως οἰκτρῶς πολιτευομένους, ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ Κοπρωνύμου θάνατος (14. Σεπτεμβρ. 775) ἐνεπόδισε τὴν Ἀδαλγίδος ἔλευσιν. Κἂν τούτῳ δὲ συμφωνοῦσιν αὐτοῖς Strauss αὐτ. 10. καὶ Harnack αὐτ. 10. συναθροῦν τῇ γνώμῃ αὐτῶν, ὅτι ἡ συμμαχία Λογγοβάρδων καὶ Βυζαντίου ἐπὶ Κοπρωνύμου ἐγένετο (οὐκ ἐπὶ Χαζάρου, ὡς ἐγὼ πιστεύω, ἀνωτ. § 20. σημ. 44), οὗ ὁ θάνατος ἐκώλυσε ἂν τὰ πολεμικὰ αὐτοῦ σχέδια. Ἀλλὰ παραδοξώτατόν ἐστιν ὅτι Venediger 16. σημ. 6. καὶ Harnack αὐτόθ. πιστεύοντες ὅτι ὁ Κοπρωνύμου θάνατος ἐγνωσθῆ βεβαίως ἐν Ρώμῃ ἀρχομένῳ Φεβρουαρίῳ 776 ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ ἐπισκόπου Νεαπόλεως Στεφάνου πρὸς τὸν πάπαν (ἴδ. Cod. Carol. ep. 60), οὐκ ὀκνοῦσιν ἰσχυρίζεσθαι, ὅτι ὁ θάνατος οὗτος ἀπεθάρρυνε τοὺς δοῦκας καὶ ὑπήκουσαν ταῖς Καρόλου προτροπαῖς Νοεμβρίῳ δῆπου 775, Δεκεμβρίῳ δὲ 775 συνήλθον ἐν Σπολητίῳ πρὸς διάλυσιν τοῦ Συνδέσμου. Strauss, 10. τολμᾷ δὲ ἰσχυρίζεσθαι, ὅτι ἡ ἐν ΚΠ συνωμοσία τῶν Κοπρωνυμιδῶν κατὰ Χαζάρου, γενομένη Μαΐῳ 776 (ἴδ. ἀνωτ. § 19) αἰτία ἐγεγόνει τοῦ ἀποσκιρτῆσαι τοὺς δοῦκας τοῦ Συνδέσμου κατὰ μῆνα Νοεμβρ. - Δεκεμβρ. 775!!! Ἐπαναλαμβάνω ὅτι ἡ συμμαχία συνήφθη ἐπὶ Χαζάρου· οἱ δὲ δοῦκες ἤδεισαν, ὡς τὸ εἰκός, περὶ τοῦ Κοπρωνύμου θανάτου, ἐπ' ἴσης δὲ καὶ ὁ πάπας ἐκ nuntiis precurrentibus, ὡς Καρόλῳ ἔγραψε (Cod. Carol. ep. 60), οὐκ ἀνήγγειλεν ὅμως τοῦτο, εἰ μὴ ὅτε ἔλαβε τὴν Στεφάνου γραφήν. Τίνες δ' ἂν ἦσαν οἱ nuntii precurrentes? οὐχ οἱ Χαζάρου πρέσβεις, οἱ μετὰ τῶν δοικῶν τὴν συμμαχίαν συνάψαι ἐντεταλμένοι; — 61 Ἰδ. Θεοφ. 675. 693. πρβλ. Νικηφ. 134—35.

κατὰ θέμα πολλὰ καὶ τάγματα ἐπήρξανεν”⁶², οὐκ ἠδυνήθη Λέων ἀντιμετωπίσαι Ἀραβας, οἱ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν λεηλατήσαντες, ἀκωλύτως μετὰ πολλῆς αἰχμαλωσίας ὑπέστρεψαν⁶³. Οὐχ οὕτως ὁμως τῷ ἐπομένῳ ἔτει, ὅτε οὐκ ἀνέμεινε ἀμύνασθαι, ἀλλ’ ἐπετέθη αὐτοῖς πρὸς ἀνάκτησιν τῆς περιφήμου Γερμανικείας, ἣν ἀνακτησάμενος Κοπρωνύμος ἀπολέμωσεν, ὅτε πρὸς ἀλλήλους ἤριζον Ἀβασσῖδαι καὶ Ὀμιάδαι, οὐκ ἴσχυσε κρατῆσαι αὐτῆς ἐπὶ μακρόν⁶⁴. Κατὰ τῶν αὐτόθι οὖν ἐστρατοπεδευμένων Ἀράβων ἀπέλυσε Χάζαρος ἑκατὸν χιλιάδας ἄριστα συντεταγμένου στρατοῦ καὶ ἐπολιόρκησεν αὐτούς⁶⁵. Ἀτυχῶς μέντοι τῆς στρατιᾶς ἠγεῖτο Μιχαήλ ὁ Λαχανοδράκων, Κοπρωνύμου ἐταῖρος καὶ ὁμότροπος, ὁμότατος δ’ ἐν τῷ διώκειν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ βανδαλικῶς καταστρέφειν τὰ πατρῶα κειμήλια διὰ τοῦ δημεύειν καὶ πυρπολεῖν τὰς βιβλιοθήκας τῶν Μονῶν, ἐξ οὗ ἔργου τίς οἶδεν ὅποσα προσεπορίζετο σφετεριζόμενος. Τὸ οὕτω πλουτεῖν ὁμως παρεληλύθει ἀνεπιστρεπτὶ Κοπρωνύμου ἐκλιπόντος, ἢ πολλῶ μᾶλλον Εἰρήνης τὴν Πολιτείαν οἰακοστροφούσης. Ὅσοι ἦσαν τῆς Εἰκονομαχίας οὐκ ᾔκνησε προδότης γενέσθαι πρὸς ἴδιον πλουτισμὸν χρυσίον λαβὼν παρὰ τοῦ Ἀραβῶν στρατηγοῦ, ἦρε τὴν παλαιὰν τῆς πόλεως κατὰ τὴν ἐπικειμένην, ἐκ πάσης ἀήπου, ἀλλοῦν αὐτῆς καὶ ποτ’ ἐτετέθη; Ἀπῆλθεν

62 Θεοφ. 695. — 63 Θεοφ. 698. “ἐστέλλε Θουμάμας εἰς Ῥωμανίαν καὶ λαβὼν αἰχμαλωσίαν ὑπέστρεψε”. Τίθεται δὲ ἡ ἐπιδρομὴ τῷ 6. ἔτει Λέοντος (ἴδε ἐκδ. de Boor σελ. 451) ἢ τοῖς τῷ 1. Σεπτεμβρίου 776—77 καὶ οὐ φαίνεται οὐδ’ ἐκ τῶν Ἀραβικῶν Χρονικῶν πότε ἀκριβῶς ἐγένετο, φθινοπώρῳ 776, ἢ θέρει 777. Πρὸ αὐτῆς δ’ ἀναφέρεται καὶ ἄλλη (Θεοφ. 694) ἐν ἀρχῇ τῆς ιδ’. Ἰνδικτ. (775—76) κατὰ τὸν Κοπρωνύμου θάνατον, καθ’ ἣν Ἀβασσάλι (Abbas-ibn-ali) “ἐπελθὼν μετὰ δυνάμειος πολλῆς, ἤνοιξε τὸ σπήλαιον, τὸ ἐπιλεγόμενον Κάσιν ἀπὸ καπνοῦ” καὶ ἠλευθέρωσε τοὺς ἐν αὐτῷ Ἀραβας αἰχμαλώτους. Κατὰ τοὺς Ἀραβας δὲ Χρονογράφους παρὰ Weil, Geschichte der Kalifen τόμ. II. σελ. 97. παρέλαβε νῦν καὶ τὴν Ἀγκυραν· οὐ μέντοι τὴν ἐν Γαλατίᾳ, οὐδὲ τὴν ἐν Φρυγίᾳ, ἀλλὰ τρίτην τινά, ἴσως μεταξὺ Ταρσοῦ καὶ Ἰκονίου. ἴδ. Weil αὐτ. 312. σημ. 2. — 64 Ἰδ. ἀνωτ. § 10. σημ. 100. α’. Πρβλ. Gibbon κεφ. 52: “Wars of Harun-al-Bashid against the Romans” καὶ Schlosser, Geschichte der Bilderstürmen-den Kaiser σελ. 212. — 65 Θεοφ. 698. Τὰ Ἀραβ. Χρονικὰ Weil, II. 98. θέλουσι τὸν Ῥωμαϊκὸν στρατὸν 80,000.

αἰχμαλωτίσων τοὺς αἰρετικούς Ἰακωβίτας. Καὶ ἐπέστρεψε μὲν βραδύτερον⁶⁶. οἱ Ἀραβες ὅμως πορισάμενοι ἐν τῷ μεταξὺ τὰ πρὸς τὸ ζῆν καὶ τὰ τεῖχη ὀχυρώσαντες, ἴσχυσαν κρατῆσαι αὐτῆς καὶ μετὰ τὸ ἠττηθῆναι· ἦτταν δ' οὕτω δεινῆν, ὥστε οὔτε οἱ Ἀραβες Χρονογράφοι ἐτόλμησαν παρασιωπῆσαι ἢ παραμορφῶσαι τὸ γεγονός, οὔτε Χάζαρος ἔλλειψε πομπῶδως ἐορτάσαι τὰ ἐπινίκια⁶⁷.

§ 24. Καὶ ὅμως οἱ Ἀραβες ἔζων ὅπως μάχονται· οὐκ ἀνέστελλεν ἄρα τὴν αὐτῶν ὁρμὴν οὔτε τὸ νικᾶν, οὔτε τὸ ἠττᾶσθαι. Καὶ νικῶντες μὲν, ἐθάρρουν καὶ λυσσῶδῶς ἐπανέπιπτον πρὸς ἐξόντωνσιν τοῦ πολεμίου· ἠττώμενοι δέ, ἐμαίνοντο κατὰ τοῦ νικητοῦ. Εἶτε οὖν οὕτως, εἶτε ἄλλως, Ῥωμαῖοι ἐπ' ἴσης ἔπασχον νικῶντές τε καὶ ἠττώμενοι καὶ τὸ δὴ χειρὸν συνέπασχον αὐτοῖς καὶ οἱ τοῖς κατακτηταῖς ἐν Συρίᾳ, Παλαιστίνῃ, Αἰγύπτῳ καὶ Ἀφρικῇ δουλεύοντες ὁμόφυλοι. Οὕτω δ' ἀπαρράλλακτως συνέβη καὶ μετὰ τὸν πόλεμον τοῦ 778. "Θυμωθείς ὁ τῶν Ἀράβων ἀρχηγὸς Μαδί, πέμπει τὸν Ἀσᾶν μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ κατήλθεν εἰς Δορυλαίον." Ἐκ Βυζαντίου ὅμως τῶν ἀνωτέρω λόγων ἔνεκεν, "ὁ βασιλεὺς διετάξατο τοῖς στρατηγοῖς μὴ πολέμῃσαι αὐτοὺς ὀημάσιον πόλεμον, ἀλλ' ἀσφαλίσασθαι τὰ κάστρα καὶ λαὸν εἰσενεγκεῖν πρὸς παραφυλακτὴν αὐτῶν... καὶ προκαλεῖν πύρι τὰς τε νομὰς τῶν ἀλόγων καὶ εἰπεῖν εὐρασκοῖτο δαπάνῃ." Καὶ τὸ σοφὸν δὲ τοῦτο στρατήγημα οὐχ ἤμαρτε τοῦ σκοποῦ. Διμῶξαντες γὰρ οἱ πολέμιοι σὺν τοῖς κτήνεσιν αὐτῶν καὶ μὴ δυνάμενοι μῆτε πολιορκίαν στῆσαι, μῆτε πορθῆσαι φρούριόν τι, ἤψαντο τῆς εἰς τὰ ἴδια ἄνευ βανίδος Ῥωμαϊκοῦ αἵματος⁶⁸, ὅπερ οὐδὲν ἠττον ἀφθόνως ἔρρευσε ἐν ταῖς ὑπὸ Ἀραβας χώραις κατὰ τὸν ἐπακολουθήσαντα τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ ἀποτυχίᾳ διωγμόν· διωγμὸν δὲ δεινὸν καὶ μοναδικόν

66 Θεοφ. 698: "ἡμελλον παραλαμβάνειν καὶ τὴν Γερμανίειαν, εἰ μὴ διὰ δῶρων ἔπεισε τὸν Λαχανοδράκοντα ὁ Ἰσβααλί (Isa-ibn-ali) καὶ ἀνεχώρησε τοῦ κάστρου... καὶ αἰχμαλωτεύσας τοὺς... Ἰακωβίτας... πάλιν ὑπέστρεψε ἐν τῷ κάστρῳ." — 67 Αὐτόθι. "καὶ ἔπεσον πέντε ἀμηράδες καὶ δύο χιλιάδες Ἀραβες, ὡς φασιν... ὁ δὲ βασιλεὺς ποιήσας Μαΐουμᾶν ἐν Σοφιαναῖς, ἐκάθισεν ἐπὶ σένζου μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ οὕτως ἐθριάμβευσαν οἱ στρατηγοὶ τὰ ἐπινίκια." Ἰδε καὶ Weil, II. 98. — 68 Θεοφ. 699—700, τῷ δ'. ἔπει Λέοντος ἦτοι β'. Ἰνδικτ. 778—79. Ὁ Ἀσᾶ ἤγειτο 80,000 Ἀράβων Weil, II. 98.

ἐν τοῖς Ἀράβων⁶⁹. Ἐν τῷ διώκειν δὲ τὸ ὑπήκοον ἀπέστειλε Μαδὶ Ἀαρῶν τὸν υἱὸν αὐτοῦ κατὰ τῆς Αὐτοκρατορίας, ὅπως διττῶς, ὡς εἶπεῖν, πολεμῇ τὸ Ῥωμαϊκόν⁷⁰. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τρίτου οὐδὲν ἤνυσεν· ὁ μὲν γὰρ Ἀαρῶν δι' ὄλου τοῦ θέρου 780 πολιορκῶν τὸ ἐν τῷ θέματι τῶν Ἀρμενιακῶν φρούριον Σημαλοῦς, μόλις Σεπτεμβρίῳ παρέλαβεν αὐτὸ “ὑπὸ λόγον,” Θουμάμας δὲ μετὰ 50,000 τὴν Ἀσίαν λεηλατῶν, ἠττήθη ὑπὸ Ῥωμαίων καὶ τὸν ἀδελφὸν ἀπολέσας ἐν τῇ μάχῃ⁷¹.

§ 25. Οὕτω σαφῶς ἐπολιτεύετο Χάζαρος ἐφ' ὅσον ὑπὸ Εἰρήνης διωκεῖτο, ἧς ὁμοίας πράξεις ἐν τε τῇ ἐσωτερικῇ καὶ τῇ ἐξωτερικῇ, ὡς εἶπεῖν, πολιτικῇ πολλὰς ὀφόμεθα ἐφεξῆς. Συνέβη τι ὁμως τῷ ἔαρι τοῦ 780, ὅπερ ἄρδην μετέβαλε τὰ πράγματα ἐν Βυζαντίῳ. Μετὰ τὸ οἰκτρότατον τοῦ πατριάρχου Κωνσταντίνου τέλος⁷² τὸν Πρωτοκλήτου θρόνον κατέλαβε Σλάβος τις ἐκτομίας, Νικήτας ὀνόματι, οὕτως ἀμαθῆς, ὥστε οὐδ' ἀναγνώσεως ἦν ἐπιστήμων⁷³, ὅστις, ζῶντος μὲν Κοπρωνύμου, ἀπέξεε ἀπὸ τῶν τοίχων τοῦ Πατριαρχείου πᾶν εἰκόνισμα, οὗ ἐφείσαντο οἱ πρὸ αὐτοῦ δύο εἰκονομάχοι πατριάρχοι⁷⁴. Εἰρήνης δὲ κυβερνώσης ἐπὶ Χαζάρου, προὔβαλλετο χειροτονίαν ὀρθόδοξου Μητροπολίτας ἐκ τῶν ἀδδῶων, μὴ αὐτὸν τὸν τῆς ὀρθοδοξίας πρῶτον Πλάτωνά ὑπεστήσας πρὸς ταῦτα καλεσάιν⁷⁵, καθ' ὁμοίαν ὁπαδὸς καὶ διάδοχος Ἀναστασίου καὶ Κωνσταντίνου ἐν τῇ ἀστασίᾳ τοῦ χαρακτηῖρος⁷⁶. Καὶ οὗτος μὲν τέθνηκε τῇ 6. Φεβρ. 780⁷⁷. Εἰρήνη δ' ὀρθόδοξον ἐκλέξει κατώρθωσε πατριάρχην, Παῦλον τὸν ἐκ τῆς Κυπρίων νήσου. Καὶ ὅτι μὲν ἠγωνίσασατο αὕτη πείσαι Χάζαρον, ὥστε μὴ ὁμόσαι Παῦλον ὅτι οὐ προσκυνῆσει εἰκόνας, πάσης κεῖται ἀμφιβολίας ἐκτός· ὅτι δὲ Χάζαρος, φόβῳ ἴσως τῶν Εἰκονομάχων, οὐκ ἐνέδωκε τῇ αὐτῆς αἰτήσει, καθάπερ ἐν τῇ χειροτονίᾳ τῶν μακρὰν Βυζαντίου ἐγκαλισταμένων μητροπολιτῶν, δῆλον γίγνεται ἐκ τῆς βίας, ἣ ἐπὶ Παύλου ἠσκήθη, ὑπὸ Εἰρήνης

69 Θεοφ. 700—1, τῷ ε'. εἶπει Λέοντος, γ'. Ἰνδικτ. 779—80. πρὸ βλ. Gibbon, κεφ. 51, Arab toleration of the Christians and their hardships. — 70 Θεοφ. 700. — 71 Θεοφ. 702. Weil, II. 99. Barhebraei Chron. Syriac. 135. — 72 Θεοφ. 681—3. — 73 Θεοφ. 680. Ζωναρ. XV. § 7. Μιχαὴλ Γλυκᾶ, Βίβλος Χρονικὴ IV. 527. — 74 Θεοφ. 686. — 75 Ἰδ. ἀνωτ. § 18 σημ. 30. — 76 Τοὺς ἄθλους αὐτῶν παρὰ Θεοφ. 630. 640. 648. 675. 677—78. 681—83. Ἰδ. καὶ κατωτ. § 55. σημ. 53. — 77 Θεοφ. 701.

δήπου, πρὸς τὸ δεῦξασθαι τὴν ἐπισκοπὴν⁷⁸, καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ὄντως ὤμοσε τὸν ἐπὶ Κοπρωνύμου θεσπισθέντα ὕρκον⁷⁹, καὶ οὕτως ἀπὸ ἀναγνώστου ἐχειροτονήθη διαδοχικῶς οἰκουμενικὸς πατριάρχης. Ἄλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ γεγονός, ὅτι ὀρθόδοξος πατριάρχης οὐκ ὤκνησεν ὁμῶσαι ὅτι οὐ προσκυνήσει εἰκόνας ἄνευ θεβαίως τοῦ μεταβαλεῖν πίστιν, ἴσως δὲ καὶ ἄνευ τοῦ παῦσαι προσκυνεῖν αὐτάς ἐν κρυπτῷ, λίαν ἀνεπτέρωσε τὸ ὑπὲρ τῆς Ὀρθοδοξίας φρόνημα ἐκείνων, ὅσοι μόνον διὰ τὸ ὁμῶμοκέσαι οὐ προσεκύνουν τὰ ἀντικείμενα τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς ἀγάπης αὐτῶν, ὅπως μὴ ἐπιορκήσωσι δηλονότι. Τοῦνευθεν ταῖνυν οὐκ ἐτύπτοντο τὸ συνειδὸς οἱ βουλόμενοι καὶ ἐν τοῖς ἐξωτερικοῖς τῆς λατρείας τύποις ἐν κρυπτῷ ὀρθοδοξεῖν, κἄν τούτοις τακτέα πρώτη αὐτῇ ἢ ὁμῶσασα πρὸ τῆς Στεφείως αὐτοκράτειρα σὺν τοῖς ὑπουργοῖς τοῦ Παλατίου, οἳ αὐθαρρὲ ἤρξαντο σεπταῖς εἰκόσι χρώμενοι ἐν ταῖς κατ' ἰδίαν πρὸς Θεὸν ἐντεύξεσιν τῇ πρὸ τοῦ Πάσχα Τεσσαρακοστῇ. Τῇ μέσῃ ὅμως τῆς Νηστειᾶς ταύτης ἐδομάδι, τοῦτέστιν ἀσχομένῳ Μαρτίῳ, καὶ δὴ δέκα περίπου ἡμέρας μετὰ τὴν Παύλου χειροτονίαν, εὔρε Χάζαρος "ἐν τῷ προσκεφαλαιῷ Εἰρήνης τῆς γυναίκας αὐτοῦ εἰκόνας δύο" αἷς ἐκρήτο, ὡς ὁκεῖ, εὐχόμενον τὸ φιλοθεῶν γυναικῶν, καὶ οὕτως ὠργίσθη αὐτῇ ὡς ἐπιόρκῳ, ὥστε σφοδρότατα ἐκεχέας, πᾶσαν διεκοῦσε μετ' αὐτῆς συζυγικὴν σχέσιν καὶ ἀπέπεμψε τοῦ Παλατίου⁸⁰. "Εμεινε

78 Θεοφ. 701: "τῇ δευτέρᾳ Κυριακῇ τῶν Νηστειῶν (19. Φεβρ. 780) Παῦλος ὁ τίμιος, ἀναγνώστης ὑπάρχων, Κύπριος τῷ γένει, λόγῳ καὶ πράξει διαλάμπων, μετὰ πολλὴν παραίτησιν διὰ τὴν κρατοῦσαν αἵρεσιν, βία πολλῇ χειροτονεῖται πατριάρχης ΚΠ." — 79 Θεοφ. 708. Ἰδ. κατωτ. § 49. — 80 Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο θεωρεῖτο μέχρι τοῦ νῦν μόνον ἐπὶ τῆς Κεδρηνοῦ, Χρον. II. 19. μαρτυρίας βασίζομενον. Ἰδ. Walch, Historie der Ketzereien, X. 478, Schlosser αὐτ. 258, Hefele αὐτ. III. § 344 ἐν τέλει. Οὐχ οὕτως ὅμως. Μνημονεῖ γὰρ αὐτοῦ πρῶτος Δέων ὁ Γραμματικὸς, Χρονογραφ. ἐκδ. Βόνν. 192, πολλῶν Κεδρηνοῦ ἀρχαιότερος (Ἰδ. Hirsch, Byzant. Studien 89. 375 . . .) καὶ ἀξιόπιστότερος, οὗ τὴν μαρτυρίαν ὀλίγον τι συμπληρῶν, φαίνεται Κεδρηνός. Λέγει γὰρ Δέων: "τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἐξουδενώσας, ἀπώσατο μὴ ἐγνωκῶς αὐτὴν ἔτι". Κεδρηνός δέ: "τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Εἰρήνην σφοδρῶς ἐπιπλήξας ἐξουδένωσεν εἰπών: οὕτως ὤμοσας τῷ πατρίμου τῷ βασιλεῖ ἐπὶ τῶν φρικτῶν καὶ ἀχράντων τῆς πίστεως μυστηρίων; αὐτῇ δὲ διίσχυρίσατο μὴ ἐωρακέναι αὐτάς· αὐτὸς οὖν ἀπώσατο αὐτὴν μὴ ἐγνωκῶς αὐτὴν ἔτι."

ὅμως Χάζαρος ἀνευ πηδαλίου τοῦ λοιποῦ! Καί ὡς μὲν κατὰ κρημνῶν ἔβη ἐν τοῖς πολιτικοῖς, ἐν τῷ ἐπομένῳ ὀφόμεθα κεφαλαίῳ⁸¹· ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς δέ, Κοπρωνύμιοι ἀντέειλαν ἡμέραι ἐν Βυζαντίῳ. "Ἀπαντες οἱ ἐν τοῖς βασιλείαις προσκυνοῦντες εἰκόνας ἐκρατήθησαν, ἀνηλεῶς ἐμαστιγώθησαν, τὴν κόμην ἀφηρέθησαν, δεσμοῖς ἐπεδέθησαν, διὰ τῶν ὁδῶν πρὸς περιγέλων ἐπομπεύθησαν καὶ ἐν τῷ Πραιτωρίῳ ἐν τέλει καθείρχθησαν, ὅπου εἰς ἀπέθανεν "ὀμολογητὴς γενόμενος καὶ τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου κομισάμενος"⁸². Παραδόξως δ' ἐκινήθη ὁ διωγμὸς ἀκριβῶς ὅτε ἐδιώκετο τὸ ὀμόφυλον ἐν ταῖς ὑπὸ "Αραβας χώραις, ἵνα καὶ ἐκπέουσα ἡ Εἰκονομαχία δεῖξῃ καὶ πόθεν κατήγετο καὶ οἷας εἶχεν ἀρχάς. Ἀλλὰ Χάζαρος οὐκ ἔσθη ἐν τούτῳ· ἀλλ' ὡς δοκεῖ, ἠβουλήθη τὸν τοκέα ἀπομιμήσασθαι ἐν τῇ συλήσει τῶν Ἐκκλησιῶν. Ταχὺ ὅμως κατενόησεν ὅτι ἐν τοῖς Ναοῖς οὐδὲν ὑπελείπετο συλήσιμον, εἰμὴ τὸ ἄνωθεν τοῦ θυσιαστηρίου τῆς ἀγίας Σοφίας ἀπρωρημένον "ὑπέρτιμα" στέμμα τοῦ Μαυρικίου⁸³. Τοῦτο οὖν τὸ στέμμα, τὸ ἀπ' αἰῶνων οὐσὶς ἔγγιστα τῷ Θεῷ ἀφιερωμένον, οὐ ἐφείσατο ἡ Ἰσαύρου καὶ Κοπρωνύμου ἀπληστία, ἐτόλμησε Χάζαρος ἀφαιρεῖσθαι. "Διθρομανὴς ὁ ὑπαρχὸν" ἐπέθηκεν αὐτῷ τὴν κεφαλὴν καὶ προσήλθε, "μὴ οὐσῆς δεσποτικῆς ἐστῆς"⁸⁴. Ἀσθενὴς ὁ ὢν σωματικῶς⁸⁵, καὶ πρὸς ἐπίδειξιν τοῦ τοῦ στεμματος καὶ τοῦ φρονήματος μακρόν, ὡς δοκεῖ, τὴν βασιλεύουσαν περιελθὼν, κατελήφθη ἐπιστρέψας

81 Ἰδ. κατωτ. §§ 34. 35. — 82 Θεοφ. 701: "τῇ δὲ μέσῃ ἐβδομάδι τῶν Νηστειῶν ἐκρατήθη Ἰάκωβος πρωτοσπαθάριος, καὶ Παπίας, καὶ Στρατήγιος, καὶ Θεοφάνης οἱ κουδικουλάριοι καὶ παρακοιμώμενοι, Λέων τε καὶ Θωμᾶς κουδικουλάριοι καὶ οὗτοι σὺν καὶ ἑτέροις εὐλαβέσιν ἀνδράσιν ὡς προσκυνοῦντες τὰς σεπτὰς εἰκόνας. Τότε ἀπογυμνώσας τὴν ἑαυτοῦ ἐγκεκρυμμένην κακίαν Λέων, ὁ τοῦ διώκτου υἱός, τούτους ἀνηλεῶς δείρας . . ." Ὁ ἀποθανὼν ἦν ὁ Θεοφάνης· οἱ δὲ λοιποὶ ἐμόνασαν θραδύτερον κατὰ Θεοφάνη αὐτόθ. Κατὰ Γεώργιον μοναχόν 660 ὅμως καὶ Λέοντα Γραμμ. 192 "λαβραῖως ἀνηρέθησαν ἅπαντες." — 83 Ἰδ. περὶ τούτου Θεοφ. 433. Σφάλλεται δὲ Walch, X. 500 θέλων Ἡράκλειον ἀφιερῶσαι αὐτό, πάντως ὑπὸ Κεδρηνῷ II, 20. ἀποπλανηθεῖς. — 84 Ἰδ. Κωνσταντ. Πορφυρογενν. πρὸς τὸν υἱὸν Ῥωμανὸν (de administrando Imperio) κεφ. 13. σελ. 83, τόμ. III. ἔκδ. Βόνν. — 85 Δῆλον γίγνεται ἐξ ὧν εἶρηκε τῷ λαῷ περὶ τοῦ "μήπως συμβῆ αὐτῷ τὸ ἀνθρώπινον" Θεοφ. 695. πρβλ. Gibbon ὡς ἀνωτ. σημ. 25.

οἰκάδε σφοδροτάτῳ πυρετῳ, καὶ ἴσως τῷ ἐξ οὗ Κοπρώνυμος ἐτεθνήκει ἀνθρακι⁸⁶, καὶ τούτῳ ἐφ' ἱκανὸν χρόνον συνεχόμενος, ἀπέθανε τῇ ἡ'. Σεπτεμβρίου τῆς δ'. Ἰνδικτ. ἤτοι 780. Τὸ μέγεθος δὲ τοῦ τολμήματος ἐξ ἑνός, ἢ εὐσεβεία δὲ τοῦ λαοῦ ἐξ ἑτέρου, τῇ ἱεροσουλία ἀπέδωκαν, ὡς τὸ εἰκός, τὴν νόσον καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ⁸⁷.

86 Θεοφ. 693. Ἰδία δὲ Νικηφ. 133. 135. καὶ ἐφεξῆς. — 87 Θεοφ. 702: "Τῇ ἡ'. τοῦ Σεπτεμβρ. μηνὸς τέθνηκε Λέων . . . τρόπῳ τοιῷδε: λιθομανῆς ὑπάρχων λίαν ἠράσθη τοῦ στέμματος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ λαθῶν ἐφόρεσεν αὐτό. Καὶ ἐξῆλθον ἀνθρακες ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ ληφθεὶς σφοδρῶ πυρετῷ τέθνηκε." Γεωργίου μοναχοῦ (ἀμαρτ.) 660: „ἐφόρεσεν αὐτὸ καὶ προῆλθεν ὑποστρέψαντος δέ, ἀπηνθρακώθη δεινῶς ἡ κεφαλὴ καὶ οὕτω σφοδροτάτῳ πυρετῷ συνεχόμενος καὶ φθειρόμενος ἀπέδωκε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ." Κεδρην. II, 20. "Ἀπηνθρακώθη δεινῶς ἡ κεφαλὴ καὶ . . . πυρετῷ συνεχόμενος τὴν ψυχὴν ἀπέρρηξε τῆς ἱεροσουλίας κομισάμενος τὰ ἐπίχειρα." Κωνσταντ. Πορφυρογενν. ὡς ἐν σημ. 84. τούτο περιεβάλετο καὶ εὐθέως ἀνθρακα ἐπὶ τοῦ μετώπου ἐκβάλλων καὶ παρὰ ἐξ τούτου οὐδυναίς κατατρυχώμενος κακεγκάκως ἀπέρρηξε τὸ ζῆν". Ομοίως δὲ καὶ οἱ ἐφεξῆς Χρονογράφοι. Καὶ πότε μὲν ἐγένετο ἡ τοῦ στέμματος ἀπαρτίθις ἠτορεῖται τὰ τακτεῖα ὁμῶς οὐ μακρὸν μετὰ τὸν ὠκεανόν, ἐν τῇ ἀκμῇ σήκοντι τῆς κατ' Ὀρθοδόξω ὀργῆς αὐτοῦ. Ἄλλως τε καὶ τὰ τῶν Χρονογράφων: "σφοδροτάτῳ πυρετῷ συνεχόμενος καὶ φθειρόμενος," καὶ "ταῖς ἐκ τοῦ ἀνθρακος οὐδυναίς κατατρυχώμενος ἀπέρρηξε τὸ ζῆν", σημαίνει ὅτι οὐ βραχὺν χρόνον πρὸ τοῦ θανάτου ἔκαμνε Χάζαρος. Τούτου δὲ θεβαίου ὄντος, σαφέστατόν ἐστιν ὅτι οὐκ ἀπέθανεν αἰφνιδίως, ὅπερ νεώτεροὶ τινες ἐξήγαγον ἐκ τοῦ Θεοφάνους, παρερμηνεύοντες αὐτόν, ὡς εἰ ἔλεγεν ὅτι: τῇ ἡ'. Σεπτ. ἔλαβε τὸ στέμμα καὶ οὐχί: τέθνηκεν ἕνεκα τῆς ἱεροσουλίας, ἧς οὐ δίδωσι τὸν χρόνον. Ἐπομένως ὁ ἰσχυρισμὸς τῶν Ἱστορικῶν Spanheim, Basnage, Semler καὶ Mosheim (παρὰ Walch X. 500—1 σημ. 2.) ὅτι οὐκ ἐκ θαύματος τὸ αἰφνιδίον τοῦ θανάτου, ἀλλ' ἐκ δραστηρίου δηλητηρίου τῆς Εἰρήνης πίπτει ἀφ' ἑαυτοῦ ὡς ἀβάσιμος. Καὶ ἐκηρύχθησαν μὲν κατ' αὐτοῦ καὶ Walch αὐτόθ. καὶ αὐτὸς δὴ ὁ Schlosser αὐτόθ. 259, οὐχ ὁμῶς ὡς ὀρθῶς ἐρμηνεύσαντες Θεοφάνη διὰ τῆς τῶν ἄλλων Χρονογράφων μαρτυρίας, ἀλλὰ μόνου διότι ἠδύοκῆσαν μὴ πιστεῦσαι ὅτι οὕτως ἐκακούρησεν Εἰρήνη. "Es ist dafür gar kein Grund!" ἐκφωνεῖ Schlosser.

ΕΙΡΗΝΗ Η ΑΘΗΝΑΙΑ

ΕΠΙ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΣΤ΄.

780—790.

§ 26. Δίπτατο μὲν Χαζάρου Εἰρήνη ἐν πίστει, τελευτήσαντος μέντοι ἐκείνου, αὐτὴ ἦν ἡ νόμιμος τοῦ μήπω δεκαετοῦς αυτοκράτορος κηδεμών. Πιστεύω δ' ὅτι Χάζαρος, εἰδὼς τὸ φρόνημα τῶν πέντε Κοπρωνυμιδῶν, καὶ τὸ μὲν λίαν περὶ τῆς ζωῆς τοῦ υἱοῦ προνοούμενος, τὸ δὲ ἐγγὺς εἶναι τοῦ θανάτου αἰσθανόμενος, διὰ τὸ ἐφ' ἱκανὸν “σφοδρωτάτῳ συνέχεσθαι πυρετῷ”, αὐτὸς ὤρισεν Εἰρήνην κηδεμόνα Κωνσταντίνου τοῦ ΣΤ' “Ἄλλως γὰρ ἀπόρως ἔχω, πῶς οἱ Εἰκονομάχοι οὐκ ὠφελήθησαν ἐκ τῆς διαστάσεως τῶν ὁμοζύγων καὶ δὴ ἐκ τῆς αἰτίας τῆς διαστάσεως, ὅπως ἐπιλάβωνται αὐθωρεὶ τοῦ Στέμματος. Εἰρήνη οὖν ἡ Ἀθηναία ἐνεχειρίσθη τοῦς διακάς τῆς βασιλείας ἐν ὀνόματι τοῦ υἱοῦ τῆ ἡ. Σεπτεμβρίου, Ἰνδίκτιωνος ὁ τούτέστι τῷ 780ῷ. Καὶ ὡς μὲν ἤρξατο κυβερνᾶν, εἰθιμένη ἄλλως ἐν τούτῳ, οὐχ ἱστορεῖται σαφῶς ὁπλᾶν ὅ ὅτι μετὰ περισκέψεως ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς, καὶ ὁ μείζωνος ἡ ἐπὶ Χαζάρου διὰ τὸ αὐτὴν εἶναι νῦν ὑπεύθυνον, καὶ δὴ καὶ ὑποπτον τοῖς αἰρετικοῖς, καὶ πρὸ γε πάντων εὐχείρωτον διὰ τὴν φύσιν. Ναὶ μὲν ἡ ἀνάρρησις αὐτῆς ὡς “θεῖα ἐπίσκεψις” ὑπὸ τῶν συγγρόνων ἐξυμνεῖται¹. ἀλλ' οὐ διὰ τὸ κηρῦσαι ἑαυτὴν ὡς αὐτο-

1 Θεοφ. 702, φέρ' εἰπεῖν, λέγει: “Τούτῳ τῷ ἔτει Εἰρήνη ἡ εὐσεβεστάτη ἅμα τῷ υἱῷ αὐτῆς Κωνσταντίνῳ παραδόξως θεόθεν τὴν βασιλείαν ἐγχειρίζεται . . . ὡς ἂν θαυμαστωθῆ ὁ Θεὸς καὶ ἐν τούτῳ . . .” Θεοδ. Στουδίτης ἐν ἐπιταφ. Πλάτωνος, κεφ. Δ'. § κα'. Μιχαὴλ ἐν βίῳ Στουδίτου κεφ. Δ'. Ἀνώνυμος τις ἐν Β'. βίῳ Στουδίτου κεφ. Δ'. (Migne, Patr. Gr. 99). Πρὸ πάντων δ' ὁ Θεοφάνους τοῦ ὁμολογητοῦ βιογράφος σελ. XXIII (πρὸ τῆς Χρονογραφίας ἐκδ. Βόνν.) ὡς ἄριστα, εἰ καὶ πως ποιητικῶς λέγει: “Εἰρήνη δὲ τὸ κραταίφρον ἐκεῖνο καὶ θεοφόρητον γύναιον τῆς βασιλείας σὺν υἱῷ τοῦς ὄακας ἐγχειρίζεται — εἴπερ χρὴ γύναιον καλεῖν τὴν κατ' ἐχθρῶν καὶ παθῶν ἀρρενωπῶ καθωπλισμένην φρονήματι — καὶ σπένδεται φύσις βροτῶν ἀλλήλοις καὶ θεῷ πολυχρόνιον κекτημένη τὸν πόλεμον . . .” πάντως τὸν πατριάρχην Ἰγνάτιον ἐν βίῳ Νικηφόρου πατριάρχ. σελ. 146 (ἐκδ. de Boor) μεταγράψας.

κράτειραν ὑπὲρ τῆς Ὀρθοδοξίας ἅμα βασιλεύσασαν, ἀλλὰ τὸ μὲν διὰ τὸ εἶναι ἑκπαλαὶ ὀρθόδοξον καὶ μονοῦ μάρτυρα τῆς πίστεως ἐπὶ Χαζάρου· τὸ δὲ διὰ τὸ γράφαι πάντας τοὺς ἱστορικοὺς ἰκανὸν χρόνον μετὰ τὰ ὅσια καὶ θεοφιλῆ αὐτῆς ἔργα². Ὅλως γὰρ ἀδυνάτως εἶχε δεῖξαι αὐθωρεῖ ὡς ἐσκόπει πολιτεύσασθαι, διὰ τὸ τῶν Εἰκονομάχων δέος δηλονότι.

§ 27. Πῶς γὰρ οὐ; Μόλις τεσσαράκοντα παρελήθεισαν ἡμέραι ἀπὸ τοῦ Χαζάρου θανάτου, ὅτε “τινὲς τῶν ἐν τέλει συμβούλιον ποιήσαντες, ἠθέλησαν ἐξαγαγεῖν Νικηφόρον τῶν ἀπὸ Καισάρων καὶ στήσαι εἰς βασιλέα”³. Καὶ εἰ μὲν οἱ “ἐν τέλει” οὗτοι ἦσαν οἱ Χαζάρῳ Μαῖψ τοῦ 776 ἐπιβουλεύσάμενοι, οὐκ ἔχω εἰπεῖν, Θεοφάνους ὀνομαζόντος μὲν τούτους⁴, οὐ μὲντοι ἐκείνους, οἵπερ εἰς Χερσῶνα τότε ἐξορισθέντες⁵, ἴσως διέφυγον τὴν “παραφυλακὴν” καὶ ἦλθον εἰς Βυζάντιον πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ποθουμένου. Ἀλλὰ καὶ εἰ μὴ αὐτοὶ ἐκείνοι ἦσαν, ἐσμός ἦν ἐν Βυζαντίῳ εἰκονομαχοῦντων καὶ Εἰρήνην καὶ τοὺς ὑπουργούς, οὓς ἐξελέξατο, μισούντων, πολλὰ δὲ καὶ μεγάλα ἐκ τῆς Νικηφόρου βασι-

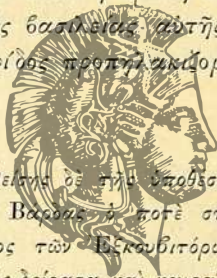
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ

Δ. Πρὸς πρόκλησιν πάσης παρέστησας τὸσον τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς ἱστορικῶν, ὅσον καὶ ἐμοῦ ἐνταῦθα καὶ ἰδία ἐν τῷ Β^ο μέρει τῆς πραγματείας ταύτης, ἐπάναγκες ἠγοῦμαι εἰπεῖν, ὅτι Εἰρήνη ἢ Ἀθηναία (769—802) οὐκ ἔστιν ἅγια τῆς Ὀρθοδ. Ἀνατολ. Ἐκκλησίας, ὡς τοῦναντίον λέγει Gibbon κεφ. 48 καὶ οἱ ἐκ τούτου ἀντλοῦντες παπισταὶ τε καὶ ἀντιπαπισταὶ (Wetzer und Wette, Kirchen-Lexicon· Stadler, Heiligen-Lexicon, ἐν λέξει Irene, καὶ ἄλλοι.) Ἡ γενικὴ δ' αὕτη πλάνη προήλθε πιθανῶς μὲν ἐκ τοῦ Θεοφ. 766, καλοῦντος τὴν Ἀθηναίαν μετὰ θάνατον “ἁγίαν Εἰρήνην”. θεβαίως ὁμως ἐκ τοῦ ὅτι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ τῇ γ'. Αὐγούστου μνήμην ποιούμεθα “τῆς Βασιλίσσης Εἰρήνης . . . τῆς διὰ τοῦ θεοῦ καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μετονομασθείσης Ἐένης μοναχῆς.” Ἀλλὰ μόνον ἀνάγνωσις τοῦ ὑπομνήματος ἐν τῷ Συναξαριστῇ δείκνυσιν, ὅτι ἡ ἅγια αὕτη Εἰρήνη ἢ Ζένη ἔστιν ἡ γυνὴ Ἰωάννου Β'. τοῦ Κομνηνοῦ, ἐπίκλην Καλοῖωανου (1118—43), ἐκ τῆς Δύσεως καταγομένη καὶ τρεῖς καὶ ἐπέκεινα ἑκατονταετηρίδας μετὰ τὴν Ἀθηναίαν ἀκμάσασα. — 3 Θεοφ. 703. Strauss αὐτ. 17 σημ. 2. πλανᾶται ἐν τῷ αὐθεντικώτατα ἀποφαίνεσθαι, ὅτι “ὁ Νικηφόρος οὗτος οὐχ ὁ Κοπρωνυμίδης, ὁ ἐπὶ Χαζάρου ἀναιρεθεὶς ἢ βία μονάσας, ἀλλ' ἕτερός τις, συγγενὴς τοῦ Χαζάρου.” Ἰδ. Λέοντ. Γραμμ. 192—3 καὶ κατωτ. σημ. 8.

— 4 Ἰδε κατωτ. σημ. 6. — 5 Ἀνωτ. § 19.

λείας ἐλπίζοντων. Ἀγαθῇ ὅμως τύχῃ, ἢ θεῖα προνοία, χριστιανικῶς εἰπεῖν, ἢ συνωμοσία ἐγνώσθη ἐγκαίρως, ἢ δ' Αὐτοκράτειρα προέβη κατὰ τῶν νεωτεριστῶν ὡς καὶ ἐπὶ Χαζάρου: ἔδειρεν, ἔκειρε καὶ ἄλλον ἄλλοσε ἐξώρισε τοὺς ἐπιβούλους⁶. Τοὺς δὲ Κοπρωνυμίδας οὐ καθεῖρξε μὲν ὡς τότε⁷, ἀλλ' αὐτῶν τε καὶ τῆς εἰρήνης τῆς αὐτοκρατορίας κηδομένη, κατέταξε τῷ ἱερῷ κλήρῳ, ὅπως ῥιζοτομήσῃ δηλονότι τοὺς πόθους αὐτῶν, πεποιθῦθα ὅτι οἱ Εἰκονομάχοι, καίπερ πάντα ἐκκλησιαστικὸν κανόνα διασεύσαντες, οὐκ ἂν ἐμελλοῦν εἰς τοσοῦτον ἐλάσαι τόλμη, ὥστε τῷ βασιλευσάι ἐποφθαλμιᾶν ἱερεῖς ὄντες. Ἴνα δὲ τὸ γεγονός πασίδηλον γένηται, ἐποίησεν Εἰρήνην τοὺς νέους τούτους ἱερεῖς μεταδύουσαι τοῖς πιστοῖς τῶν ἁγιασμάτων κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως, ὅτε βασιλικῶς μεταδᾶσα εἰς ἁγίαν Σοφίαν σὺν τῷ υἱῷ, ἀπέδωκε τῷ Θεῷ τὸ ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς συληθέν στέμμα “διὰ μαργαριτῶν ἐπικαλλώπισασα”⁸. Τοῦτό δ' ἐστὶν ἡ πρώτη καὶ μονωτάτη τῆς Εἰρήνης πράξις ἐν τῷ α'. ἔπει τῆς βασιλείας αὐτῆς ὑπὲρ τῆς ἀπὸ ἡμίσεως καὶ ἐπέκεινα ἑκατονταετηρίδος προσηλυτισμένης καὶ διαρπαζομένης Ἐκκλησίας⁹.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

6 Θεοφ. 703: “Διαγνωσθέντα δὲ τῆς ἀποθέσεως, ἐκρατήθησαν Γρηγόριος τοῦ δρόμου ὁ λογοθέτης καὶ Βασίλειος ὁ ποτὲ στρατηγὸς τῶν Ἀρμενικῶν, Κωνσταντῖνός τε ὁ Δομῆστικός τῶν Ἐσκαυβιτόρων καὶ Θεοφύλακτος ὁ τοῦ Ῥαγκαβέ καὶ πολλοὶ ἕτεροι, οὓς δεύρασα καὶ κουρεύασα ἐξώριεν εἰς διαφόρους τόπους.” — 7 Τὸ τοῦ Θεοφ. 703: “ἠθέλησαν ἐξαγαγεῖν Νικηφόρον” δηλοῖ ὅτι περιωρισμένοι ἦν, οὐκ ἐλεύθερος, ὅτε δῆπου οὐκ ἂν ἐχρηζεν ἐξαγωγῆς. Ἄρα καταδικασθέντες οἱ Κοπρωνυμίδαι εἰς θάνατον διὰ τὴν πρὸς Χαζάρου ἐπιβουλὴν, οὐκ ἐξωρίσθησαν εἰς Χερσῶνα σὺν τοῖς ἄλλοις “ὑπὸ παραφυλακῆν,” ἀλλ' ἐφρουροῦντο ἐν Βυζαντίῳ· πλὴν εἰ ἐπανελθόντες κρύφα ἐκείθεν, Χαζάρου θανόντος, ἐφωράθησαν ὑπὸ Εἰρήνης καὶ ἐφρουρήθησαν, δι' ὃ οἱ εἰς αὐτῶν ἐχρηζεν ἐξαγωγῆς. Ἡ γνώμη δὲ τοῦ Schlosser, αὐτ. 254 σημ. * ὅτι “ὁ Νικηφόρος, μὴ τιμωρηθεὶς ἐπὶ Χαζάρου, ἴσχυε λίαν τούναντίον, ὡς τὰ ἐπὶ Εἰρήνης συμβάντα δηλοῦσιν”, ἦν καὶ Hefele III, 440 ἔκδ. Β'. φαίνεται ἀσπαζόμενος, ὅπως ἀβάσιμός ἐστιν. — 8 Θεοφ. 703. “Τοὺς δὲ ἀνδραδέλφους αὐτῆς Καίσαράς τε καὶ Νοβελισίμους ἀποκείρασα, ἱερατεῦσαι καὶ μεταδύουσαι τῷ λαῷ πεποίηκεν ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς Χρ. γενν. ἐν ἣ ... προσήνεγκε ... τὸ ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἄρθρον στέμμα.” — 9 Οὐδέεις, ἐφ' ὅσον ἴσμεν, τῶν λεπτομερῶς τὰ τῆς Εἰκονομαχίας ἱστορούντων παραλείπει εἰπεῖν, ὅτι Εἰρήνην

§ 28. Οὕτω δὲ βραδίως καταστείλασα ἡ Ἀθηναία τὴν εἰκονομάχον ὄρμην προσέσχε τανῦν, ὡς εἰκάσω, τὸν νοῦν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς Αὐτοκρατορίας, περὶ ἐκείνων τῶν Στρατηγῶν προνοουμένη, ὅσους ἀδυνάτως εἶχεν ἐπὶ Χαζάρου μετακινήσαι· ἐπάναγκες γὰρ ἦν τῇ τῆς Πολιτείας εὐεστοῖ μὴ διίστασθαι τούτους γνώμη οὔτε τῆς Αὐτοκρατείας, οὔτε τῶν μεγάλων αὐτῆς λειτουργῶν. Ἐν ἐκείνοις δὲ τακτέος δῆπου καὶ ὁ μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς Ἐξαρχίας ἀνώτατος

τῷ πρώτῳ τῆς βασιλείας αὐτῆς ἔπει μετεκόμισεν ἐκ Λήμνου τὸ ἐν ἔτει 766 ὑπὸ Κοπρων. καταποντισθὲν Λεῖψανον τῆς πανευφήμου Εὐφημίας (ἴδ. Θεοφ. 679). Οὐδὲν τούτου ψευδέστερον. Ἀπεπλανήθησαν δὲ ὑπὸ τοῦ ἐν πολλοῖς ἀνακριθοῦς Κεδρηνοῦ, μὴ προσχόντες τὸν νοῦν οὔτε τῷ ἀκριβεῖ Θεοφάνει, οὔτε τοῖς πράγμασιν αὐτοῖς. Καὶ Θεοφάνης μὲν, ἱστορῶν τὰ τῆς καταποντίσεως αὐτοῦ, λέγει: “ἐπὶ δὲ Κωνσταντ. καὶ Εἰρήνης τῶν εὐσεβ. βασιλέων Ἰνδικτ. δ'. μετὰ . . . τιμῆς ἐπανήλθεν ἐν τῷ παριέμεναι αὐτῆς, ὃ αὐτὸς μὲν (ὁ Κοπρών.), ὡς τῶν ἐκκλησιῶν ἐχθρὸς κοινῶς ἀμαρμέντον καὶ κοπροθέσιον ἐποίησεν· αὐτοὶ δὲ ἀνακαθήραντες ταῦτο πάλιν καθιέρωσαν . . . τούτο δὲ τὸ . . . ἀξιόγραφον θαῦμα μετὰ χρόνους κβ'. τῆς τοῦ παρανόμου τελευτῆς ἐν τῆς εὐσεβ. βασιλευσείας καὶ Ταράσιου τῷ ἀρχιεπ. πατριάρχῃ ἡμεῖς θεαέμεθα καὶ σὺν αὐτοῖς καταπατάμεθα . . .” Κεδρηνὸς δὲ II, 22. μὴ προσχόν, ὡς φαίνεται, τῷ “μετὰ χρόνους κβ'. τῆς — Κοπρωνύμου — τελευτῆς,” ἐστηρίχθη ἐπὶ τοῦ: “Ἰνδικτιῶνι δ'” καὶ ἔταξε τὴν μετακομιδὴν τῷ α'. ἔπει τῆς Εἰρήνης, ἥτοι τῇ δ'. Ἰνδικτ. τοῦ 33 κύκλου (τῶν κύκλων ἀρχομένων τῷ 297, δωδεκάτῳ τῆς βασιλείας Διοκλητιανοῦ) καὶ οὐχ, ὡς ὤφειλε, τῇ δ'. Ἰνδικτ. τοῦ 34 κύκλου, μετὰ 15 ἔνιαυτούς, ὅτε συνεπληροῦντο 21 ἔτη ἀπὸ τῆς τελευτῆς Κοπρων., οὐχὶ δὲ 22, ὡς ἐσφαλμένως καὶ ὁ Θεοφάνης. Ἀσυγγνώστως ὁμως παρεῖδε Κεδρηνὸς Ταράσιον, ὃς τῷ τετάρτῳ ἔπει τῆς Εἰρήνης (Ἰνδικτ. ἡ. 784) ἐχειροτονήθη πατριάρχης· οἱ δὲ νεώτεροι Ἱστορικοί, Hergenröther, φέρ' εἰπεῖν, ἐν Kirchengeschichte, Vol. I. 769 καὶ ἐν Photius, I. 245, καὶ Hefele, αὐτόθ. III. 442 (ἐκδ. Β'), ἵνα μὴ μνησθῶμεν πλείστων ἄλλων, υἰοθετήσαντες τὰ Κεδρηνοῦ σφάλματα, παρεῖδον ὅλως καὶ τὴν κατάστασιν ἅμα βασιλευσάσης Εἰρήνης, ὅλως ἀδύνατον καθιστώσαν τὴν τοῦ ἱεροῦ Λειψάνου μετακομιδὴν. Πῶς γὰρ ἂν ἐμέλλε ταχὺ μετὰ τὸν Χαζάρου διωγμὸν καὶ τὴν κατ' Εἰρήνης στάσιν Ναὸς διὰ μαρτυρικῶν Λειψάνων καθιερωθῆναι; Οὐκ ἐπεβλήθη πολλῶ μᾶλλον τούτο ὑπὸ τοῦ ζ'. κανόνος τῆς Ζ'. Συνόδου, οὐκ ἐγένετο ἄρα τῇ δ'. Ἰνδικτ. 796 μετὰ χρόνους 21 τῆς Κοπρων. τελευτῆς, ὅτε πατριάρχης ἦν ἐτι Ταράσιος; Οὕτω

ἐν Δύσει Ῥωμαῖος Ἀρχων, ὁ ἐν Καιάτῃ (Cajeta) ἐδρεύων στρατηγὸς Σικελίας Ἐλπίδιος. Κληθεὶς οὗτος εἰς Βυζάντιον πρὸς ἐξέτασιν, ἢ μετάρθεσιν, ἢ καθαίρεσιν, ἤτοι τεχνηέντως ὑπεκρίθη πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν τῇ Εἰρήνῃ, ἢ ἐφάνη μὲν ὑπόπτου εἰλικρινείας, ἀναγκασιότατος μὲντοι ὢν ἐν Ἰταλίᾳ ὡς ἔμπειρος τῶν τῆς Δύσεως, ὡς μετὰ μικρὸν ὑφόμεθα, προὐβλήθη ἐκ νέου Στρατηγὸς Σικελίας καὶ ἀπελύθη ἐκεῖσε Φεβρουαρίῳ τοῦ 781¹⁰. Πλὴν ἀλλά, μαστιζόμενος καὶ οὗτος ὑπὸ τοῦ καθόλου τοῦς τότε Στρατηγούς μαστιζόντος λοιμοῦ, — ἕκαστος γὰρ οἶετο δύνασθαι βασιλεύειν — καὶ κατιδὼν ἐν Βυζαντίῳ πάντας τοῦς ἐκ βασιλέων μνηστῆρας τοῦ Στέμματος ἱερατεύσαντας, πρὸ παντὸς δ' ὅτι εὐχειρῶτον ἐκράτει γύναιον, ἐνόμισεν εὐκαιρὸν ἐπαναστῆναι τοῖς καθεστῶσι καὶ ἐσκόπει ἤτοι αὐτὸς βασιλεύσαι ἐν Βυζαντίῳ, ἢ ἴδιον ἰδρύσαι βασιλείον ἐν Σικελίᾳ, καθάπερ Σέργιος ἐπὶ Ἰσαύρου¹¹. Ἡ δὲ συμμετοχὴ τῶν Σικελῶν καθίστησι τὸ δεύτερον πιθανώτερον. Ἄμα γὰρ Εἰρήνῃ, ταῦτα γνοῦσα, τάχιστα ἀπέστειλε τὸν ἄξοντα αὐτὸν Σπαθάριον Θεόφιλον, “οὐκ ἀπέσκααν αὐτοῦ οἱ Σικελοὶ”¹², καὶ αὐτοὶ ἐλευθερωθῆναι ποθοῦντες¹³. Ταῦτα δ' οὐκ ἴκανατο μαθεῖν ἐκ Σικελίας ἢ βασίλισσα πρὸς τοῦ Ἰουλίου μεσοῦτος¹⁴, ὅτε ἀκηθῶς εἰς Ἀσίαν ὤφειλε προσχεῖν τὸν νοῦν. Διὸ ἀρκῶν ἡγήσαμένη, τὸ γε νῦν ἔχον, κρατῆσαι ἐν Βυζαντίῳ τὴν Ἐλπίδιου γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα οἰονεὶ ὁμήρους¹⁵, ἐστράτευσεν ἐπ' Ἀραβίας.

περισκεμμένως ἔβαινον Εἰρήνῃ καὶ Ἐκκλησίᾳ κατὰ τῆς αἰρέσεως, ὥστε οὐδ' ἐν τῷ ἐν Νικαίᾳ Ναῶ ὅπου συνήδρευεν ἡ Ζ'. Οἰκ. Σύνοδος ἦν εὐρεῖν ἱερὰν εἰκόνα καὶ ἐδέησε, πατέρων τινῶν αἰτησαμένων, ἐνεγκεῖν τοιαύτην πρὸς ἀσπασμόν· ὅρα Mansi XIII. Ε'. Πράξιν. 157 κ. ἐφ. Ὁ δὲ καλὸς κάγαθος Schlosser, 260. φαίνεται θέλων, ὅτι καὶ ἡ μετακομιδὴ τοῦ Λειψάνου, καὶ ἡ ἀπόδοσις τοῦ Στέμματος, τῇ 25. Δεκεμβρ. 780, δι' ὧν Εἰρήνῃ ἐδειξε τὸ τί ἐφρόνει, προὐκάλεσαν τὴν στάσιν τῶν Εἰκονομάχων τῇ 18. Ὀκτωβρ. 780!!! — 10 Θεοφ. 703. — 11 Θεοφ. 611. — 12 Θεοφ. 704. — 13 Περὶ τῶν τοιούτων πόθων καὶ τάσεων τῶν Σικελῶν ἱκανὰ ἐροῦμεν ἐν τῷ Θ'. κεφαλαίῳ τῆς Πραγματείας ταύτης. — 14 Τῇ 15. Ἀπριλίου — ἡμέρα τοῦ Πάσχα — ἐγνώσθη τὸ Ἐλπίδιου φρόνημα. Καὶ εἰ δ' αὐθμερὸν ἐξαπέστειλε κατ' αὐτοῦ Θεόφιλον, οὐκ ἂν ἦδει Εἰρήνῃ τὸ ἀποτέλεσμα πρὸς τοῦ Ἰουλίου, τοῦλάχιστον πεντηκονθήμερον πρὸς τοῦτο ἀπαιτουμένου. — 15 Θεοφ. 704. “Ἡ δὲ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ δείρασα καὶ κουρεύασα, σὺν τοῖς υἱοῖς τῷ Πραιτωρίῳ παρέ-

§ 29. Οἱ δεινοὶ δ' οὗτοι πολέμιοι, τρεῖς ἡττηθέντες ἐν βραχεῖ χρόνῳ¹⁶, καὶ μετὰ τὸν διωγμὸν μαθόντες, πιθανῶς, ὅτι Χάζαρος μὲν ἔτεθνήκει, Εἰρήνη δ' ἔδασίλευεν, εἰσέβαλον εἰς Ἀσίαν “μετὰ δυνάμειωσ πολλῆς” ἡγουμένου Κεθῆρ, ὅπως γυναικὸς κρατούσης Ῥωμαίων, ἀποτινάξωσιν, εἰ δυνατόν, τὸ ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἡττῶν ὄνειδος. Ἄλλ' οὐχ οὕτως. Γνωῦσα γὰρ Εἰρήνη τὴν ἐπιδρομὴν, Ἰουνίῳ μηνί “ἀπέστειλε πάντα τὰ περατικὰ θέματα εἰς τὰς κλεισούρας φυλάττειν καὶ ἐπιτηρεῖν τὴν ἔξοδον αὐτῶν, ἐπιστήσασα αὐτοῖς κεφαλὴν Ἰωάννην τὸν Σακελλάριον, εὐνοῦχον ὄντα καὶ οἰκειακὸν αὐτῆς.” Τὸ τῆς προνοίας δὲ ταύτης προῖον ὑπῆρξε θαυμάσιον: “συνήντησαν οἱ στρατοὶ ἀλλήλοις ἐν τόπῳ λεγομένῳ Μήλῳ καὶ κροτηθέντος πολέμου, ἡττῶνται οἱ Ἀραβες καὶ κτείνονται ἐξ αὐτῶν πολλοὶ καὶ ὑπέστρεψαν μετ' αἰσχύνης”¹⁷.

§ 30. Οὕτω δὲ νικηφόρως ἀντεπεξελθοῦσα Εἰρήνη τοῖς δεινοτάτοις τῶν πολεμιῶν καὶ δὴ διὰ στρατηγοῦ οἰκειῶν ἑαυτῇ, οὐ Λαχανοδράκοντός τινος, ἔδειξε τοῖς λαοῖς, ὅτι ἐμπειρῶς ἄξιαν εἶχε περὶ τὸ κρατεῖν καὶ πολιτεῦσθαι, καὶ ὅτι ἰκανὴ ἦν εἰδέναι τί τὸ συντελοῦν τῇ τοῦ ὑπηκόου εὐεστοῖ. Ἡ Ἀθηναία ἦν ἀπόλυτος μονοκράτειρα· τὸ νομοθετεῖν τοῖσιν καὶ πράττειν κατὰ τὸ δοκῶν ἦν ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς, οὐδενὸς ἀντιλέγοντος. Ἦνουντο οὖν ἐν διατάγματι ἐπίβαλεν τοῖς

πέμψε φυλάττεσθαι”. Schlosser, 266. ἀδικῶς μὲμφεται διὰ τοῦτο Εἰρήνην. Ἄλλὰ τί τὸ ἀποδεικνύν τὴν ἀθωότητα τῆς γυναικὸς; Τίς οἶδεν εἰ μὴ ἐξ ἀνακρίσεως ἐγνώσθη, ὅτι ἤδει αὐτὴ τὸν τοῦ ἀνδρὸς σκοπὸν καὶ μὴ τοῦτο δηλώσασα ἔνοχος ἦν προδοσίας; “τῇ ἰε': Ἀπριλ. διεβλήθη Ἐλπίδιος” ἐν Βυζαντίῳ, οὐκ ἐκ Σικελίας. Ἐν Βυζαντίῳ οὖν ὑφάνθη ἡ ἐπιβουλὴ καὶ ἡ γυνὴ δαρεῖσα καὶ καρεῖσα, ἐγίνωσκε τοῦτο. Σφάλλεται δὲ Schlosser φρονῶν ὅτι τῇ Νικηφόρου ἐπιβουλῇ συμμετεῖχεν Ἐλπίδιος· Θεοφ. 703 λέγει: “διεβλήθη Ἐλπίδιος ὡς τὰ τῶν Καيسάρων φρονῶν”, τουτέστι βασιλεῦσαι θέλων ὡς καὶ κείνοι. Ἡ γὰρ στάσις αὐτοῦ ἐν Σικελίᾳ καὶ τὸ ὅτι εἰς Ἀφρικὴν μετὰ τὸ ἡττηθῆναι φυγῶν ἐστέφθη ἐκεῖ βασιλεὺς Ῥωμαίων, καὶ Ἀραβικῶν στρατιῶν ἡγούμενος τὸν θρόνον κατασχέειν ἐπειράτο δηλοῦσι πάντα ὅτι ὑπὲρ ἑαυτοῦ, οὐχ ὑπὲρ Καيسάρων ἐμερίμνα. — 16 Ἄνωτ. § 23—24. — 17 Θεοφ. 704. Κατὰ τοὺς Ἀραβ. Χρονογρ. Weil, II. 99. σημ. 2. 90,000 ἄνδρας ἀπέστειλεν Εἰρήνην. Κεθῆρ δὲ (Abd-el-Kebir) δειλιάσας, οὐκ ἐπολέμησε τὸ παράπαν· οὕτω δ' ὠργίσθη διὰ τοῦτο Μαδί, ὥστε ὤρισε θανατῶσαι αὐτόν, ἀλλ' ἄλλων μεσιτευσάντων, καθείρξε μόνον. Ὅτι ὁμως οὐκ ἐπολέμησε φαίνεται μοι μῦθος.

ὑπηκόοις τὴν ἑαυτῆς θρησκείαν, ὡσπερ οἱ Εἰκονομάχοι ἐπέβαλον τὴν σφῶν αὐτῶν. Εἰρήνην δὴ ἐπλεονέκτει ἐκείνων κατὰ τοῦτο, ὅτι ἐμελλεν ἐπανελθεῖν εἰς τὰ ἀπ' αἰῶνων ἓν τε Πολιτεία καὶ Ἐκκλησία ἰσχύοντα, ὑπὲρ ἑαυτῆς ἔχουσα τέσσαρα τῶν πέντε τοῦ Χριστιανικοῦ Κόσμου τμημάτων, τὰ Πατριαρχεῖα, φημι, Ῥώμης, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, καὶ αὐτὸ δὴ τὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρις Ἰσαύρου. Οἱ δὲ Εἰκονομάχοι ἐπέβαλον νεωτερισμὸν ὑφ' ἀπάσης τῆς Ἐκκλησίας κατακριθέντα. Καὶ ὅμως, εἰ καὶ πρῶτον μετὰ τὴν Ἀράβων ἦτταν διανοήσατο Εἰρήνην περὶ τοῦ δύνασθαι πως ἐνεργῆσαι ὑπὲρ τῆς Ὀρθοξίας, ὅμως μέντοι, ἐπειδὴ ἐνδεχόμενον ἦν ἐξερεθισθῆναι τὸν ἐν τῇ αἵρέσει γεννηθέντα καὶ παιδευθέντα ὄχλον τοῦ Βυζαντίου καὶ αἵματηρὰν προκαλέσαι μάχην, εἶπερ τις καὶ ἄλλος δ' ἀπεστρέφετο, ὡς τὸ εἰκός, τὴν αἵματοχυσίαν Εἰρήνην, οὐδὲν νῦν ἐποίησεν· ἀλλ' ἀφεῖσα τὰ περὶ τούτου τοῖς ἀθρώως νῦν παλινοστοῦσι διδασκάλοις τῶν γραμμάτων καὶ τῆς θρησκείας, ἐπέτρεψε καὶ ἐθάρρυνεν αὐτοὺς διδάσκειν σὺν ἄλλοις τὸν λαὸν τι ἀφελὸν πιστεύειν. Ὁ λεπτομερέστατα πάντων ἱστορῶν τὴν Εἰρήνης βασιλείαν Θεοφάνης οὐδὲν ὅλως λέγων περὶ ἐνεργείας αὐτῆς ὑπὲρ τῆς Ὀρθοξίας πρὸ τῆς κατ' Ἀράβων κινήσεως, ἐπάγει ἀμέσως αὐτῇ: ἤρξαντο δὲ οἱ εὐσεβεῖς παρρησιάζεσθαι, καὶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ πλατυνεσθαι, καὶ οἱ θέλοντες σωθῆναι ἀκωλύτως ἀποτάσσεσθαι, καὶ ἡ ἀσελογία τοῦ Θεοῦ ὑψοῦσθαι, καὶ τὰ μοναστήρια ἀναρρῦεσθαι, καὶ πᾶν ἀγαθὸν φανεροῦσθαι”¹⁸.

18 Θεοφ. 704. Gibbon κεφ. 49: “Restoration of Images ... by ... Irene” λέγει: “As soon as she — Irene — reigned in her own name and in that of her son . . . the first step of her future persecution was a general Edict for liberty of conscience.” Ἄλλὰ τοῦτο, ὅτι δηλαδή Εἰρήνην, ἅμα βασίλευσασα, ἐξέδοτο καθολικὸν διάταγμα περὶ ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως ἐστὶν εἰς τῶν οὐκ ἀσυνήθων Γίθωνι ἀβασίμων ἰσχυρισμῶν, μὴ ἀποδεικνύμενος οὐδὰ μόθεν, οὔτ' ἐκ τῶν συγχρόνων, οὔτ' ἐκ τῶν μεταγενεστέρων Χρονογράφων. Ἄλλως τε καὶ οὐκ ἔχω λόγον ἀποκλίνειν Θεοφάνους διαρρηθῆναι λέγοντος ὅτι “οἱ εὐσεβεῖς ἤρξαντο παρρησιάζεσθαι” οὐκ Εἰρήνην. Ἀφωρμήθη δ' εἰς τοῦτο ὁ λαὸς ἐκ τῆς κατ' αὐτὸ ἀκριβῶς τοῦ καιροῦ ἀνευρέσεως παρὰ τῷ Μακρῷ τείχει λάρνακός τις μετ' ἀνδρικοῦ λειψάνου καὶ τοῦδε τοῦ ἐπιταφίου: “Χριστὸς μέλλει γενῆσθαι ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου καὶ πιστεύω εἰς αὐτὸν· ἐπὶ δὲ Κωνστ. καὶ Εἰρ. τῶν βασιλέων,

§ 31. Καίτοι δ' αἱ ἔμμεσοι αὐται ἐνέργειαι τῆς Εἰρήνης ἐσκόπουν ἀπαλλάξαι τῆς σήψεως τὸν πυρῆνα, ἔτεινον δηλαδὴ βελτιῶσαι τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τῶν τῆς Πολιτείας μελῶν, δι' οὗ καὶ μόνου ἡδύνατο αὐτὴ ἀκμάσαι, ὅμως μέντοι ὁ πυρῆν οὐκ ἂν διητηρεῖτο ἄνευ στερεοῦ καὶ ἀρραγοῦς κελύφους, ἄνευ δηλονότι ἐξωτερικῆς ἀσφαλείας, ὃ δὴ λίαν ἔμελε τῇ βασιλίσσει. Ναὶ μὲν λίαν ἐκήδετο τῆς Ἐκκλησίας καὶ καθέωρα τὴν ἐκ τοῦ Σχίσματος καὶ τῆς αἰρέσεως βλάβην, ἀλλ' ἐπεποιθεὶ ὅτι μόνον διὰ τοῦ ἀσφαλίζεῖν τὴν Πολιτείαν ἡδύνατο κρειττόνως εὐεργετῆσαι τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἐν τοῖς μέλεσιν αὐτῆς. Ἄδυνατῶ ἄρ' ὄλως πιστεῦσαι ὅτι ἡ Εἰρήνη ἦν τοσοῦτον τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀφωσιωμένη, ὅσον οἱ Εἰκονομάχοι Ἰσαυρος καὶ Κοπρώνυμος, οἵτινες, προσχόντες καθόλου τὸν νοῦν τῇ δῆθεν μεταρρυθμίσει αὐτῆς, τέλεον παρημέλησαν τὰ τῇ Πολιτείᾳ συμφέροντα, ἢ ἐπ' ἐλάχιστον καὶ μερικῶς μόνον τούτων ἐπεμελήσαντο, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ δεδηλωταί μοι. Νῦν δ' ἀκριβῶς διετελεῖ τῇ Αὐτοκρατορίᾳ ἐν ἐπισηφαλεῖ λίαν: οἱ Ἀραβες, μαινόμενοι ἐπὶ ταῖς ἡτταῖς, καθ' ἐκάστην ἡδύνατο ἐκ νέου εἰσβαλεῖν· οἱ Κοπρωνυμῖαι, καθὼς ἰερατεύσαντες, ἡδύνατο ἐξερεθισθῆναι ὑπὸ τῆς πληθυνούσης ἀποστάσεως καὶ ἐπαναστῆναι σὺν τοῖς Εἰκονομάχοις ἐκ νέου· ὁ δὲ στρατηγὸς Ἑλλπῖστος ἦν σὺν ὄλῃ Σικελίᾳ ἐν ἐντελεῖ ἀποστάσει· ταῦτα δὲ, ὅτε ἡ ἐν Δύσει βυζαντινὴ ἐξουσία ἦν ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς.

§ 32. Τὰ ἐν Ἰταλίᾳ ἐν ἔτει 775—776 γενόμενα¹⁹ οὐκ ἐβελτίωσαν τὴν ὑπάρχουσαν κατάστασιν· τούτου δὲ πρώτιστον καὶ κύριον αἴτιον τὰ ὑπὸ τοῦ πάπα Ἀδριανοῦ ἀδιαλείπτως σπειρόμενα ζιζάνια. Κάρολος, δύναται τις ἰσχυρίσασθαι, ἐμυσάττετο Ἀδριανόν· διό, διατρίψας ἐν Ἰταλίᾳ τέσσαρας μῆνας μετὰ τὴν Ταρβισίου ἄλωσιν²⁰, οὐ μόνον

ὡ ἦλπε, πάλιν με ὀφει", ὅπερ παρὰ πᾶσιν εὐρηται τοῖς Χρονογράφοις (ἴδ. Walch, X. 466—89). Οὐ θέλω δ' εἰπεῖν ὅτι οὐκ ἐφρόνει Εἰρήνην ὡσπερ οἱ λοιποί, ἀλλὰ πλεῖον τῶν πολλῶν, ὡς κατ' ἐπίγνωσιν, ὀρθοδόξουσα, οὐκ ἐνῆργει νῦν ὡς αὐτοκράτειρα ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, ὡς οὐδὲ κατ' αὐτῆς, ὡς τὸ εἰκός. Μόνον οἱ μοναχοὶ ἐδίδασκον. Κατὰ τοῦ ἰσχυρισμοῦ τοῦ Γίββωνος πλείω κατωτ. § 48. σημ. 11. — 19 Ἄνωτ. § 20—22. — 20 Ταρβῖσιον ἐάλω πρὸ τοῦ Ἀπριλ. 776· αὐτοῖσι γὰρ ἐώρτασε Κάρολος τὸ Πάσχα, 14. Ἀπριλ. Lauriss. maj. 776. Διέτριψε δ' ἐν ἄνω Ἰταλίᾳ μέχρις Ἰουλίου 776. Abel, Forsch. I. 489, σημ. 8. Jahrb. 205.

ἀπέσχεν ικανοποιῆσαι αὐτὸν κατὰ τοῦ Ῥαβέννης Λέοντος, ἀλλὰ καὶ ἰδεῖν αὐτὸν κατὰ πρόσωπον, καίπερ ἰδὼν Λέοντα ἐν τῷ μεταξύ²¹. Ἀπελθὼν ὅμως ἐντεύθεν κατὰ τῶν ἐπαναστάντων Σαξόνων²², ἀνελογίστατο πάντως δῆπου, ὡς οἶός τ' ἦν ὁ πάπας πράγματα πολλὰ ἐν Ἰταλίᾳ παρασχεῖν αὐτῷ ἀπόντι, τοῖς Λογγοβάρδοις δουξί κατ' αὐτοῦ συμμαχῶν, εἰ ὑπὲρ τὸ θεῖον περιφρονῶν, ἐξώργιζεν αὐτὸν (ἀνεμιμνήσκειτο γὰρ τῆς ὁμοίας Στεφάνου τοῦ Γ'. πολιτείας²³), καὶ πρόσφορον, εἰ μὴ ἐπάναγκες, ἠγγήσατο, νικητῆς ἐπανακάμψας, γνωρίσαι αὐτῷ τὴν νίκην καὶ ἀναγγεῖλαι ὅτι ἐσκόπει εὐκαιρῶν ἐπισκέψασθαι αὐτὸν ἐν Ρώμῃ²⁴. Ἀλλὰ μόνον ὑπόσχεσις ἦν τοῦτο πρὸς περιστολὴν αὐτοῦ, διὸ καὶ ἐπανελάβεν αὐτὸ μικρὸν ὕστερον, ὅρισας δὴ καὶ τὸν σκοπὸν καὶ τὸν χρόνον τῆς ἐπισκέψεως· πρὸς τὸ βαπτίσεια δηλονότι ἐν Ῥώμῃ τὸν νεογέννητον υἱὸν αὐτοῦ κατὰ τὸ Πάσχᾳ, 30. Μαρτίου 777²⁵. Θανόντος δ' ἐν τῷ μεταξύ καὶ τοῦ Ῥαβέννης Λέοντος²⁶, ἐνόμιζεν ὁ πάπας ὅτι ἠγγικεν ἡ βασιλεία αὐτοῦ, ἡ κληρονομία δηλαδὴ τῆς Λέοντος μερίδος ἐν τῇ Ἑξαρρία. Πλὴν μάτην. Κάρολος γὰρ οὐκ ἦλθεν, ὡς προσεδόκα ἂν τις. Ἀδριανὸς δὲ θλίψιν ἀφατον διὰ τοῦτο ἐξαγγέλλων αὐτῷ μηνὶ Μαΐου 777, ἐπέστη ὑπὲρ τοῦ βαπτίσματος καὶ ἐνταῦθα ἀπέλασε ὅτι ὤφειλεν ἐκτελέσαι τὴν Πιπίνου δωρεάν ὡς ὑπέσχετο, καὶ πρὸς τούτοις ἀποδοῦναι αὐτῷ ὅσα Πατριμόνια ἐδωρήσαντο μὲν οἱ κατὰ καιροὺς αὐτοκράτορες καὶ ἕτεροι εὐσεβεῖς τοῖς πάπαις ἐν Ἰταλίᾳ, ἀφήρπασαν δ' οἱ Λογγοβάρδοι. Προβαλὼν δ' αὐτῷ ὡς δεῖγμα τὴν πρὸς τὴν Ῥωμαίων Ἐκκλησίαν μεγαλοδωρίαν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ἀπέστειλε πρὸς πίστωσιν τὰ ἐν Λατεράνῳ τηρούμενα δωρητήρια ἔγγραφα²⁷.

21 Cod. Carol. ep. 56. — 22 Τὰ καθ' ἕκαστα παρὰ Richter, ann. 776. b. — 23 Ἄνωτ. § 14 μετὰ τὴν σημ. 209. — 24 Cod. Carol. ep. 59: Continebatur in . . . vertris apicibus, quod . . . remeantes vos a Saxonia, mox et de praesenti in Italiam vel ad limina beati Petri ad implendis, quae ei polliciti estis, properari desideratis. πρὸ λ. Abel, Forsch. I. 490. σημ. 2. 3. — 25 Cod. Carol. ep. 61: Dignati estis nobis repromittere, ut in s. diem Pascae ad limina b. Petri una cum regina . . . properare debuissetis, ut filium, qui nunc vobis procreatus est a sacro baptisma in ulnis nostris suscipere debuissimus. — 26 Τῆ 13. Φεβρ. 777. Abel, Forsch. I. 491. σημ. 1. — 27 Cod. Carol. ep. 61: Te petimus . . . rex,

§ 33. Πρὸ τοῦ ἀποκριθῆναι ὅμως Κάρολον, εἰ ἀποκριθῆναι ἐμελλεν, ἢ τοῦ πάπα θέσις ἐν Ἰταλίᾳ ἐπὶ πλεῖον δυσχερεστέρα ἐγένετο. Ὁ τοῦ Βενεβεντοῦ δοῦξ Ἄριχης, συμφυδῶς, ὡς ἡγοῦμαι, ὑποσχέσει πρὸς Χάζαρον ἐκ Σπολητίου (ὅτε Δεκεμβρ. 775 συνῆλθον αὐτόθι οἱ τέως σύμμαχοι δοῦκες²⁸), ἢ ὡς ἀντιστάθμῳ τῆς ἀπὸ τῆς συμμαχίας ἀποχῆς αὐτοῦ, ἀπέσπασε τοῦ πάπα σὺν τῷ στρατηγῷ Σικελίας πόλεις τινὰς τῆς Καμπανίας καὶ ὑπέταξεν αὐτὰς τῷ Αὐτοκράτορι²⁹. Ὁ καιρὸς δ' ἦν καταλληλότατος. Αἱ γὰρ σχέσεις Καρόλου πρὸς Ἀδριανὸν ἦσαν πασίγνωστοι, Ἄριχης δὲ καὶ Ἐλπίδιος ἡγοῦντο, πιθανῶς, ὅτι τὸν πάπαν πολεμοῦντες, Κάρολον εὐηργέτου, ὅς πρὸ δύο ἐνιαυτῶν ἐπέτρεψεν ἢ πολλῶ μᾶλλον προέτρεψε τὸν Κλουσιῦ δοῦκα Ῥεγινάλδον ἀποσπάσαι τοῦ πάπα τὸ φρούριον Felicitas³⁰. Παρεκτὸς δὲ τούτου Καμπανοὶ ἐμυσάττοντο τὴν παποκρατίαν, ὥσπερ πρότερον Σπολητίνοι, καὶ ἐτοίμως εἶχον ὑπαχθῆναι, ὡς δὴ καὶ ἐποίησαν, τῷ νομίμῳ κυρίῳ αὐτῶν, τῷ Χαζάρῳ, μὴ δὴ εἰκονομαχοῦν³¹. Διὰ δὴ τοῦτο, ὅτε ὁ πάπας ἐπανειλημμένως δι' ἐπισκόπων παρωτρῶν αὐτοὺς ἐμμεῖναι τῇ ὑποταγῇ τοῦ Ἁγ. Πέτρου, οὐκ ἤκουσαν τῆς φωνῆς αὐτοῦ³². Τί δὲ ὁ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ut ... pro ipso ... baptisma nostrum adimplere jubeas desiderium. Hoc deprecamur ... rex, ut secundum promissionem, quam polliciti estis Apostolo Petro ... omnia adimplere jubeatis ... et sicut temporibus Silvestri ... a Constantino Magno ... per ejus largitatem ... Rom. Ecclesia elevata atque exaltata est, ita et in his vestris temporibus ... Sed et cuncta alia, quae per diversos Imperatores, Patricios et alios Deum timentes ... consessa sunt et per Langobardos ... abstulta atque ablata sunt ... restituantur. Unde et plures donationes in nostro scrinio Lateranense reconditas habemus. Tamen et pro satisfactione regni vestri ... ad remostrandum eas vobis direximus. Ἰδοὺ πότε ἐχάλκεται ἡ Donatio Constantini! — 28 Ἄνωτ. § 22. — 29 Cod. Carol. ep. 62: Aliquantas civitates nostras Campaniae operantes ... Beneventani, ipsum nostrum populum suadent atque subtrahere a nostra dititione decertant ... una cum ipso Patricio Siciliae ... Et decertant a potestate et dititione b. Petri et nostra eosdem Campaninos usurpare et Patricio Siciliae subjugare. — 30 Ἄνωτ. § 21. σημ. 49. — 31 Ταῦτα συνέβαινον τῷ θέρει τοῦ 777. Χάζαρος δ' ἤρξατο εἰκονομαχεῖν Μαρτίῳ τοῦ 780. Ἄνωτ. § 25. — 32 Cod. Carol. ep. 62: Nos vero ... viribus atque vicibus admonendum et predicandum

Ἀδριανός; Ἀμυχανῶν, ἐμνήσθη πάλιν Καρόλου καὶ ἐδεήθη αὐτοῦ ἐπιτάξαι Βενεβεντίοις ἀποσχεῖν τῆς Καμπανίας³³. Ἀλλὰ τούτου, ὡς τὸ εἰκός, μὴ γενομένου (πῶς γὰρ ἂν ἐπέτασσε Κάρολος ἐλευθέρῳ ὄλως δουκί, καὶ δὴ παρὰ τὴν ἥν ἔδωκεν αὐτῷ, ὡς νομίζω, τῷ 775 ὑπόσχεσιν³⁴, ἄλλως τε καὶ ἤσθη, πιστεύω, ἐπὶ τῇ διχονοίᾳ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ), ἐκίνησεν Ἀδριανός ὄλην τὴν στρατιάν αὐτοῦ³⁵, ἐπῆλθε Καμπανοῖς, καὶ οὐ τούτους μόνον ὑπέταξεν, ἀλλ' ἀπέσπασε τῶν Ἑλλήνων καὶ τὴν πόλιν Ταρρακίαν³⁶. Καὶ Κάρολος μὲν, εἰ καὶ ἐξεπλάγη θεθαίως ἐπὶ τῇ τόλμῃ καὶ τῇ νίκῃ τοῦ ἱεροῦ στρατηλάτου, κατέλιπεν οὐδὲν ἤττον αὐτὸν ταῖς ἰδίαις δυνάμεσιν (οὕτω γὰρ ἐχόντων τῶν πραγμάτων, συμμαχία πάπα καὶ Λογγοβάρδων κατὰ Καρόλου ἀδύνατος ἦν τό γε νῦν ἔχον), καὶ περὶ ἄλλα σοβαρὰ ἀσχολούμενος, τότε μόνον μέχρι τοῦ 780 ἐμιμνήσκετο αὐτοῦ, ὡσάκις ἀφορμῆς ἐτύγγανε πρὸς τὸ μεμψασθαι καὶ ἐπιτιμῆσαι αὐτόν³⁷. Ἕλληνες δ' ἐτέρωθεν νέας παρεσκεύασαν αὐτῷ τῶν Βενεβεντίοις δυσχερείας.

§ 34. Ὡς ἐστὶν εἰκάσαι ἐκ τῶν σημείων ἐν ταῖς Δυτικαῖς τῆς Ἱστορίας πηγαῖς, οἱ Ἕλληνες Σικελίας καὶ Νεαπόλεως ὑπὸ Ἑλπίδιον, ὡς καὶ οἱ Λογγοβάρδοι τοῦ Βενεβεντοῦ ὑπὸ Ἀρχιμ. ἀκούσαντες περὶ τῆς Καρόλου θεαίως ἤττης ἐν τῇ ἐπ' Ἀραβας στρατείᾳ αὐτοῦ εἰς Ἰσπανίαν τῷ 778, ὁμοίως οὐ καὶ περὶ τῆς συγχρόνου τῶν Σαξόνων ἐπαναστάσεως³⁸, καὶ τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ τεκμηράμενοι, εὐκαιρον ἠγγήσαντο νῦν ἐπιδιδῶσαι τὸ διὰ τοῦ Συνδέσμου τοῦ 775 σκοπούμενον: τὴν ἔξωσιν τῶν Φράγκων ἐξ Ἰταλίας, καὶ τὴν παλινόρθωσιν τῆς

per nostris episcopis et fideles b. Petri eis direximus ... sed ad nostris obtulibus conjugare noluerunt. Tamen et fratrem nostrum Philippum seu Pascalem ... eis direximus ... Nec non nostris admonitionibus se accommodare voluerunt. — 33 *Αὐτόθ.*: Sed petimus te ... fili ... ut Beneventanos per vestra scripta ... atque vestrum missum praetestandum dirigere jubeatis, ut a tale iniqua operatione rescipescere debeant et in nostris Campaninos talia immittere. — 34 *Ἄνωτ.* § 21. *σημ.* 48. — 35 *Cod. Carol. ep. 62*: Disposuimus generalem nostrum exercitum illuc dirigere, qui eos constringere debeant. — 36 *Κατωτ.* § 34. *σημ.* 45. *πρβλ.* Strauss, *αὐτ.* 14. *σημ.* 3. 5. Harnack, *αὐτ.* 13. *σημ.* 3. Richter, *ann.* 780 c. — 37 *Id.* Abel, *Jahrb.* 210. 256—57. — 38 *Τὰ καθ' ἕκαστα παρὰ* Richter, *ann.* 778. a. c.

Βυζαντινῆς Ἐξαρχίας καὶ τοῦ βασιλείου τῶν Λογγοβαρδῶν. Καὶ εἰ μὲν εὐδοκίμασαν ἐλκύσαι πρὸς τοῦτο τοὺς δύο τοῦ Συνδέσμου δοῦκας, Ῥεγινάλδον Κλουσιου καὶ Ἰλδεμβράνδον Σπολητίου, οὐκ ἔχω εἰπεῖν. Τὸ ὅτι μέντοι ὁ δεύτερος ἀπῆλθε τῷ θέρει τοῦ 779 εἰς Φραγκίαν καὶ εὐμενεστάτα ὑπὸ Καρόλου ἀποδεχθείς, μετὰ πολλῶν δώρων ἀπεστάλη εἰς Σπολήτιον³⁹, πιθανὸν καθίστησιν, ὡς ἔμοι γε δοκεῖ, ὅτι ἐκλήθη συνεργῆσαι ὑπὲρ τοῦ γενικοῦ σκοποῦ. Ἀπεχθανόμενος ὅμως τὴν Δεσιδερίου γενεάν, διὸ δὴ καὶ ἀπεσκίρτησεν αὐτοῦ πολιορκουμένου τῷ 774, πρῶτος δὲ τοῦ Συνδέσμου τοῦ 775, καὶ ἀρκούμενος τῇ ὑπὸ Κάρουλον ἀσφαλεῖ, ὡς οἶετο, ἐλευθερίᾳ αὐτοῦ, ἠρνήσατο συνεργῆσαι ὑπὲρ τοῦ Δεσιδερίου υἱοῦ Ἀδάλγιδος, καὶ προσελθὼν Καρόλῳ μετὰ δώρων, ἤτοι προὔδωκε τὰς Ἐλπίδιου καὶ Ἀρίχιδος βουλὰς, ἣ μόνον διεβεβαίωσατο περὶ τῆς εἰλικρινείας αὐτοῦ, περὶ παπικῶν ῥαδιουργιῶν προνοούμενος. Ἀγνοῶν δ' ἴσως τοῦτο Ἐλπίδιος, ἀνήγγειλε Χαζάρῳ τὴν κατάστασιν, ὁ δὲ συνέθετο ἀποστεῖλαι εἰς Βενεβεντὸν Ἀδαλγιν μετὰ στρατοῦ. Περὶ στρατείας δ' ἐπὶ ἄνω Ἰταλίαν οὐκ ἂν δῆπου ἐγένετο λόγος, τοῦ δουκὸς Φοροισουλίου Ῥαοργάνου ἐκλελοιπότης, ὄλων δὲ τῶν πόλεων τῆς Λογγοβαρδίας ὑπὸ Φράγκων φρουρουμένων νῦν καὶ κυβερνωμένων⁴⁰. Ὡς ἐκ τοῦ καιροῦ δὲ καθ' ὃν ταῦτα ἐν τῇ Δύσει συνέβαινον, ἣ Ἀδάλγιδος στρατεία ἐπίσθη τῷ ἔαρι, ἣ ἔθος, τοῦ 780, καὶ ἐγνωρίσθη Ἐλπίδιῳ⁴¹. Ὁ δὲ, ὡς εὐλογον παρασκευάσῃ πολέμου ἀφορμὴν, ἀπήτησε φθίνοντι Μαρτίῳ 780 παρὰ τοῦ πάπα τὴν Ταρρακίαν διὰ τινος Πέτρου, ὑπὸ τοῦ δουκὸς τῆς Νεαπόλεως (Νικηφόρου;) εἰς Ῥώμην ἀποσταλέντος⁴². Καὶ συνέθετο μὲν Ἀδριανὸς τῇ ἐκχωρήσει, πρὸ ταύτης ὅμως ἀπήτησε τὰ ἐν Νεαπόλει Πατριμόνια, ἕως δ' ἂν ἐγκρίνη καὶ ἀποδῶ ταῦτα ὁ τῆς Σικελίας στρατηγός, ᾧ ὑπετάσσετο Νεάπολις, πεντεκαίδεκα ὁμήρους ἐκ τῶν τέκνων τῶν Νεαπο-

39 Lauriss. maj. 779: Karolo revertento partibus Austriae, obtulit se Hildebrandus dux Spolitinus cum multa munera in praesentiam regis in villa, qui vocatur Virciniacum (Verzenay). Ann. Einh. 779: Quem et benigne suscepit et muneribus donatum in ducatum suum remisit.

— 40 Ἰδ. Richter, ann. 776. a. — 41 Προκεχωρηκῶτι θέρει ἀπῆλθε Ἰλδεμβράδος πρὸς Κάρουλον, μεθ' ὃ κατ' εἰκασίαν ἔταξα τὴν εἰς Βυζάντιον ἀνακοίνωσιν, ἣ ἐπηκολούθησεν ἣ Χαζάρου ἀπόφασις. — 42 Τῷ Πάστῃ, 26 Μαρτίου, 780 ἦν ἐν Ῥώμῃ ὁ Πέτρος. Cod. Carol. ep. 66.

λιτῶν εὐπατριδῶν⁴³. Ἐδολιεύετο μέντοι ὁ πάπας· ὡς γὰρ Καρόλφ ἔγραφεν οὐκ ἐσκόπει, οὔτε Ταρρακίαν οὔτε τοὺς ὀμήρους ἀποδοῦναι⁴⁴, πάντως δὴπου μετὰ τὸ κατασχεῖν τὰ Πατριμόνια. Ἄλλ' ὁ Ἐλπίδιος, ἐννοήσας, ὡς δοκεῖ τὸν παπικὸν δόλον, καί, ὡς εἴρηται, ἀφορμὴν θέλων πρὸς πόλεμον παρασκευάσαι, μὴ ἐκχωρήσας τὰ Πατριμόνια, ὑπέταξε πολλῶ μᾶλλον ἐκ νέου, μετὰ τῶν Νεαπολιτῶν ἄφνω ἐπιπεσών, τὴν Ταρρακίαν⁴⁵. Τί δὲ ὁ πάπας; Φρικιῶν, ἐμνήσθη πάλιν Καρόλου καὶ διὰ γραφῆς μαινομένου (οὐ γὰρ ἦδει οὔτε περὶ τίνος, οὔτε πρὸς τίνα ἔγραφεν), ἤτησε παρ' αὐτοῦ ἐκπέμψαι ὡς τάχιστα μεγάλην στρατιὰν ὑπὸ τινα Βουλφουίνου, ἐκ Τουσκίας, Σπολητίου καὶ αὐτοῦ τοῦ Βενεβεντοῦ συλλέξας, ὅπως οὐ τὴν Ταρρακίαν μόνην, ἀλλὰ Θεοῦ συναιρομένου καὶ τὴν ἔδραν τοῦ στρατηγοῦ Σικελίας Καιάταν καὶ αὐτὴν τὴν Νεάπολιν ὑποτάξῃ⁴⁶. “Ὁ γὰρ Βενεβεντοῦ Ἄριχης, ἔγραφεν Ἀδριανός, καθ' ἐκάστην ἀναμένει ἐκ Βυζαντίου τὸν Δεσιδερίου Ἀδαλγιν, ὅπως σέ πολέμησῃ ἐν ἐμοί”⁴⁷. Καὶ οὕτως μὲν εἶχον τὰ πράγματα, ἃ διὰ τοῦ προότου ἐπισκόπου Νεαπόλεως Στεφάνου ἔμαθεν ἴσως Ἀδριανός καὶ ἡεπτομερέστερον ἢ ἐν τῇ γραφῇ ταύτῃ ἀνεκοινώσατο Καρόλφ βασιλευσέντι διὰ τοῦ ὑπακόου Ἀδωνος.

43 Cod. Carol. ep. 66: . . . ut XV obsides ex nobilissimis eorum filiis nobis dantes . . . Terracinam sibi colligerent sub ea videlicet ratione, ut issent ad Patricium eorum in Sicilia et, si nostrum Patrimonium reddere voluissent, ipsam civitatem et obsides reciperent. — 44 Συνέχ.: *Sed nos sine vestro consilio neque obsides neque ipsam civitatem reddere habuimus*· eo quod *pro vestro servitio ipsos obsides apprehendere cupiebamus*. — 45 Αὐτόθ.: Qualiter nefandissimi Neapolitani una cum . . . Graecos, praebente maligno consilio Arighis duce Beneventano, subito venientes, Terracinencem civitatem, *quam in servitio b. Petri antea subjugavimus* . . . invasi sunt. — 46 Αὐτόθ.: Sed poscimus vestram excellentiam ut . . . pro amore C. Petri . . . disponeret debeat et celeriter nobis Vulfuinum dirigere . . . ut cum omnes Tuscanos seu Spoletinos atque *cum ipsos Beneventanos* (!!) in servitio *vestro* pariterque nostro ad recolligendum ipsam Terracinensem eveniant, simulque Domino annuente *ad expugnandum* . . . *Caetam* seu *Neapolim* . . . ἴδ. σημ. 48. — 47 Αὐτόθ.: Arichis cotidie ad istam perdicionem *filium Desiderii*, dudum regi Langobardorum, *expectat ut una cum ipsum pro vobis nos expugnent*.

ὡς ὀφόμεθα. Μαρτίῳ ὅμως ἀρχομένῳ 780 εἰκονομαχίσαντος Χαζάρου, μὴ κυβερνώσης δ' Εἰρήνης, ἣ ἐξεώσθη τῶν βασιλείων, "Αδαλγίς οὐκ ἐξεπέμφθη εἰς Βενεδεντόν, καὶ τὰ αὐτοκρατορικὰ βουλευόμενα ἐναντία ἦσαν καὶ πάλιν.

§ 35. Τῆς ἐγκαταλείψεως ὅμως τοῦ σχεδίου μὴ δῆλης γενομένης ἐν τῇ Δύσει, ἢ πρὸς Κάρολον παπικὴ γραφή, λίαν ἀσυνήθης οὔσα (οὐ γὰρ ἦν πλήρης ἀξιώσεων ἐπὶ πόλεων καὶ χωρῶν, ὀλίγιστον δ' ὡς ἐκ τῆς τοῦ λόγου σειρᾶς ἐμιμνήσκειτο τοῦ ἐν Νεαπόλει Πατριμονίου⁴⁸), σφόδρα ἐξέπληξεν, ὡς δοκεῖ, αὐτόν. Ἡ γὰρ ἔχθρα τοῦ ἐπὶ ἔτη τέσσαρα πολλαχῶς καταφρονηθέντος πάπα λίαν ἦν φοβερὰ. Εἰ δὲ Κάρολος οὐ περὶ ταύτης ἐμερίμνα, εἶχε μέντοι μαθὼν τὴν ἀπρόοπτον Χαζάρου Εἰκονομαχίαν, εὐλόγως ἂν ἐώρα ἐν τῇ μεταβολῇ ἐνδεχομένην ἀντιπαπικὴν, ἄρα καὶ ἀντιφραγκικὴν πολιτείαν καὶ ἐπομένως τὸ διίστασθαι ἐπὶ πλεῖον τοῦ μόνου αὐτοῦ συμμάχου, τοῦ πάπα, ταῦτ' ἦν τῷ πρὸς ἑαυτὸν πολεμεῖν ἐν Ἰταλίᾳ. Καὶ ὅμως ἐπῆλθεν αὐτῷ, ἡγοῦμαι, ὅτι οὐκ ἀδυνάτως εἶχεν ὁ πάπας ἀνυποστάτους δημιουργῆσαι κινδύνους, ὅπως ἀναγκάσῃ αὐτὸν καθ' Ἑλλήνων καὶ Λογγοβάρδων πολεμῆσαι (ὅπως δὲ καὶ τὸ τῆς ἐπιστολῆς ὕψος προοίῳσι ταιούτω τ⁴⁹) καὶ τούτου ἐνεκα, πρὶν ἢ ἀποφασίσῃ περὶ τοῦ πρακτέου, ἀπέστειλεν εἰς Ῥώμην τὸν διάκονον Ἄδωνα, ὅπως ἄξιον πίστεως ἔξῃ τῶν συμβάντων μάρτυρα⁵⁰. Ἐπανελθόντος ὅμως τούτου εἰς Φραγκίαν, Αὐγούστῳ

48 Συνέχ. σημ. 46: seu Neapolim nostrum recolligentes Patrimonium, quod ibidem in territorio Neapolitano ponitur. — 49 Ἐν πρώτοις γράφει συντομώτατα καὶ ἀσαφῶς περὶ τῶν Αὐτοκρατορικῶν σχεδίων (σημ. 47): εἶτα δ' ἀμνημονήσας τῆς τετραετοῦς αὐτοῦ κολάσεως, ἄγαν ἀφωσιωμένος δεικνύεται Καρόλῳ καὶ ἀφίλοκερδῆς! Nos quidem, γράφει, pro nihilo (?!) deputamus ipsam civitatem Terracinensem, sed ut non per illum vitium incurrat, ut infideles Beneventani ... locum invenientes, a vestra subtrahantur fide. Ῥητέον δ' ὅτι ἐν τῇδε τῇ γραφῇ (Cod. Carol. 66) εὐρηται καὶ ὁ ἔξοχος τὴν ποιότητα παπικὸς ὄμιλος, § 34. σημ. 44. — 50 Cod. Carol. 67. Ναὶ μὲν διαρρήδην οὐ λέγεται, ὅτι ἀπεστάλη Ἄδων (Ado) εἰς Ῥώμην μετὰ τὸ λαβεῖν Κάρολον τὴν παπικὴν γραφὴν, ὑπονοεῖται μέντοι. Ἄλλως γὰρ ἄπορον ὄπως πᾶς Κάρολος ἄνευ σοβαρᾶς ἀφορμῆς ἐμνήσθη τοῦ πάπα καὶ φιλικώτατα ἐπρεσβεύσατο αὐτῷ μετὰ τετραετῆ κατάθλιψιν καὶ ἐξευτελισμόν. Πρὸς δὲ τούτοις ἡ ἐσχάτη παράγραφος τῆς παπικῆς ἐπιστολῆς (Cod. Carol. 67), ἦν

περίπου τοῦ 780, οὕτω σοβαρὰ κατεῖδε Κάρολος ἐκ τῶν λόγων αὐτοῦ τὰ ἐν Ἰταλίᾳ, ὥστε οὐχ ἰκανὸν ἤγησατο νῦν τὸν Βουλφουῖνον ἀποστεῖλαι πρὸς ἄλλωσιν Ταρρακίνης, Καιάτης καὶ Νεαπόλεως, ὡς παραλαλῶν ἀπήτησεν ὁ πάπας, ἀλλ' ἐπάναγκες αὐτὸς ἀπελθεῖν ἐκεῖσε. Διὸ δὴ, πρὶν ἢ δύνηται μαθεῖν Χαζάρου θάνατον καὶ Εἰρήνης ἀνάρρησιν, ἀπῆρε πανοικεῖ εἰς Ἰταλίαν, ἐν Πανίᾳ δ' ἐώρτασε τὴν τοῦ Χριστοῦ γέννησιν⁵¹.

§ 36. Τῷ καιρῷ δ' ἀκριβῶς τούτῳ ἀπαλλαγεῖσα Εἰρήνη τῆς τῶν Κοπρωνυμιδῶν συνωμοσίας, καὶ περὶ τῶν Στρατηγῶν τῶν Θεμάτων μεριμνῶσα, ἀνεκαλέσατο καὶ τὸν Ἑλπίδιον ἐκ τῆς Σικελῶν νήσου. Ἐν τῇ τούτου μέντοι κλήσει ἀδυνατῶ μὴ ἐνιδεῖν καὶ ἕτερον λόγον πρὸς τῷ γενικῷ, ὃν τεκμαιρόμενος ἐξεθέμην, τὸ γνωρίσαι δηλονότι ἐξ αὐτοῦ σαφῶς τὰ Ἰταλικά καὶ καταμαθεῖν, εἰ τὰ ὑπὲρ Ἀδάλγιδος βουλεύματα αὐτῆς ἦσαν ἐκτελέσιμα. Ἀδαλγίς γὰρ ἔμενεν ἐν Βυζαντίῳ καὶ πάντα λίθον ἐκίνει, τὸ δὴ λεγόμενον, πρὸς τὸ βασιλεῦσαι Λογγοβάρδων, ἢ δ' αὐτοκράτειρα ἤπιεσεν ὅτι τούτου ἀνακτήσασθαι τὴν ἐπὶ Εἰκονομάχων τῆς αἰρέσεως ἐνεκεν ἀποκησθεῖσαν ἐν Ἰταλίᾳ δύναμιν. Ἐκ τῶν συμβάντων δ' αὐτῆι προ τῆς καὶ μετὰ τὴν Ἑλπίδιου κλήσιν δύναται τις εἰκάσαι ὡς ἐόρακεν οὗτος αὐτὴν περὶ πάντων, ἐθάρρυνε δηλονότι αὐτὴν πρὸς ἐνέργειαν ὅπως, προβληθεὶς ὡς ἔμπειρος τῶν σχεδίων ἐκτελεστής, ἐυκαιρήσῃ ἐντεθεῖν τυχεῖν τοῦ ποθομένου. Οὐκ ἀπίθανον δὲ τὸ παράπαν, ὅτι ἐγνώσθη κατὰ τὴν στιγμήν ταύτην ἢ Καρόλου ἔλευσις εἰς Ἰταλίαν· ἢ δ' αὐτοκράτειρα σπουδαιότατα στρατηγὸν προβαλοῦσα Ἑλπίδιον “ὡς καὶ προστρατηγήσαντα τῶν ἐκεῖσε”, ἀπέλυσεν εἰς Σικελίαν Φεβρουαρ. τοῦ 781⁵² μεθ' ὠρισμένου θεβαίως

* Ἄδων ἐκόμισε Καρόλῳ, δηλοῖ ὅτι οὗτος σαφῶς ἤτησατο παρὰ τοῦ πάπα μαθεῖν περὶ τῶν ἐν Νεαπόλει. Γράφει γὰρ Ἀδριανός: De autem partibus Neapolitanis . . . omnia minutius in ore posuimus . . . Addoni . . . quod vobis enucleatius simulque per ordinem enarrare debeat. “Ὅθεν οὐ συμφανῶ Abel, Forsch. I. 499, Jahrb. 301. σημ. 1. τὰναντία φρονοῦντι. — 51 Ann. Lauriss. maj. καὶ Einhardi 780. — 52 Θεοφ. 703. Καὶ εἰ μόλις τῇ Χριστοῦ γεννήσει ἀφίκετο εἰς Πανίαν Κάρολος, ἠδύνατο μαθεῖν τοῦτο Εἰρήνη ἀρχομένῳ Φεβρουαρίῳ. Ἐναμφιβόλως ὁμοῦ ἀφίκετο πρότερον, ἢ μάλλον ἀπῆλθεν ἐκ Φραγκίας πρὶν ἢ εὐκαιρήσῃ μαθεῖν τὸν τῇ 8. Σεπτεμβρ. 780 ἐπισυμβάντα Χαζάρου θάνατον (πρβλ. Harnack, αὐτ. 14), ὃς

σχεδίου ἐνεργείας. Πλὴν ἀλλὰ τὸ πᾶν ἀνεστράφη ἐπαναστάντος αὐτοῦ, ἅμα εἰς Σικελίαν ἀφικομένου! Τίς δ' ἤδει, εἰ μὴ ἦται τὴν Καρόλου προστασίαν πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ποθουμένου; Τί δ' ὄντως ἔμελεν αὐτῷ, εἰ ὀνόματι μὲν μόνον ὑπετάσσετο Καρόλῳ, πράγματι δ' αὐτὸς ἦρχε Σικελίας; Ἡ ἀπόστασις δ' αὐτοῦ, ἢ πολλῶ μᾶλλον ἢ βουλῇ αὐτοῦ (οὐ γὰρ φαίνεται ἐπαναστὰς πρὸ τοῦ ἀποστεῖλαι Εἰρήνην Θεόφιλον εἰς Σικελίαν) ἐγνώσθη ἐν Βυζαντίῳ ἀκριβῶς ὅτε ἀφίκετο εἰς Ῥώμην Κάρολος⁵³. Καίτοι δ' ἢ εἰς Ῥώμην ἔλευσις ἄγνωστος ἦν τῇ βασιλίσσει, ἤρκει μέντοι αὐτῇ μόνον εἰδέναι ὅτι ἐν Ἰταλίᾳ ἦν, ὅπως εἰς ἀμνηχανίαν περιστῆ, ὅπερ ἄριστα ἐξηγεῖται τὴν σπουδὴν αὐτῆς ἐν τῷ ἀποστεῖλαι εἰς Σικελίαν τὸν Ἐλπιδίου καθαιρέτην Θεόφιλον⁵⁴.

§ 37. Οὐκ ἀμφιβάλλω δ' ὅτι λίαν μετεμελήθη Κάρολος ἐπὶ τῷ ἐσπευκέναι εἰς Ἰταλίαν. Εἰ γὰρ μικρὸν τὴν κάθοδον ἀνέβαλεν, ἤκουσεν ἂν πάντως περὶ τοῦ ὅτι ἀπέβίω Χάζαρος, καὶ συνεπέρανε τὴν διάλυσιν τῶν ὑπὲρ Ἀδάλγιδος σχεδίων. Εἰ δ' ἐμερίμνα οὐκ ὀλίγον περὶ τε τῆς στάσεως καὶ τῆς δυναμείας τοῦ Βενεβεντίνου δουκός, καὶ τοῦτον μόνον χάριν ἤλθεν ἐκ Παπίας εἰς Ῥώμην, καθεώρα νῦν τὸ φρόνημα τῶν τεινῶν φροσῶν ἐν τῇ Ἐλπιδίου ἀποστάσει, ὃς κυρίως καθίστη ἐπίφοδον τὸν Ἀριχίν. Ὅπως οὐδέποτε, εἰς Ῥώμην ἀφικόμενος, πρόσφορον ἠγήσατο διττῶς ἐπωφεληθῆναι τῆς αὐτοῦ ἀσάμονῆς. Πρῶτον μὲν διὰ τοῦ κορέσαι τὴν πλεονεξίαν τοῦ πάπα ἀπὸ νέων ἐπὶ τοῦ χάρτου ὠρεῶν⁵⁵, ὅπως ἀδιάσπαστον ἔχη αὐτὸν ἐπὶ τι χρόνον σύμμαχον (πῶς γὰρ ἂν μὴ ἠκολούθει αὐτῷ Ἀδριανός, νέον καὶ οὐ μικρὸν ὄωρον ἰδῶν ἐν ταῖς χερσίν αὐτοῦ, ἐν τηλικαύτῃ σπάνει καὶ μετὰ τηλικούτους ἀγῶνας); δεύτερον δὲ διὰ τοῦ ριζοτομῆσαι τὰ οἰοεὶ αὐτομάτως μετὰ τὴν

ὄλως ἂν ἐκώλυεν αὐτὸν ὁδοιπορῆσαι. Ἰδ. ἐπομ. παράγραφον. — 53 Ἀφίκετο βραχὺ πρὸ τοῦ Πάσχα, 15. Ἀπρίλ. 781. Ann. Lauriss. maj. καὶ Einh. 781. Εἰρήνην δ' ἔμαθεν ὅτι “τὰ τῶν Καισάρων ἐφρόνει” Ἐλπίδιος αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα. — 54 Τὰ καθ' ἕκαστα ἀνωτ. § 28. — 55 Ἐδωρήσατο αὐτῷ ἀκεραίαν τὴν τῶν Σαβίνων χώραν· λέγω δ' “ἐπὶ χάρτου” διὰ τὸ μῆδέποτε περιελθεῖν ταύτην τῇ παπικῇ κατοχῇ. Petimus te, γράφει Ἄδρ. βραδύτερον, ut sicut a vestra excellentia beato Petro . . . Sabinense territorium sub integritate consessum est, ita eum tradere integro . . . Apostolo dignemini. Cod. Carol. ep. 74. Πλείψ ἐν ep. 70—73. πρὸβλ. Abel, Forsch. I. 503. Jahrb. 312.

Δεσιδερίου πτώσιν φύμενα ἐν Ἰταλίᾳ ζιζάνια. "Ορα δ' ὅπως. Πειθῆμιον ἔχων νῦν τὸν πάπαν ὄργανον, ἐχρήσατο τῷ ἐκκλησιαστικῷ αὐτοῦ ἐν Δύσει κύρει πρὸς τὸ ὑποτάξει τὸν Βαυαρίας δοῦκα Θασσίλωνα, οὗ ἢ πρὸς τὸν Βενεβεντοῦ Ἀρχιν καὶ πρὸς τὸν ἐν Βυζαντίῳ Ἀδαλγιν συγγένεια ἦν αὐτῷ πέτρα σκανδάλου. Ἐβουλεύσατο οὖν πρεσβεύσασθαι αὐτῷ μετὰ τοῦ πάπα καὶ ὑπομιμησάσκων τὸν τῆς ὑποτελείας ὄρκον, ὃν ὤμοσε Πιπίνῳ καὶ τῇ γενεᾷ αὐτοῦ ἐν τῇ βουλῇ τοῦ Compiègne^{55a}, καλεῖσθαι αὐτὸν ἀναγνωρίσαι τὴν ἑαυτοῦ κυριότητα⁵⁶. Τὸ ὅτι δ' ἐν Ῥώμῃ μένων ἐβουλεύσατο οὕτω, καὶ τὸ ὅτι, ἅμα βραδύτερον εἰς Βαυαρίαν τῆς πρεσβείας ἀφικομένης, ἐτοιμότητα ἐπέδωκε Θασσίλων τῇ αἰτήσει, καὶ προσελθὼν Καρόλῳ ἐν Βορματία, ὤμοσε τὸν τῆς ὑποτελείας ὄρκον, δώδεκα λογάδας Βαυαροὺς δοῦς αὐτῷ ὁμήρους⁵⁷, ἄγει με εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι, γενομένης ἐν Ῥώμῃ ἐρεῦνης περὶ τῆς Ἑλλήνων καὶ Λογγοβάρδων συνωμοσίας, οὐχ εὐρέθη ἀμέτοχος Θασσίλων⁵⁸. Ἐπειδὴ δ' ἡ ἐπιβουλὴ ἐπέσσω μὲν τὸν πάπαν, ἐμμέσως δὲ Κάρολον ἐσκόπει, τούτου ἕνεκεν οἱ αἰ κεινῆς πρεσβείας ἐκλήθη Θασσίλων ὑποταγῆναι Φράγκοις καὶ ἦν στήμνῃ ἡ Ἐλπιδίου ἀπόστασις, ἀπομονοῦσα καὶ ἐξασθενίζουσα Ἀρχιν, καὶ ἄρρη ἀνεστῆκε τὰς ὑπὲρ Ἀδαλγίνος βουλὰς τῆς Αυτοκρατορίας. Καὶ Θασσίλων μὲν, ἐκὼν ἄκων, ἀβοήθητος μένων διὰ τὰ ἐν Σικελίᾳ, ὑπετάγη μικρὸν ὕστερον, ὡς ἄρτι εἰρηταί μοι, ἐξ εὐθεωτέρων καιρῶν τὴν ἐλευθερίαν ἐκδεχόμενος.

55^a Ἰδ. ἀνωτ. κεφ. Β'. σημ. 52. — 56 Ann. Einh. 781: Cum Romae esset, convenit inter ipsum et — Hadrianum — ut simul legatos mitterent ad Tassilonem . . . qui cum commonerent de sacramento, quod Pippino regi et filiis ejus ac Francis juraverat, scilicet, ut subjectus et oboediens eis esse deberet. — 57 Lauriss. maj. 781: Carolus reversus est in Franciam et tunc missi sunt duo missi ab — Hadriano . . . ad Tassilonem . . . una cum missis — Caroli — ad commonendum . . . ut reminisceret . . . sacramentorum suorum . . . et tunc consensit Tassilo . . . et conjugens se . . . in praesentiam regis ad WORMATIAM . . . ibi renovans sacramenta et dans XII obsides electos . . . — 58 Οὕτω φρονεῖ καὶ Abel, Forsch. I. 501. σημ. 1. Ὅντως δὲ καὶ ἡ Θασσίλωνος ἐπανάστασις, ἡ προηγῆθη τῆς ἐν Βορματία ὑποταγῆς κατὰ τὸ Chronicon Sigeberti 780. (MG. SS. VI. 334) περὶ τῆς τὰ Καρόλεια Χρονικὰ σιγῶσι, τοῦτο, οἶμαι, δηλοῖ. πρβλ. Richter, ann. 781. b.

μενος. Κάρολος δέ, βέβαιος ὡν ἐν Ῥώμῃ περὶ τῆς Θασσίλωνος ὑποταγῆς (τίς γὰρ οἶδε οἷος συνετέτακτο τὸ τῆς Πρεσβείας ultimatium λόγοις), πράγμασι ἀπεκρίνατο τοῖς ἐν Βυζαντίῳ: τῷ Πάσχα (15. Ἀπρίλ. 781) βάπτισας τὸν τετραετῆ υἱὸν αὐτοῦ Καρλομάννον, ὃν Ἀδριανὸς ἀναδεξάμενος Πιπῖνον μετωνόμασεν, ἔστειψεν αὐτὸν αὐθημερόν διὰ τοῦ τῆς Δύσεως πατριάρχου βασιλέα τῆς Ἰταλίας⁵⁹, καὶ ἀπελθὼν εἰς Παυϊάν, τὴν βασιλίδαν τῶν Λογγοβάρδων πόλιν, ἐνεθρόνισεν αὐτὸν ἐκεῖ Ἰουνίῳ μηνί⁶⁰, ὅτε περίπου Εἰρήνη, μαθοῦσα τὴν ὑπὲρ Ἐλπιδίου ἀποστασιν τῶν Σικελῶν, ἠναγκάσθη ἐπὶ Ἀραβας στρατεύσασθαι⁶¹.

§ 38. Ἔως οὗ δὲ πολεμήσασα τούτους νικήσῃ, ἐγνώσθη πάντως δῆπου ἐν Βυζαντίῳ ἢ Πιπῖνου ὡς διαδόχου Δεσιδερίου ἐνθρόνισις⁶². Ἐν τῷ ἀσχολεῖσθαι δὲ νῦν ἐμμέσως καὶ περὶ τὰ τῆς πίστεως⁶³, ἔμαθε βεβαίως τὴν Θασσίλωνος ἐν Βορματία ὑποταγῆν⁶⁴, Ἐλπιδίου ἐν τούτοις σὺν ὅλῃ τῇ Βυζαντινῇ ἐν τῇ Δύσει ἐπικρατεῖᾳ ἐν ἀποστάσει διατελοῦντος⁶⁵: στιγμὴ κρισιμωτάτη τῆς Ῥωμαίων αὐτοκρατορίας, ἐπιτακτικῶς καὶ δὴ ὡς τάχιστα παρα τῆς Ἀθηναίας ἀπαιτοῦσα οὐκ εὐδουλίαν μόνον, ἀλλὰ τελείαν πολιτείαν ἐν Ἰταλία μεταβολήν, εἴ ἤθελε μὴ γὰρ πέλσον ἀδεννυμένη τὴν αὐτοκρατορικὴν⁶⁶ τῆς Δύσεως ἐξουσίαν. Οὕτω δὲ καὶ ἐγένετο. Εἰρήνη ἔραξεν ἐπάναγκες συνδιαλλαγῆναι Καρόλῳ. Φόβος δὲ μὴ ἀσπιστήσῃ οὗτος τῇ εἰλικρινείᾳ τῆς

59 Lauriss. maj. 781: Celebravit Pascha in Roma. Et ibi baptizatus est filius ejus Pippinus ab Adriano papa, qui et ipse eum de sacro fonte suscepit. — Ann. Mosellani, SS. XVI. 497: Baptizatus est... Carlomannus, quem Adrianus papa mutato nomine vocavit Pippinum et unxit in regem super Italiam. πρβλ. Abel, Forsch. I. 501. Jahrb. 312. Richter, 781. b. — 60 Ann. Einh. 781: Pippinus in Langobardia rex constitutus est. πρβλ. Abel, Jahrb. 319. Richter, 781. e. Ἄδελον δὲ πόστη τοῦ Ἰουνίου ἡμέρα Abel αὐτ. σημ. 3. — 61 Ἀνωτ. § 28—29. — 62 Ἰουνίῳ ἐστράτευσε· τὴν δὲ νίκην οὐκ ἂν εὐηγγελίσθη πρὸ τέλους Αὐγούστου. — 63 Ἀνωτ. § 30. — 64 Συνέβη Αὐγούστῳ ἢ ἀρχομ. Σεπτεμβρίῳ 781, (ἴδ. Abel, Jahrb. 326) καὶ ἤδύνατο γνωσθῆναι Ὀκτωβρίῳ μηνί. — 65 Τῷ Στρατηγῷ Σικελίας ὑπετάσσετο τὸ δουκάτον τῆς Νεαπόλεως καὶ ἡ Καλαβρία. ἴδ. Hegel, Geschichte der Städteverfassung in Italien, I. 224. πρβλ. Abel, Forsch. I. 496.

ἔχθιστα μέχρι νῦν πρὸς αὐτὸν πολιτευσαμένης οὐχ ὑπῆρχε. Ναὶ μὲν Εἰρήνη κατ' αὐτοῦ ἐβουλεύετο ὡς κυβερνώσα ἐπὶ Χαζάρου· τοῦτο μέντοι ὀφθαλμὸν οὐκ ἦν. Πάνυ δ' εὐλόγως ἠδύνατο ἢ περὶ φιλίας πρότασις αὐτῆς ἐκκληθῆναι ὑπὸ Καρόλου σημαίνουσα, ὅτι οὐ συνεφώνει αὕτη τῇ ὑπὲρ Λογγοβάρδων κατὰ Φράγκων πολιτεία τοῦ ἀνδρὸς καὶ τούτου χάριν μετέβαλε βῆμα· τοῦτο δ' ἦν βεβαίως δυνατόν, μόνον εἰ ὁ ἀποστάτης Ἐλπίδιος οὐκ εἶχε πρὸς Κάρολον πρεσβευσάμενος μετὰ τὸ ἐπανελθεῖν αὐτὸν εἰς Φραγκίαν. Τί δέ ὁ ἐν Βυζαντίῳ Ἀδαλγίς; Τὰ συμφέροντα ἐνὶ καὶ τούτῳ ξένῳ, οὐκ ἠδύνατο τὰ τῇ Ῥωμαίων αὐτοκρατορία ὑποσκάψαι συμφέροντα· ἐνώπιον τῶν ἐν Ἰταλία συμβάντων ὠφείλειεν ἦτοι μόνον ἐλπίζειν τῇ τύχῃ, ἢ ἀρκεσθῆναι τῇ νῦν πρῶτον, ἡγοῦμαι, ἀπονεμηθείσῃ αὐτῷ ἀξία τοῦ Πατρικίου, ὅτε καὶ μετωνομάσθῃ Θεόδοτος⁶⁶.

§ 39. Ἄλλ' ἕτερον ἦν τὸ συνδιαλλαγῆναι Καρόλῳ, καὶ ἕτερον τὸ πῶς συνδιαλλαγῆναι· ἕτερον τὸ ὑπακούσαι τῇ μεγάλῃ ἀνάγκῃ τοῦ μεταβαλεῖν πολιτείαν, καὶ ἕτερον τὸ ὠφελῆσθαι τὴν Αὐτοκρατορίαν ἐκ τῆς μεταβολῆς, καὶ οὐκ ἐν τῷ παρόντι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ μέλλοντι κυρίως, καὶ ἂν καὶ πολλὰ πλεονεκτήματα ὠφελῆσθαι καὶ κατὰ πολιτικῶν ἀπανταχοῦ καὶ κατὰ ἐκκλησιαστικῶν ἔχθρων. Διὸ οὐ διστάζω πιστεῦσαι, ὅτι οὐ τι ἄλλο τοσοῦτον ἀπησχόλησε τὸ πολιτικὸν τῆς Ἀθίδος ὄμμα, ὅσον ἢ πρὸς Κάρολον συνδιαλλαγή. Ἄλλὰ καὶ τὸ τῆς μελέτης προῖον θαυμάσιον ἦν, εὐχαῖς τε καὶ ἐλπίσιν ἀνταποκρινόμενον. Οἶον δέ; Ἡβουλῆθη νυμφεῦσαι τὸν ἐνδεκαετῆ Αὐτοκράτορα τῇ ὀκταετίδι Καρόλου θυγατρὶ Ἐρυθροῦ, ποιῆσαι δηλαδὴ τὸν πεφημισμένον Κάρολον ὥστε προνοεῖσθαι περὶ τῆς Ῥωμαίων βασιλείας ὡς περὶ τῆς Φράγκων· προστατεῖν αὐτῆς λόγῳ τε καὶ ἔργῳ, εἴτε κατ' Ἀράβων, εἴτε κατὰ Βουλγάρων· μὴ κακὰ τεκταίνεσθαι κατὰ τῶν Ἑλληνικῶν Ἰστρίας

66 Ὅτι μὲν ἐγένετο Πατρικίος, ἴσμεν ἐκ τῶν Καρολείων Χρονικῶν: Ann. Einh. 774: Adalgis ... ad Constantinum Imperatorem se contulit, ibique in patriciatus ordine atque honore consenuit· ὅτι δὲ ἅμα ἀφικόμενος, ρῆξ ὢν Λογγιβαρδίας καὶ τὸ ἑαυτοῦ βασίλειον ἀνακτήσασθαι ποθῶν καὶ ἐνεργῶν, ἀπίθανον ὄλως δοκεῖ μοι· τούναντίον φυσικώτερον ὅτι νῦν πρῶτον ὑπὸ τῆς Εἰρήνης τῷ ἀξιώματι ἐτιμήθη ὡς τῆς διαψεύσεως τῶν ἐλπίδων ἀντιστήκωμα, ὀνομασθεὶς καὶ Θεόδοτος κατὰ τὴν προχείρισιν.

καὶ Βενετίας ἐπαρχιῶν⁶⁷, καὶ τῆς Ῥώμης αὐτῆς,⁶⁸ ὣν ἡ ἰδία θυγάτηρ ἔμελλεν εἶναι βασίλισσα· τῇ στιγμῇ δὲ ταύτῃ μὴ βοηθῆσαι Ἐλπίδιῳ τῷ ἀποστάτῃ, εἰ ἐξελιπάρει τὴν προστασίαν αὐτοῦ. Εἰ δ' ἐν τῷ βουλευέσθαι οὕτως ἐπῆλθεν Εἰρήνῃ τὰ μεταξὺ Κοπρωνύμου καὶ Πιπίνου συμβάντα, τὰ τῆς μνηστείας δηλονότι Χαζάρου καὶ Γιζέλας, εἰ ἐφαντάσθη δηλαδὴ τὸ δυνατόν τοῦ ἀπόσασθαι Κάρολον τὴν ἔξοχον ταύτην τιμὴν διὰ τὴν Εἰκονομαχίαν, ὥσπερ καὶ Πιπίνος, κὰν τούτῳ ἐσκόπει γνωρισαι αὐτῷ ὅτι, αὐτὴ μὲν σὺν τῷ υἱῷ ὠρθοδόξου, ἡ δ' Ὁρθοδοξία ἔμελλεν εἶναι, Θεοῦ συναιρομένου, παλιωρωθωμένη, ἕως ἂν συζευχθῶσιν οἱ νυνὶ μνηστευόμενοι ἀνήλικοι. Τοιοῦτῳ δὲ τῷ τρόπῳ σχεῖν ἐν τῇ συνδιαλλαγῇ καὶ τινα βοήθειαν ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς.

§ 40. Οὐκοῦν τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτῆς,⁶⁹ τουτέστι μετὰ τὴν 8. Σεπτεμβρ. 781 “ἀπέστειλεν Εἰρήνῃ Κωνσταντῖνον Σακελλάριον καὶ Μάμαλον πριμικήριον πρὸς Κάρολλον, ῥῆγα τῶν Φράγγων, ὅπως τὴν αὐτοῦ θυγατέρα, Ἐρυθρῶ λεγομένην, νυμφεύσῃται τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ τῷ υἱῷ αὐτῆς”⁷⁰. Καὶ ποῦ μὲν μηνὶ τοῦ 6'. ἔτους τῆς βασιλείας αὐτῆς, ἢ τοῦ 6'. Ἰουλιανῶς, καὶ δὲ Δύσεως ἀπέστειλεν αὐτοῖς Εἰρήνῃ, οὗ λέγουσιν Ἕλληνας Χρονογράφου· οὐπὲρ ἀνεκα, ἀπαξῶν

67 Αἱ ἐπαρχίαι αὗται, τῷ πάπα ἐκκλησιαστικῶς ὑποκείμεναι, ἀπιστρέφοντο τὸ Βυζάντιον διὰ τὴν Εἰκονομαχίαν, τοῦ πάπα ἐκ πολιτικῶν λόγων τὸ μῖσος διὰ τῶν αὐτόθι Ἐπισκόπων ὑποβάλλοντος. Εἶδομεν τὴν προδοσίαν τοῦ Γράδων Ἰωάννου (§ 20) πλείω δ' ὅμοια ἐφεξῆς. Ὡς δὲ Βενεβεντίνους (§ 33 σημ. 33), οὕτω καὶ τοῖς ἐν Ἰστροῖα ἐπιτάσσειν ἐκάλει ὁ πάπας Κάρολον· ὁ δὲ, μὴ ἀπαρεσκόμενος τούτοις (ἀλούσης γὰρ τῷ 774 Παυίας ἤρξατο τῷ Ῥωμαίων στέμματι ἐποφθαλμιᾶν, ὡς δεδῆλωται μοι, ἴδ. καὶ ἐπομ. σημ.), ἐκέλευσεν ἐπίσκοπόν τινα ἐν Ἰστροῖα Μαυρίκιον συλλέξει τὰς αὐτόθι παπικὰς προσόδους. Καὶ ὁ μὲν ὑπήκουσεν, τὸ ποίμνιον μέντοι αὐτοῦ, δεῖσαν μὴ Καρόλῳ ὑποτάξῃ Ἰστροῖαν, ἐτύφλωσεν αὐτόν. Cod. Carol. ep. 65. πρὸβλ. Abel, Jahrb. 258. Venediger, 23. Strauss, 11. Harnack, 12. — 68 Νήπιος ἔτι γενόμενος (§ 12. σημ. 154) καὶ αἰεὶ ὑπὸ τῶν παπῶν “πατρίκιος Ῥωμαίων” ὀνομαζόμενος Κάρολος, πρῶτον μετὰ τὴν Παυίας ἄλωσιν ἤρξατο χρώμενος τῷ τίτλῳ ἐν τοῖς γράμμασιν αὐτοῦ πρὸς τῷ τοῦ “βασιλέως Λογγοβάρδων”. ὅρα Bouquet, Rer. Gall. et Franc. Script. V. 724, Waitz, Deutsche Verfassungsgeschichte III (2 ἔκδ.) 180. σημ. 2. Richter, αὐτ. ann. 774. a. σημ. 1. — 69 Θεοφ. ἔκδ. de Boor 455. Κεδρην. II. 21. — 70 Θεοφ. 705.

παντες, ἐφ' ὅσον οἶδα, οἱ νεώτεροι Ἱστορικοί, ἀποπλανώμενοι ὑπὸ τῶν Annales Laureshamenses⁷¹, παρορῶσι τέλειον τὴν τῶν γεγονότων σειρὰν καὶ ἰσχυρίζονται τὴν μνηστειάν γεγονέναι ἐν Ῥώμῃ, ὅτε Κάρολος ἦν αὐτόθι. Διὰ μακρῶν δ' ἐρευνῶσι καὶ ἀναπτύσσουσι τὸ τί ἂν ὤθησεν Εἰρήνην εἰς Ῥώμην διαπρεσβεύσασθαι Καρόλῳ, ὡς καὶ τὸ τί ἂν ὤθησε τὸν πάπαν συνεργῆσαι τῇ τῆς μνηστειᾶς τελέσει⁷². Πλὴν ἀλλά, Κάρολος μὲν ἦν ἐν Ῥώμῃ ἀπὸ Ἀπριλίου μεσοῦντος ἕως φθίνοντος Μαΐου· τῇ 3^η Ἰουνίου, Πεντηκοστῇ, ἦν ἐν Μεδιολάνοις, ὅπου Θωμᾶς ὁ ἀρχιεπίσκ. βαπτίσας, ἀνεδέξατο τὴν ἐν Ἰταλίᾳ ἴσως γεννηθεῖσαν αὐτῷ Γιζέλαν⁷³. ἀπῆλθεν ἐντεῦθεν εἰς Παιῖαν πρὸς τὸ ἐγκαθιδρῦσαι Πιπίνον βασιλέα Λογγοβαρδίας⁷⁴, καὶ Αὐγούστῳ περιπου μηνί, Ἄλπεις διαβάς, ἀφίκετο εἰς Βορματίαν, ὅπου ἰκανὸν χρόνον μείνας, ἐδέξατο τὸν Θασσίλωνος ὄρκον·⁷⁵ τῇ 17. Ὀκτωβρ. ἦν ἐν Κλιπιακῷ ἐπὶ Σηκούανα⁷⁶. ταχὺ κατόπιν ἐν Ἐρισταλλίῳ⁷⁷, Δεκεμβρίῳ δ' ἐν Καρισιακῷ, ὅπου Θασσίλων μὲν ἐπεμψε αὐδὲκα ὁμήρους διὰ τοῦ Ῥατισδόνης ἐπίσκ. Σινετβέρτου⁷⁸, ὁ δὲ πάπας πρέσβεις διὰ τὰ συνήθη, διὰ τὴν τῆς Σαβίνων χώρας ἐγκαταστήσῃ. Αὐτόθι δ' ἐορτάσας Χριστοῦ τε γέννησιν⁷⁸¹ καὶ πάσχα (7. Ἀπριλ.)⁷⁸², μόνος Ἰουλίῳ ἀπῆλθε κατὰ Σαξόνων⁸⁰. Εἰρήνη δ' ἑστραθεν, φθίνοντι 780 ἀπαλλαγείσα τῶν Κοπρωνυμιδῶν⁸¹, Φεβρουαρίῳ μὲν 781 προὔδαλετο Ἐλπίδιον Στρατηγὸν Σικελίας·⁸² Ἀπριλίου αὖ 15 ὅτε Κάρολος ἔστρεφεν ἐν Ῥώμῃ Πιπίνον βασιλέα Λογγοβαρδίας) μαθοῦσα ὅτι ἑκαίσαροφρόνει, ἐξέπεμψε τὸν καθαιρέσοντα αὐτὸν Θεόφιλον. Ἰουνίῳ δὲ (ὅτε Κάρολος ἐγκαθίστη ἐν Παιῖα τὸν υἱὸν βασιλέα), μαθοῦσα ἢ μήπω μαθοῦσα τὴν Σικελῶν

71 Ann. 781. (MG. SS. I. 32): et ibi — Romae — disponsata est Hruotrut filia regis Constantino Iperatori. Περὶ τῶν Χρονικῶν τούτων ἴδ. Wattenbach, Deutschlands Geschichtsquellen im MA. I. (2. ἐκδ.) 137. — 72 Leibniz, φέρ' εἰπεῖν, Annales Imperii I. 101, Abel, Forsch. I. 502. Jahrb. 315—18. Venediger, 24 . . ., Strauss 16—18, Harnack 14—16, Richter 781. d., Schlosser, 264. — 73 Leibniz, Annales Imperii I. 101. Abel, Jahrb. 322. Richter 781. c. — 74 Ἄνωτ. § 37. σημ. 60. — 75 Lauriss. maj. 781. Abel, Jahrb. 326. — 76 Abel, αὐτ. 332. σημ. 4. Richter, 781. e. — 77 Αὐτόθι. — 78 Αὐτόθι. — 79 Abel, αὐτ. καὶ ἄνωτ. § 37. σημ. 55. — 80 Abel, αὐτ. 338. 342. — 81 Ἄνωτ. § 27. — 82 Ἰδ. ἄνωτ. § 36 ὑπὸ τίνας περιστάσεις καὶ πρὸς τί.

ἀπόστασιν, ἐστράτευσεν ἐπ' Ἀραβας, οὓς ἐνίκησεν, ὅτε ὑπετάσσετο Θασσίλων ἐν Βορματιά, Αὐγούστῳ περίπου 781. Πότε οὖν κατείδεν Εἰρήνην τὴν ἀνάγκην τοῦ συνδιαλλαγῆναι Καρόλῳ καὶ μνηστεῦσαι τὸν υἱὸν Ἐρυθροῦ, ἐγκαταλείπουσα Ἀδαλγιν; Πάντως δῆπου μετὰ τὴν Πιπίου ἐγκαθίδρυσιν ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Ἀδάλγιδος, μετὰ τὴν Θασσίλωνος πτώσιν, μετὰ τὴν Ἐλπιδίου ἀπόστασιν, ὅτε τὸ μὲν φοβουμένη μὴ ὑποταγῆ ὀνόματι Ἐλπίδιος Καρόλῳ, τὸ δὲ σκοποῦσα καὶ ὑπὲρ τῆς Ὀρθοδοξίας ἐνεργῆσαι, βαθείας ἐχρῆζεν εἰρήνης. Οὐκοῦν μετὰ τὴν 8. Σεπτεμβρ. 781, τουτέστι τῷ β'. ἔτει τῆς βασιλείας αὐτῆς, ἐν ᾧ διαρρηθῆν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Χρονογράφων λέγεται συμβεβηκέναι τὴν μνηστείαν. Ἀμέσως δὲ μετὰ τὴν πρὸς Κάρολον πρεσβείαν τίθησι Θεοφάνης τὴν ἐπ' Ἐλπίδιον στρατείαν, ἣ τῷ ἔαρι γέγονε τοῦ 782, γνωστοῦ τυγχάνοντος ὅτι, "τοῦ λαοῦ τῶν Ῥωμαίων ἀσχολουμένου ἐν τούτοις", κατ' Ἐλπιδίου δηλονότι, ἀφίκοντο μέχρι Χρυσοπόλεως οἱ Ἀραβες, ὡς ὀψόμεθα· ἄλλοθεν δὲ ἀεκκνύται ὅτι ἡ Ἀράβων ἐπιδρομὴ τῷ θέρει τοῦ 782 ἐγένετο⁸³.

§ 41. Κατὰ δὴ ταῦτα, ὅθεν οὕτως ὅτι τῷ β'. ἔτει αὐτῆς ἐπρεσβεύσατο Εἰρήνην πρὸς Κάρολον, ἀβεβαίον μὲν εἶναι ποῖα μνημ. Τὰ πρὸς τοῦτο ἐκατήγρια μέντοι αὐτῆς, ἵνα ἢ ἡ Θασσίλωνος ὑποταγῆ⁸⁴, οὐκ ἐπιτρέπουσι τὴν ἀποστολὴν πρὸ τοῦ Ὀκτωβρίου μεσοῦντος, ὅτε οὐκ ἦν Κάρολος ἐν Ῥώμῃ, ὡς τὰ Ann. Laureshamenses, ὁ δὲ πάπας εἰς οὐδὲν συντελέσας, ἡγγόει πολλῶ μᾶλλον τὸ γεγονός μέχρι τοῦ 785 φθίνοντος, ὡς ἐν τῷ δ'. κεφαλαίῳ ὀψόμεθα. Συνφθὰ οὖν τούτοις οἱ Αὐτοκρατορικοὶ πρέσβεις συνήντησαν Καρόλῳ ἐν Φραγκίᾳ, ἐν Ἐρισταλλίῳ ἢ Καρισιακῶ, καὶ ἀνήγγειλαν τὴν Εἰρήνης βουλὴν. Καὶ ὅπως μὲν ἦσθη Κάρολος ἐπὶ τούτῳ, περιττὸν ὅλως εἰπεῖν· καθεώρα δὲ καὶ τοὺς καρποὺς τῆς πρὸ ὀκτώ, ὡς ἕγγιστα, μηνῶν σοφωτάτης

83 Τῷ 165 τῆς Ἐγίρας (Weil, II, 100) ἀρχομένη τῇ 26. Αὐγούστ. 781 καὶ φθίνοντι τῇ 15. Αὐγ. 782. Γνωστοῦ δ' ὄντος ἐκ τῆς Ἀράβων Ἱστορίας (ὄρα καὶ Weil, II, 156) ὅτι θέρει πάντοτε ἐστρατεύοντο Ἀραβες ἐπὶ Ῥωμαίους, διὰ τὸ ὑπερβάλλον δηλονότι ψυχὸς ἐν μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἀδύνατον ὑπολαβεῖν ὅτι μετὰ τὴν 26. Αὐγ. 781 ἐστράτευσε νῦν Ἀραβῶν (κατωτ. § 45) ἀναμφίβολον δ' ὅτι μετὰ τὸν Μάϊον τοῦ 782. — 84 Καὶ εἰ μεσοῦντι Αὐγούστῳ ὑπετάγη Θασσίλων, οὐκ ἂν ἐγνώσθη τοῦτο ἐν Βυζαντίῳ πρὸ τοῦ παρελθεῖν τοῦλάχιστον τεσσαρακονθήμερον.

αὐτοῦ ἐν Ἰταλίᾳ πολιτείας. Ἀδυνάτως γὰρ εἶχε μὴ εἰδεῖν ἐν τῇ Πιπίνου χρίσει καὶ ἐγκαθιδρύσει εἰς βασιλέα Λογγοβαρδίας, ὡς καὶ τῇ Θασσίλωνος ὑποτάξει, τὴν ἐν τῇ Βυζαντινῇ πολιτεία μεταβολήν. Καθορῶν δ' ἀναμφιβόλως ὅτι, πρὸς τῇ ἐξόχῃ τιμῇ, τῇ προσγινομένη αὐτῷ ἐκ τοῦ ἐκδοῦναι τὴν θυγατέρα τῷ Ῥωμαίων Ἀυτοκράτορι εἰς γάμον, διαρκῶς ἀν ἐκαρποῦτο τὸ προῖον τῆς ἐν Ἰταλίᾳ πολιτείας — οὐ γὰρ ἀν ὑπεστήριζε πάντως τοῦ λοιποῦ Εἰρήνη τὸν παρ' ἑαυτῇ Ἄδαλγιν κατὰ τοῦ πατρὸς καὶ ἀδελφοῦ Ἐρυθροῦς· ἐντεῦθεν δ' ὁ Βενεβεντοῦ Ἄριχτις, ἀβοήθητος μένων, οὐκ ἀν παρεῖχε Φράγκοις πράγματα καὶ ἐγένετο εὐχειρωτότερος· τοῦ δὲ πάπα μὴ ἀνευρίσκοντος ἐν τῇ τούτου πολιτεία αἰτία κλαυθμῶν καὶ ὀδυρμῶν καὶ μὴ αἰωνίως τὸν Καρόλου ἔλεον ἐκλιπαροῦντος, ἀνέσεως ἀν ἐτύγχανεν οὗτος, ὅπως πλεῖον τοῖς Σάξοισι ἐπιστήσῃ τὸν νοῦν — ταῦτα οὖν πάντα καθορῶν Κάρολος, εὐαγγελισθεὶς δὲ καὶ περὶ τῆς τῶν Ἀυτοκρατόρων πίστεως, ὅτι οὐκ ἦν ἡ ὑπὸ τῶν Φράγκων ἐπισκόπων τῷ 769 ἐν Λατεράνῳ κατακριθεῖσα⁸⁵, ἀλλ' ἡ ὁρθοδοξία τῆς μῆς Ἐκκλησίας, ἀπεδέξατο τὴν Εἰρήνης αἴτησιν καὶ ἐμνηστεύσεν Ἐρυθρῷ τῷ Ἀυτοκράτορι. Διακριθὴν δὲ προσεπιλέγεται γεγονέναι αὐτόθι καὶ ἡ ἔδοκον συμφωνίαν, τούτεστι τυπικῆν συμφωνίαν τῶν μοναρχῶν Εἰρήνης καὶ Καρόλου, καὶ ὅτι ἐκείνη κατέλιπεν ἐν τῇ τούτου αὐτῇ τὸν Νοτάριον Ἐλισσαῖον, ὅπως διδάξῃ τὴν μελλούσαν αὐτοκράτειραν⁸⁶.

§ 42. Τίνες δὲ καὶ οἳοι ἀν ἦσαν οἱ ὄροι τῆς ἐνόρκου τῶν δύο Ἐπικρατειῶν συμφωνίας; Ἄλλως εἰπεῖν, παρεκτὸς τῶν τῇ συνδιαλλαγῇ καὶ τῇ συγγενείᾳ συνυπονοουμένων: τοῦ μὴ βοηθῆσαι Κάρολον Ἐλπιδίῳ, εἰ προσέφευγεν αὐτῷ· μὴ προστατεῖν δ' Εἰρήνην τῶν Ἀδάλγιδος ἐπὶ Λογγοβαρδίας ἀξιώσεων καὶ δικαίων, πῶς ἀν ἀράγε ἐξωμαλίσθη τὰ ἐν Ἰταλίᾳ, οἷς πρώτιστα καὶ μάλιστα ἀποδοτέα ἡ περὶ μνηστείας τῆς βασιλείσης πρότασις; Καὶ αἱ Δυτικαὶ πηγαὶ παντάπασι σιγῶσι περὶ τούτου. Εἰ δ' ἐξεστὶ τινι μαντεῦσαι τοὺς ὄρους, τοῦτο δύναται γενέσθαι ἐπὶ τῇ βάσει τῶν μετὰ τὴν μνηστείαν αὐτόθι συμβάντων.

85 Ἰδ. Hefele, III. 434. Abel, Jahrb. 51—53. καὶ ἀνωτ. § 14. σημ. 208.

— 86 Θεοφ. 705: "Καὶ γενομένης συμφωνίας καὶ ὄρκων ἀναμεταξὺ ἀλλήλων, κατέλιπον Ἐλισσαῖον τὸν εὐνοῦχον καὶ νοτάριον πρὸς τὸ διδάξαι αὐτήν. . . ." Ἰδ. κατωτ.

“Ὅμως μέντοι οὐδέν ὄλως συνέβη, καὶ συνεφωνήθη ἄρα ἀφεῖναι τὰ πράγματα ἐν Ἰταλίᾳ ὡς εἶχον: ὁ τετραετής δηλονότι Καρολίδης Πιπίνος ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ Εἰρήνης ῥήξ Λογγοβαρδίας· Ἰστρία, Βενετία καὶ τὸ Ῥώμης δουκάτον Ἑλληνικαὶ ἐπαρχίαι· παρομοίως δὲ καὶ ἡ Ἐξαρχία σὺν τῇ Πενταπόλει ὡς ἐνὶ τῶν πατριαρχῶν τῆς Ῥωμαίων Αὐτοκρατορίας, τῷ πάπα, δεδωρημένα· πρὸς δέ, ὁ Βενεβεντοῦ Ἀρχις κυριάρχης τοῦ ἀχανοῦς αὐτοῦ δουκάτου, μηδενὶ ὑποκείμενος⁸⁷. Ἐπιρρώννυται δ’ ἡ εἰκασία αὕτη ἐκ τοῦ ὅτι, ἅμα ὡς ἐπ’ ἐλάχιστον μετεβλήθη ἡ ἐκτεθεῖσα κατάστασις, ἅμα ὡς δηλαδή Κάρολος ἐχθρικῶς πρὸς Βενεβεντόν διετέθη, αὐθωρεὶ ἐλύθη ἡ συμμαχία, μικρὸν δ’ ὕστερον καὶ ἡ μνηστειά, ὡς ἐν τῷ πέμπτῳ κεφαλαίῳ ὀφόμεθα. Ῥητέον δ’ ἐνταῦθα ὅτι, παρεκτὸς τῆς “συμφωνίας”, ἐπωφελοῦς ἐπὶ τι χρόνου ἀποδεγθεῖσης Ἑλλησὶ τε καὶ Φράγκοις, ἡ μνηστειά ἔσχε συνεπειάς μὴ πολιτικάς, ἅς οὐκ ἂν ἀμάρτοι τις ὡς ἐπωφελεστάτας χαρακτηρίσαι, καὶ δὴ καὶ διαρκεστάτας, μέχρι νῦν ὑφισταμένας καὶ ἀναγνωριζόμενας. Αὗται δ’ εἰσὶν αἱ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον Εἰρήνην καὶ Κάρολον καὶ ἐν ἑτέρῳ ἢ τὸ πολιτικὸν καὶ πολεμικὸν πρῶτον δοξάσασαι. Οἶαι δέ; Εἰρήνην μὲν, τῇ ἐκ τῆς μνηστειᾶς ἀρρήθῃ καὶ εἰρήνῃ πεποιθῆναι, γοργότερῳ καὶ στερεωτέρῳ ποδὶ προσέθῃ τῇ Ὀρθοδοξίᾳ διὰ τῆς Ζ. Συνόδου ἀποκαταστήσασαι, ὡς ἐν τῷ δ’ κεφαλαίῳ ὀφόμεθα. Κάρολος δέ, ἐκ τῆς παιδεύσεως τῆς Ἐρυθροῦ ἀφοσηθείς, καὶ αὐτὸς ἐπαιδευθῆναι, καὶ εἰς τὴν Φραγκίαν εἰσήγαγε τὰ γράμματα. Ἐκ τούτων δέ, ἐκεῖνη μὲν ἕως τοῦ νῦν μακαρίζεται, οὗτος δὲ δικαίως τιμᾶται.

§ 43. Συντελεσθεῖσης γὰρ τῆς μνηστειᾶς, ἔμεινε παρ’ Ἐρυθροῖ, ὡς ἄρτι ἐρρήθη, ὁ γραμματεὺς Ἐλισσαῖος “πρὸς τὸ διδάξαι αὐτὴν τὰ τε τῶν Γραικῶν γράμματα καὶ τὴν γλῶσσαν, καὶ παιδεῦσαι αὐτὴν τὰ ἥθη τῆς Ῥωμαίων βασιλείας.” Τὸ ἅτι δ’ ὑπὸ τῆς Ἀθθίδος ὄριστο ἐν ξένη αὐλῇ πρὸς τὸ μορφῶσαι καὶ διδάξαι τὴν μέλλουσαν Αὐτοκράτειραν, ἡλίου φαεινότερον καταδεικνυσὶν αὐτὸν ἄνδρα γεγονέναι ἐξόχου παιδείας καὶ ἰκανότητος, ἐκ τῶν Ἀθήνησιν ἢ πιθανώτερον ἐν Βυζαντίῳ παιδευθέντων, κρύφα δῆπου καὶ ἐν παραβύστῳ διὰ τὸ ὀρθοδοξεῖν αὐτόν, καὶ οὐκ ἦν μόνος ἐν τοῖς

87 Πρβλ. Abel, Jahrb. 455, Venediger, 29 ..., Strauss 18 ..., καὶ Harnack 15 καὶ ἐφεξῆς.

λαϊκοῖς κατὰ τὸν σκοτεινὸν αἰῶνα τῶν Εἰκονομάχων. Ἐφαιμίλλους γὰρ ἔσχεν ἐν τοῖς ὑπουργοῖς τῆς Ἀθηναίας τὸν πολὺν Ταράσιον καὶ Νικηφόρον τὸν πάνυ, ἀμφοτέρους ἀλληλοδιαδόχως Οἰκουμενικοὺς πατριάρχας ἀναδειχθέντας. Εἰ δ' ἀρέσκει τι, μὴ περιορίσαι τῇ φύσει καὶ τῇ ἀγωγῇ τοῦ Λιουτπράνδου τὸν ἐν τῇ πρεσβείᾳ αὐτοῦ πρὸς Νικηφόρον τὸν Φωκᾶν⁸⁸ ἐκτυλισσόμενον τρόπον τοῦ λαλεῖν καὶ καυχᾶσθαι, ἀλλὰ τοῦναντίον ἐκλαβεῖν τὸν κόμπον ἴδιον τοῖς πρεσβευταῖς τοῦ καιροῦ ἐκεῖνου, τῷ τοιοῦτῳ ἔξεστι φρονεῖν, ὅτι καὶ ὁ ἡμέτερος Ἐλισσαῖος λόγου δυνάμει καὶ κόμπῳ παρέστησε τὰ τῆς παιδείας καθόλου ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Αὐτοκρατορίᾳ καί, ὅπως ἐπὶ πλεῖον ἐξάρη τὴν Ἀθλίδα, ζωηρότατα ἀντιπαρέβαλε τὴν ἀπὸ τῆς ἀναρρήσεως αὐτῆς ἀναβίωσιν τῶν γραμμάτων πρὸς τὴν ζοφώδη Εἰκονομαχίαν. Περιέγραψε τὴν Οἰκουμενικὴν Σχολήν, τὴν αὐτόθι Βιβλιοθήκην, τοὺς τρεῖςκαίδεκα Οἰκουμενικοὺς διδασκάλους καὶ συμβούλους τῶν Αὐτοκρατόρων, τὰς Μονάς, ὅτι ἦσαν ἐν Ἐφέῳ Ἀκαδημίαι τῶν ἐπιστημῶν, ὅτι οἱ Αὐτοκράτορες καὶ ἐθελολογον, καὶ Συνόδων ἐστ' ὅτε προήδρευον, καὶ ὅτι πάντα ταῦτα τέλειον ἐκλιπόντα ἐπὶ εἰκονομάχων, ἤρξαντο ἀναβιοῦντα τῶν Ἑλλήνων πάντα λήθου κινουμένης πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν ἐν ταῖς ὁπαῖς τῆς γῆς κεκρυμμένων λογίων καὶ προαγωγῇ αὐτῶν εἰς Μητροπολιτῶν καὶ Ἀρχιερατικῶν ἐθάρσας. Περιττὸν δ' εἰπεῖν ὅπόσον ἐθλίβετο Κάρολος, τὰ σφέτερα πρὸς τὰ Ἑλλήνων συγκρίνων. Εἰ δὲ καὶ ἀπορεῖ τις περὶ τοῦ ὡς εἶχον τὰ τῆς παιδείας παρὰ Φράγκοις, οὐκ ἂν εὐροὶ τῆς ὅλης καταστάσεως καταλληλότερον καὶ φωνῆν ἀφιέν ἐμβλημα αὐτοῦ τοῦ ῥηγὸς Καρόλου⁸⁹. Πῶς δ' ἂν ἄρα γε διετέθη, τὰ ἐκ τῆς εἰκονομάχου ἀπαιδευσίας προελθόντα Ἐκκλησία τε καὶ Πολιτεία ὀλέθρια καθορῶν; Οὐκοῦν ἐπάναγκες ἔδοξεν αὐτῷ, ἵνα σὺν Ἐρυθροῖ, "διδασκομένη τὰ τῶν Γραικῶν γράμματα, καὶ τὴν γλῶσσαν, καὶ παιδευομένη τὰ ἥθη τῆς Ῥωμαίων βασιλείας" ὑπὸ Ἐλισσαίου, παιδευθῆ καὶ αὐτός, καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ, καὶ ὁ κληρὸς αὐτοῦ, καὶ ὁ λαὸς καθόλου αὐτοῦ. Νῦν δ' ἀκριβῶς ἐκλήθη παρ' αὐτῷ ὁ Ἀλκουῖνος, Πέτρος ὁ ἐκ Πίσσης, Παῦλος ὁ Διά-

88 Liutprandi Legatio ad Nicephorum Phocam. Ἰκανὸν μέρος ταύτης εὔρηται ἐν Ζαμπέλιου Βυζαντ. Μελέταις. — 89 Περὶ τῆς Καρόλου ἀπαιδευσίας ἴδε Lorentz, Alcuins Leben 16 . . . 20—22.

κονος καὶ ἄλλοι, καὶ ἐγένετο οὕτω τὸ Φραγκικὸν βασίλειον πιστὸν τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας ἀντίτυπον⁹⁰.

§ 44. Τούτων δὲ γινομένων ἐν Καρισιακῷ, ἐστράτευσεν Εἰρήνη ἐπὶ Σικελίαν. Σκόπει δὲ μοι τὸ εὐβουλον τῆς Ἀθηναίας κὰν τούτῳ. Ναὶ μὲν Ἐλπίδιος ἦν ἡ πρωτίστη τοῦ προσπελάσαι αὐτὴν Καρόλῳ ἀφορμὴ⁹¹, καὶ ἴσως ὑπελάμβανε τις ἐκ τοῦ παραυτίκα, ὅτι βοηθὸν αὐτὸν ἐπικαλέσασθαι ἐσκόπει ὡς σύμμαχον καὶ συγγενῆ κατὰ τοῦ ἐπιβούλου τῶν ἰδίων τέκνων· ἀλλ' οὐ καθ' ὑπόληψιν τὸ πρᾶγμα· Εἰρήνη γὰρ οὐκ ἦν Ῥινότμητος, ὃς τῇ Βουλγάρων συναντιλήψει κατέβαλε τοὺς ἄρπαγας τοῦ θρόνου αὐτοῦ καὶ ἠνέωξεν αὐτοῖς ὁδὸν εἰς Βυζάντιον⁹²· ἀλλὰ μὴν οὐδὲ Κοπρώνυμος, ὅς, ὅπως τοῦ ὀρθοδόξου Ἀρταβάσδου ἐπικρατήσῃ, τοῖς Ἄραβιν ἐπειράθη συμμαχῆσαι⁹³. Εἰρήνη ναὶ μὲν πολλὰ ἐβούλετο ἐκ τῆς Καρόλου φιλίας καρπώσασθαι, οὐ μέντοι ἔνοπλον εἰσαγαγεῖν αὐτὸν εἰς τὴν ἐπικράτειαν, πρὶν ἢ δὴ βασανίσῃ τὴν αὐτοῦ εἰλικρίνειαν, εἴς τὴν στρατεύεσθαι εἶχε μαθοῦσα, ὅτι συνετετέλεστο ἡ μνηστεία, ὅπερ κίον ἀμφίβολον⁹⁴. Ὅπως δὲ ποτε,

90 Τὰ Καρόλεια Χρονικά καὶ τὰ ἐκ τούτων ἀντλούμενα οὐδὲ μνημονεύουσιν Ἐλισσαίου. Εὐήλωσε δὲ Harnack 100. τὸ αἴτιον. Παράνοσον δὲ καὶ λίαν θλιβερόν, ὅτι οἱ τῶν Γερμανικῶν γραμματῶν Ἱστορίαν γράφοντες, καὶ τὸν Κάρολον ἰδιαζόντως ὡς πρῶτον φωτιστῆρα ἐξυμνοῦντες, οὐ μνημονεύουσι ποσῶς τοῦ ἡμετέρου Ἐλισσαίου καὶ οὐκ ἐγνωμονοῦσιν αὐτῷ ὡς κυρίῳ τῶν Φράγκων φωτιστῆ. — 91 Οὐδεὶς τῶν ὧν πολλὰ εἰς ἐμνήσθημεν Ἱστορικῶν ἀρνεῖται τοῦτο. Νομίζω ὅμως, ὅτι ὁ πολὺς Leibniz, Annales Imperii I. 101. λίαν ἀδικεῖ Εἰρήνην, μὴ διορῶν ἕτερόν τι ἐν τῇ πολιτείᾳ αὐτῆς, εἰ μὴ “τέχνασμα” πρὸς τὸ ἀναχαιτίσαι Κάρολον ἀπὸ τοῦ βοηθῆσαι Ἐλπίδιῳ.

Ὁμοίως δὲ καὶ Strauss 18 χαρακτηρίζων τὴν μνηστείαν ein blosses Manöver Εἰρήνης um den Frankenkönig vorläufig von den griechischen Besitzungen fernzuhalten. — 92 Θεοφ. 572... — 93 Ἀνωτ. § 9. σημ. 96. — 94 Ἐκ τοῦ Θεοφ. 705 δῆλον γίγνεται, ὅτι μεταξὺ τῆς πρὸς Κάρολον πρεσβείας καὶ τῆς κατ' Ἐλπίδιου ἐστρατείας οὐ μακρὸς ἐμεσολάθησε χρόνος· αἱ δύο γὰρ πράξεις τῆς Εἰρήνης φαίνονται οἰοεὶ ἀλληλένδετοι ἐν τῷ νῦν αὐτοῦ· λέγει γὰρ: “ἀπέστειλεν Εἰρήνην... πρὸς Κάρολον... ἐξοπλίσατο δὲ στόλον... ἀπέλυσεν ἐν Σικελίᾳ.” Φρονῶ ὅμως ὅτι Strauss 17... πέραν θάινει τοῦ δέοντος, ταῦτοχρόνους τὰς δύο ἐνεργείας θεωρῶν, καὶ μέγα σφάλεται Ἄπριλίῳ τοῦ 781 ταύτας τιθέμενος, παρὰ τὴν τῶν Χρονογράφων σαφῆ-

ἅμα τῷ ἔαρι δῆπου τοῦ 782, “ἐξοπλίσασα στόλον πολὺν καὶ λαὸν ἐπίλεκτον ἐκ τῶν θεμάτων καὶ ἄρχοντας ἱκανούς, προεβάλετο Θεόδωρον Πατρίκιον καὶ εὐνοῦχον, ἄνδρα δραστήριον, καὶ ἀπέλυσε ἐν Σικελίᾳ κατὰ τοῦ Ἐλπίδιου”⁹⁵. Ποῦ δὲ τῆς Σικελικῆς ἐπικρατείας διέτριβεν οὗτος νῦν, οὐ φαίνεται· εἰ δηλονότι ἦν ἐν τῇ εἰδῶρα αὐτοῦ Καιιάτῃ παρά τῇ Νεαπόλει, ἢ ἐν Καλαβρίᾳ, ἢ που τῆς νήσου αὐτῆς τῶν Σικελῶν. Πιθανὸν ὅμως ὅτι ὠχύρωτο ἐπὶ τῆς νήσου καὶ διὰ τὸ μὴ πεποισμένοι τῷ γεγινιάζοντι Καιιάτῃ, Νεαπόλει καὶ Καλαβρίᾳ Ἀρίχιδι τοῦ Βενεβεντοῦ, ὅς ἀποδίδους ἀναμφιβόλως τῇ ἀποστάσει αὐτοῦ τὴν τροπὴν ἐν τῇ Εἰρήνης πολιτείᾳ εὐλόγως ἂν ἐμίσει αὐτόν, καὶ διὰ τὸ κρειττόνως δύνασθαι ἐπὶ τῆς νήσου ἀσφαλισθῆναι. Διὸ δὴ καὶ οὐχ ὑπετάχῃ βραδίως. Πλὴν γὰρ τῆς τῇ “ἐξοπλίσαι στόλου πολλοῦ μετὰ ἐπιλέκτου στρατοῦ καὶ ἱκανῶν στρατηγῶν” πρὸς τῷ Θεοδώρῳ συνυπονοουμένης δυσμάχου τοῦ Ἐλπίδιου δυνάμεως, ἱστοροῦνται καὶ πολλαὶ μάχαι γεγόμεναι· καίπερ δὲ νικηφόρων⁹⁶, οὗτ’ ἔπεσε Ἐλπίδιος, οὔτε συνελήφθη, ἀλλ’ ἀπαγωγῆς τῆς σπητηρίας, ἔκλεψε τοὺς δημοσίους θησαυροὺς καὶ σὺν Νικηφόρῳ τῷ δαυκί⁹⁷ ποῖ κατέφυγε; Καρόλου ἀπροσίτου αὐτῷ γεγμένου τῇ Εἰρήνης προνοία, Ἀοίμμος δὲ μυστατομένου αὐτόν, ὡς εἰρηται, “ἔπερασε εἰς Ἀφρικὴν καὶ λαβὼν λόγον ἀπαθείας, προσερρῆν τοῖς Ἀράβι, ὃν οὐξάμενοι ὡς βασιλεῖα Ῥωμαίων κατεῖχον, στέφαντες αὐτόν εἰς μάτην καὶ περιθέντες τζαγγίον καὶ στέφανον”⁹⁸. Ἡ ἀπόστασις δ’ αὕτη καθόλου, εἰ καὶ ἐνίκησεν Εἰρήνην, ὀλεθρία ἀπέβη τῇ Αὐτοκρατορίᾳ, οὐ μόνον διὰ τὸ ὀδηγεῖν μετέπειτα τὸν βασιλεῖα Ῥωμαίων Ἐλπίδιον τὰς Ἀράβων στρατιάς πρὸς ἐκπόρθησιν τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων⁹⁹, ἀλλὰ διὰ τὸ ἀπασχολῆσαι νῦν

ναιαν. Φοβουμένη Εἰρήνην, μὴ Καρόλῳ καταφύγῃ πολεμούμενος Ἐλπίδιος, ἐπολέμησε πρὸς αὐτόν ἐν τῷ διατρίβειν τὴν πρεσβείαν αὐτῆς ἐν Καρισιακῷ. Ὅθεν ὄλως ἀμφίβολον, εἰ εἶχε πρὸ τοῦ ἐκστρατεῦσαι μαθοῦσα τὴν τῆς μνηστείας τέλεσιν. — 95 Θεοφ. 705. — 96 Αὐτόθι: “πολλῶν δὲ πολέμων γεγονότων, ἀπενίκησαν οἱ περὶ Θεόδωρον.” — 97 Οὐκ ἀπίθανον ὅτι ὁ Νικηφόρος Νεαπόλεως ἦν δούξ, καὶ ἀμφιβάλλω εἰ ὀρθῶς ἔχει ἐν τῇ Λατινικῇ τοῦ Θεοφάνους μεταφράσει Nicerphorum Ducem, ὡσεὶ ἐπίθετον ἀντι-ducem. — 98 Θεοφ. 705. ἐκδ. de Boor 455. — 99 Περὶ τῶν Ἐλπίδιου ἄθλων ἐν τῷ Θ’ κεφαλαίῳ γενήσεται λόγος.

τὴν βασίλισσαν καὶ τὰς χερσαίας τε καὶ θαλασσίας αὐτῆς δυνάμεις καὶ βλάψαι οὕτω τὸ Ῥωμαϊκὸν οὐ σμικρὸν, ὡς αὐτίκα ὀφόμεθα.

§ 45. Ὁ φόβος τῆς Αὐτοκρατείας μὴ ἐπέλθωσιν ἐκ νέου οἱ Ἄραβες, ὅς συνετέλεσε πως εἰς τὸ συνδιαλλαγῆναι αὐτὴν Καρόλῳ¹⁰⁰, οὐκ ἦν κενός· ὁ σκοπὸς ὅμως αὐτῆς τοῦ ἐπισεῖσαι τοῖς πολεμίοις ὡς φόβητρον τὴν μετ' αὐτοῦ — λίαν παρ' αὐτοῖς φημιζομένου — συμμαχίαν οὐδόλως ὠφέλει νῦν, τῶν Ἀράβων ἐπίδραμόντων πρὶν ἢ γνωσθῆ αὐτοῖς τοῦτο, εὐτυχῶς δὲ καὶ ἡ Ἐλπιδίου εἰς Ἀφρικὴν φυγῆ. Ἡ ἐπίδρομὴ δ' αὕτη ἦν ἔξοχος ἐν ταῖς κατὰ Ῥωμαίων. Ἐκατὸν χιλιάδες μαχίμου στρατοῦ διέδραμον ἐν ἀκαρεῖ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ὑπὸ Ἀαρῶν, Βούνουσον καὶ Βουρνιχέ τοὺς στρατηγούς καὶ εἰς τρία διαιρεθέντες, 40 μὲν χιλ. γοργῶ τῷ θήματι ἔσπευσαν μέχρι Χρυσοπόλεως Ἀαρῶν ἡγουμένου· 30 δὲ ὑπὸ Βούνουσον ἐπολιόρησαν τὴν ἐν Φρυγίᾳ Νακώλειαν, ὡς ὀπισθοφυλακὴ Ἀαρῶν· αἱ δὲ λοιπαὶ 30 ἐπέπεσον ὑπὸ τὸν Βουρνιχέ Λαχανοδράκοντα, 30 ἐπ' ἴσης χιλιάδων Ῥωμαίων ἡγουμένῳ καὶ “πολέμου κροτήθέντος ἐν τόπῳ λεγομένῳ Δαρηνῶ, 15 χιλ. αὐτῶν ἀπέκτειναν”¹⁰¹. Ἐνεσμενῶν δὲ τούτων ἐν τῷ πολεμῆν τῶν Ῥωμαϊκῶν στόλον καὶ τὸν ἐπίλεκτον στρατὸν πρὸς Ἐλπιδίον¹⁰², εὐνόητόν ἐστιν ὡς ἡμῶν Εἰρήνη. Ἡ οὐκ ἔστι δ' ἡττα τοῦ ἰκανωτάτου ἐν πολέμῳ Λαχανοδράκοντα, ἡ πολιορκία τῆς Νακωλείας καὶ πρό γε πάντων ἢ πρὸ τοῦ Βυζαντίου στρατοπέδευσις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνωτάτου τῶν Ἀράβων ἄρχοντος ἠδύνατο πάντως δῆπου καὶ τὸν τολμηρότατον τῶν Αὐτοκρατόρων ἀπελπίσαι, τοῦ δὴ Κερατίου κόλπου κενοῦ ὄντος νηῶν. Εἰρήνη μέντοι οὐκ ἀπεδειλίασεν οἷα γυνή. Ἐπί

100 Ranke ἐν Weltgesch. V. 2. 91. ὀρθότατα παρενεῖρει τὰς Ἀραβικὰς ἐπίδρομας ἐν τοῖς Εἰρήνης ἐλατήρσις πρὸς τὸ συμμαχεῖσαι Καρόλῳ. Οὐκ ὀρθῶς μέντοι ἀντὶ φόβου μόνον, ὡς τὰ πράγματ' ἀπαιτεῖ, θελεῖ αὐτὴν τὴν Ἀαρῶν μέχρι Χρυσοπόλεως ἐπίδρομὴν ὡς ἐλατήριον, ἥτις κατ' ἐμὴν μὲν γνώμην ὀκτῶ μῆνας μετὰ τὴν μνηστείαν ἐγένετο· κατὰ δὲ Abel κ. λ. π. τιθεμένους τὴν μνηστείαν ἐν Ῥώμῃ Ἀπρίλ.—Μαΐῳ 781, τεσσαρασκαίδεκα. — 101 Θεοφ. 705—6. Weil, II. 100. Οἱ Στρατηγοὶ Ἀαρῶν = Harun-al-Raschid ὁ μετέπειτα μέγας Καλίφης· Βούνουσος = Rabia-ibn-Junus· Βουρνιχέ δ' ἀδελφὸν Ἰσως Barnake. — 102 Θεοφ. 705: “Τοῦ δὲ λαοῦ τῶν Ῥωμαίων ἀσχολουμένου ἐν τούτοις — κατ' Ἐλπιδίου — ἐξέρχεται Ἀαρῶν υἱὸς Μαδί...”

Χαζάρου αἱ στρατιαὶ μέγα ἠξήθησαν¹⁰³ καὶ ὑπῆρχον ἔτι δυνάμεις ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῆς. Τί οὖν; Ἐβουλεύσατο διχάσαι δι' αὐτῶν τὴν Ἀράβων δύναμιν διὰ τῆς καταλήψεως τῆς ἀπὸ Ἀστάκου ἕως Νικαίας δημοσίας ὁδοῦ, οὕτως ὥστε οὔτε Ἀαρῶν ὀπισθοχωρήσαι δύνασθαι, οὔτε Βούνουσον ἐκ Νακωλείας σπεῦσαι τούτῳ ἐν ἀνάγκῃ βοηθήσοντα¹⁰⁴. Ἐσκόπει δ' Εἰρήγη πάντως διὰ τούτου ἦτοι ἀφοδῶτερον ἀναμεῖναι τὴν ἐκ Σικελίας ἐπάνοδον τῶν νικηφόρων δυνάμεων αὐτῆς, ἢ διὰ τῶν ἐν Βυζαντίῳ ἐπιπεσεῖν τῷ ἀποκεκλεισμένῳ ἤδη Ἀαρῶν. Ἐκ τῶν Ἀραβικῶν δὲ Χρονικῶν ἐπιρρώννυται τὸ δευτέρον. Ἀαρῶν τοίνυν μὴ εἰδότες ὅτι κατέληπτο ἢ ἐπὶ τῆς ἐν λόγῳ ὁδοῦ μικρὰ λίμνη Βανή, ἐπέταξεν Εἰρήγη τῷ Βουκελλαρίῳ στρατηγῷ Τατζάτιῳ πολεμῆσαι αὐτὸν ἐν Χρυσοπόλει, ὅπως ὀπισθοχωρῶν, ὡς προσεδόκα ἂν τις, εὖρη τὴν διόδον κατελιημμένην καὶ σύναμα τὸν ἴδιον ὄλεθρον ἐκατέρωθεν πολεμούμενος. Τί δὲ Τατζάτιος; Καθὼς Ἐλπίδιος, Ἰταλίας κινδυνεύουσης, ἀπεστάλη πολεμῆσαι καὶ ἐπαυθῆναι, αὐτὸς βασιλεύσαι θέλων, οὕτω καὶ Τατζάτιος, τῆς ὅλης Αυτοκρατορίας ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς οὔσης, οὐκ ἐπολέμησεν ὡς ἐνετάλη ἄλλοι μισοὶ τὸν πρωθυπουργόν, ὡς εἰπεῖν, εἰς βασιλείᾳς Σταυράκιον, προσέφυγε τῷ Ἀαρῶν σὺν ὅλῳ τῷ Βουκελλαρίῳ θέματι καὶ ἀντὶ πολλοῦ ἐπώλησεν αὐτόν¹⁰⁵.

103 Ἰδ. ἀνωτ. § 23 σημ. 62. — 104 Θεοφ. 706: “ἡ δὲ βασίλισσα πέμφασα Ἀντώνιον τὸν Δομέστικον σὺν τοῖς τάγμασιν ἐκράτησε τὴν Βανὴν καὶ ἀπέκλεισεν αὐτούς.” — 105 Θεοφ. 706: “Προσέφυγε δὲ αὐτοῖς Τατζάτιος ὁ τῶν Βουκελλαρίῳ στρατηγὸς μίσει τῷ πρὸς Σταυράκιον τὸν πατρίκιον καὶ Λογοθέτην τοῦ ὁρόμου, τὸν εὐνοῦχον, πρωτεύοντα πάντων τῶν τηνικαῦτα καὶ τὰ πάντα διοικοῦντα.” Τὰ δὲ λοιπὰ ἐκ τῶν Ἀραβ. Χρονικῶν, Weil, II. 100. σημ. 2. Λίαν ἀπιθάνως ὅμως καὶ παραδόξως ἱστοροῦσιν Ἀραβες, ὅτι πολεμήσας Τατζάτιος πρὸς Ἀαρῶν, ἠττήθη δεινῶς καὶ προσφυγῶν εἶτα αὐτῷ σὺν τοῖς λειψάνοις τοῦ θέματος, ἐπώληθη ἀντὶ 20 χιλ. χρυσῶν νομισμάτων καὶ 22 χιλ. δραμ. Χρυσοῦ, ἢ κατ' ἄλλον Χρονογρ. ἀντὶ 193 χιλ. χρυσῶν νομισμάτων καὶ 2,100,000 δραμ. χρυσοῦ. Ἄλλὰ πρὸς τί ἢ ποσότης αὕτη πρὸς ἀγορὰν ἠττημμένου; Οὐτ' ἐπολέμησεν, οὐδ' ἠττήθη Τατζάτιος· ὁ γὰρ Θεοφ. οὐκ ἂν ἀπεσιώπα τοῦτο· ἀλλ' ἦτοι αὐτὸς προσελθὼν τῷ Ἀαρῶν προὔτεινε πωληθῆναι (ἔπερ τάσσοισιν Ἀραβες μετὰ τὸ ἠττηθῆναι αὐτόν) ἢ, πειραθέντος Ἀαρῶν δελεᾶσαι αὐτόν χρυσίῳ, ἐπώληθη ἀντὶ τοῦ πολεμῆσαι “μίσει τῷ πρὸς Σταυράκιον.” Πρὸβλ. Schlosser 267 ..., ὃς σκοπίμως δια-

§ 46. Καὶ εἰ μὲν ἔσται ἐν τούτῳ ὁ προδότης, καλῶς ἂν εἶχε· συνετὴ γὰρ Εἰρήνης ἐνέργεια καὶ τυχαία τῶν ἐν Σικελίᾳ ἀφίξεις ἀρίστας ἂν ἔσχε συνεπειάς. Ἄλλ' οὐκ ἔσται μέχρι τούτου· προδότης δ' ἅπαξ γενόμενος, ἐπόθει καὶ ἀσφαλῶς χρῆσθαι τῷ τῆς προδοσίας τιμῆματι. Διὸ δὴ, γνωρίσας τῷ Ἀαρῶν τὴν κατάληψιν τῆς λίμνης καὶ τὸ ἀκροσφαλές τῆς θέσεως αὐτῶν καταδείξας, συνεβούλευσεν αὐτῷ αἰτήσασθαι εἰρήνην¹⁰⁶. Εἰρήνην δὲ μετὰ τῶν δεινοτάτων τῆς Αὐτοκρατορίας πολεμίων οὐκ ἦν, ὡς τὸ εἰκός, ἀπρόσδεκτος τῇ βασιλίσσῃ, πολλῶν δὲ μᾶλλον καὶ εὐκταία, ἀναλογιζομένη τὸ ὄφελος τῆς ἐπὶ Πωγωνάτου μακρᾶς εἰρήνης, ἢ ἀφρονέστατα εἶχε Ῥινότμητος λύσας¹⁰⁷. Πρὸς δὲ τούτοις τὸ αἰτεῖν Ἀραβας εἰρήνην πρὸ τοῦ Βυζαντίου στρατοπεδεύοντας, καὶ μετὰ τὴν Τατζατίου προδοσίαν ἐξ ἑνός, τὴν δεινὴν δ' ἦτταν τοῦ Λαχανοδράκοντος ἐξ ἑτέρου, κατεδείκνυεν ὅτι ἐώρων ἑαυτοὺς ἐν ἐπισφαλεῖ λίαν, ἢ δ' Ἀθηναία, ἀγαλλομένη ἐπὶ τῷ στρατηγήματι, καὶ πεποιθυῖα ὅτι αἱ εἰρήνης ὅροι ἐπωφελεστάτοι ἐμελλόν εἶναι τῇ αὐτοκρατορίᾳ (μη γὰρ ἐπὶ Πωγωνάτου, ἀναγκασθέντες Ἀραβες εἰρηνεῦσαι οὐκ ἔτελουν ἐπιθλαίως Ῥωμαίοις;) ὅτι εἰρηνεύουσα, αἰώνιον ἀπηλλάσσειτο ἐπίσημον, ὅτι ἐθέλει τὴν τύχην τῶν ὑπὸ Ἀραβας ὁμοφύλων, ὅτι ῥᾶτον ἂν συνήρουν αὐτῇ πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς Ὀρθοδοξίας οἱ τρεῖς τῆς Ἐφῶς λήξεως πατριάρχαι, καὶ πρό γε πάντων ὅτι ἀντιστῆναι μακρότερον τοῖς ἐχθροῖς οὐκ ἠδύνατο ἄνευ στόλου τε καὶ στρατοῦ ἰκανοῦ, ἐν Σικελίᾳ ἀσχολουμένου, ἀπεδέξατο τὴν Ἀαρῶν αἴτησιν· ἀσμένως δὲ καὶ ὡς τάχιστα ἀπεδέξατο αὐτήν, εἰ ἀφίκετο ἐν τῷ ἰμεταξὺ εἰς Βυζάντιον ἢ φήμη τῆς πρὸς Ἀραβας φυγῆς Ἐλπιδίου καὶ εἶχε τοῦτο μαθοῦσα. Ὅντως δὲ ἡ σπουδὴ ἐν τῷ ἐκπέμψαι πρὸς Ἀαρῶν τοὺς τὴν εἰρήνην ποιήσοντας ὑπουργούς, τοῦ Σταυρακίου ἡγουμένου, ἄνευ τοῦ ζητῆσαι παρ' ἐκείνου ὁμήρους πρὸς ἀσφάλειαν τούτων¹⁰⁸, πιθανὸν καθίστησιν, ὅτι εἶχε τὴν

στρέφει τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν. — 106 Θεοφ. 706: “καὶ δοὺς αὐτοῖς βουλὴν, ἠτήσαντο εἰρήνην” πρὸ βλ. Ζωναρ. XV. 10: “Τοῦτο — τὴν κατάληψιν τῆς Βανῆς — μαθόντες οἱ Ἀραβες, σπείσασθαι Ῥωμαίοις ἠτήσαντο.” — 107 Θεοφ. 548. 555. — 108 Θεοφ. 706: “Ἐξελθόντων δ' ἐπὶ τοῦτο Σταυρακίου καὶ Πέτρου Μαγίστρου καὶ Ἀντωνίου δομεστικοῦ, οὐκ ἠκριβολογήσαντο λόγον λαβεῖν καὶ τέκνα τῶν πρωτευόντων.”

φυγὴν μαθοῦσα. Δείσασα δέ, μὴ Ἐλπίδιος και Μαδι συλλαλήσωσι και συνεργήσωσιν ἐν τῷ στρατοπεδεύειν Ἀαρῶν ἐν Χρυσοπόλει, λίαν ἔσπευσεν, ὡς ὤφειλεν, εἰρηνεῦσαι. Ἀλλ' Ἀαρῶν, ἀποσταλείς ὑπὸ τοῦ πολλάκις ἠττηθέντος πατρὸς αὐτοῦ Μαδι “μετὰ δυνάμεως ὑπερβαλλούσης”, ὅπως γυναικὸς κρατούσης Ῥωμαίων, και δεῦτερον πειράσθαι ἀποσεῖσαι τὸ ἐκ τοσούτων και τηλικούτων ἠττῶν ὄνειδος, και ἀναγκασθεῖς παρ' ἐλπίδα εἰρηνεῦσαι (οὐκ ἐπονεῖδιστον μόνον, ἀλλὰ και τὴν ἰδίαν ζωὴν ἐπαπειλοῦν, εἰ ἀνεμνήσθη ὅ, τι τῷ Κεβήρ συνέβη¹⁰⁹) ἀσμένως προσέσχε τῇ Τατζατίου φωνῇ και ἐδόλιεύσατο. Ἐκράτησε τοὺς πρέσβεις τῆς βασιλείσης, ἐπέδησεν αὐτούς, ὅπως αὐτὸς τύχη τῶν ὑπὸ Εἰρήνης προσδοκωμένων. Ἡ δέ, ἀγαθότητι σφαλείσα, ἠναγκάσθη δεῦξασθαι τὰ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ ἐπιβληθέντα και ἐκ τῶν ἀνωτέρω λόγων ὠθουμένη, και ὅπως ῥύσθαι “τοὺς τῶν κοινῶν διοικητάς”¹¹⁰. Τίσι δέ και οἷσις ὑπήχθη ὄροις; α'. τριετὴ εἰρήνη· β'. ἐτησίῳ κατὰ ταύτην φόρῳ 70 χιλιάδων ὀνηαρίων· γ'. ἀπαγωγῇ τῶν αἰγμάλωτων· δ'. ἀσφαλεῖ ὄδηγιᾳ τῶν Ἀράβων διὰ τῶν στενῶν και προσηθείᾳ καθ' ὁδὸν τροφίμων και ε'. ἀποδοσίαι τῆς γυναικὸς και τῆς οὐσίας τοῦ προδότη Τατζατίου. Ἐπέθηκε δὲ τῷ Ἀαρῶν α'. ἐλευθέρωσαι τοὺς πρέσβεις· β'. ἄρᾳσι πῆν πολιορκίαν τῆς Νακωλείας και γ'. ἐπανακάμψαι εἰς τὰ ἴδια ἄνευ τοῦ κατακτεῖσαι οὐδὲ σπιθαμῆν Ῥωμαϊκῆς γῆς¹¹¹.

109 Ἰδ. ἀνωτ. § 29. σημ. 17. — 110 Θεοφ. 706: “ἀλλὰ ἀσκόπως ἐξελθόντες, ἐκράτηθησαν ὑπ' αὐτῶν και ἐπεδήθησαν και ἐβιάσθησαν ἀμφότερα τὰ μέρη ποιῆσαι εἰρήνην.” Ὅτι δὲ Τατζάτιος (μὴ Ἑλληνικὸν ὄνομα) ὁ τοῦ δόλου ὑποβολεὺς πιθανὸν καθίσταται ἐκ τοῦ ὅτι ἄλλως ἔσχατον διεκινδύνευε κινδύνευμα. Τὸ γὰρ μόνον εἰρήνην αἰτήσασθαι, ἀπήλλαξε μὲν Ἀαρῶν τοῦ ὀλέθρου, ἐμεγέθυσε δὲ τὸν Τατζατίου· ἀναμφιβόλως γὰρ Σταυράκιος τὴν τοῦ προδότη παραδόσιν ὡς ἓνα τῶν εἰρήνης ὄρων βεῖναι ἐμελλε. Πρὸς τί δὲ τότε ἡ προδοσία και τὸ τίμημα αὐτῆς; Δολιευομένου δὲ τούναντιον Ἀαρῶν, Τατζάτιος και Σταυράκιον ἐτιμῶρει, και ἑαυτὸν ἔσωζε, και τῷ χρυσίῳ ἐχρήτο, και τὴν γυναῖκα μετὰ τῆς οὐσίας ὡς ὄρον τῆς εἰρήνης ἀπήτει, ὃ δὴ και ἐποίησεν. Αὐτὸ δὲ τοῦτο ἠσφάλιζε και Ἀαρῶν κατὰ τῆς ὀργῆς τοῦ γεννήτορος. — 111 Θεοφ. 705: “και ἐδωρήσαντο ἀλλήλοις ἢ τε Αὐγούστα δὴ και ὁ Ἀαρῶν ξένια πολλά, στοιχίσαντες και κατὰ καιρὸν τελεῖν αὐτοῖς· και γενομένης εἰρήνης, ἀνεχώρησαν ἀφέντες και τὸ κάστρον Νακωλείας· ἐπῆρε δὲ και ὁ Τατζάτιος τὴν γυναῖκα ἑαυτοῦ και πᾶσαν τὴν ὑπό-

§ 47. Ἦν δὲ τοῦτο γεγονός ὀλέθριον, καιρίως δῆπου πλήξαν Εἰρήνην, νῦν πρῶτον ἀπὸ τῆς εἰσόδου αὐτῆς εἰς Βυζάντιον ἀμαρτάνουσαν τοῦ σκοποῦ πρὸς βλάβην τῆς Πολιτείας. Τὸ ὅτι σοφῶς ἐπολιτεύσατο, τὸ ὅτι ἡ Ἐλπιδίου ἀπόστασις ἐποίησεν ὥστε μὴ ἔχειν αὐτὴν ἀρκούσας δυνάμεις ἐν Ἀνατολῇ, τὸ ὅτι τὸ στρατήγημα αὐτῆς ὑπὸ προδότου ἐμηδενίσθη, ἡ δὲ ἐπωφελῆς εἰρήνη ὑπὸ τοῦ δόλου, ὃν ὁ αὐτὸς τῷ Ἀαρῶν ὑπέβαλε, τὸ ὅτι δ' ἡ τῆς ὅλης Μικρᾶς Ἀσίας κατοχὴ πολλῶ προτιμωτέρα ἦν τοῦ ἐπὶ τριετίαν μέλλοντος δίδωσθαι χρυσίου, εἰρηνεύουσης δὴ τελείως ἐν τούτοις τῆς Αὐτοκρατορίας — πάντα ταῦτα, οὕτως ἐλαφρύνοντα τὸ μοιραῖον γεγονός, οὐκ ἂν ἀνέπειθον τοὺς φιλοκαίρους καὶ δὴ καὶ Εἰκονομάχους μὴ ἀποδοῦναι τὴν ἄδοξον εἰρήνην τῇ δῆθεν ἀδεξιᾷ αὐτῆς πολιτείας, καὶ μὴ παρεμβαλεῖν διὰ τοῦτο ἐμπόδια τῇ πορείᾳ αὐτῆς πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς Πολιτείας καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπάναγκες ἦν ἄρα πρὸ πάσης ὑπὲρ Πίστews ἐνεργείας ἕτερον εἰσευρεῖν τρόπον πρὸς ἀσφάλειαν τῶν Ῥωμαϊκῶν ὄπλων. Καὶ οὐκ ἀπέτυχε. Τὰ ἀπὸ τῆς Ζ' ἑκατοστουετηρίδος λίαν ἐξαπλωθέντα ἐν Μακεδονίᾳ, κυρίως Ἑλλάδι καὶ Πελοποννήσῳ Σλαβικὰ φύλα¹¹², εἰ καὶ ὑπερβλήθησαν πρῶτον μὲν τῷ 688 ὑπὸ Ρινογαίταν¹¹³ — εἶτα δὲ τῷ 758 ὑπὸ Κοπρωνύμου¹¹⁴, ἤρξαντο ὡς ἄκεῖ, νῦν ἐχθρικῶς πρὸς τοὺς δεσπότας διάκεισθαι καὶ, εἰ μὴ πλανῶμαι ἐκ τινων πράξεων τῆς Εἰρήνης τεκμαιρόμενος¹¹⁵, πρὸς τοὺς ὑπὲρ Αἶμον ὤμους Βουλγάρους σχετίζεσθαι, ἴσως βοηθείας χρῆζοντα ἐν σκοπομένη κατὰ τῆς βασιλείας ἐξεγέρσει. Ἡ δὲ, περὶ τούτων, ὡς ἐστὶν εἰκάσαι, διδαχθεῖσα καὶ τὸ μὲν πολλῆς χρῆζουσα εἰρήνης διὰ τὸ ἐπὶ θύραις ἴστασθαι

στασιν." Οὕτως ἀσαφῶς πῶς Θεοφάνης. Τὰ δὲ λοιπὰ ἐκ τῶν Ἀραβικῶν Χρονικῶν παρὰ Weil, II. 101. σημ. 2. ἀβέβαια μέντοι. λίαν γὰρ ἀσύμφωνοί οἱ τούτων μάρτυρες. Μῆδὲν λέγοντες περὶ τοῦ δόλου, θέλουσι 54 χιλ. Ῥωμαίους πεσόντας καὶ 5600 αἰχμαλωτισθέντας. ἕτερός τις ὅτι μόνον 2900 αἰχμαλωτίσθησαν. ἄλλος ὅτι εἰ μὴ ἀναδῶρος ἦν Εἰρήνη, κατεστρέφετο ἂν ἡ Ἀραβικὴ στρατιὰ διὰ τῆς Βανῆς ἐπιστρέφουσα, εἰ παρεσπύνδει δηλαδὴ Εἰρήνην, ὅπερ, ὡς τὸ εἶκος, οὐκ ἐποίησε πρὸς ἄφατον τοῦ καλοῦ κάγαθου Schlosser 269—70 λύπην. — 112 Τὰ περὶ τούτων εὐρηγται μονογραφικῶς ἐκτεθειμένα ἐν τῇ Geschichte Morea's im Mittelalter τοῦ Falmerayer, μετὰ παρεμνησίας καὶ στρεβλώσεως τῶν Χρονογράφων οὐ τῆς τυχούσης. — 113 Θεοφ. 557. — 114 Θεοφ. 663. — 115 Ἰδ. κατωτ. § 48.

μεγάλου κατὰ τῶν Εἰκονομάχων ἀγῶνος· τὸ δὲ εἶδῦτα ὅτι, εἰ πρὸς τῇ ἐξ Ἀράβων αἰσχύνῃ ἐπέδραμον καὶ οἱ οὐχ ἦττον ἐκείνων δεινοὶ πολέμιοι Βούλγαροι καὶ αὐτῇ, καὶ ὁ υἱός, καὶ ἡ Ὀρθοδοξία μέγα ἂν διεκινδύνεον πρὸς δ', ὅτι ἀήττητοι ἂν ἐγίνοντο, εἰ συνεμάχουν τοῖς ἐν λόγῳ Σλάβοις, ἠβουλήθη ταπεινώσαι τούτους, ὅπως ἂν ἀποβαρῦνῃ ἐκείνους. Ἡ Λαχανοδράκοντος μέντοι ἦττα σὺν τῷ μαχιμωτάτῳ θέματι τῶν Θρακησίων, ἢ προδοσία αὐτοῦ ἐν τῷ πορλιορκεῖν Γερμανίκειαν πρότερον, καὶ πρό γε πάντων ὁ πρόσφατος Τατζατίου ἄθλος ἀρκούντως, οἶμαι, εἰδίδαξαν αὐτὴν τὸ ἐπισηφάλες τοῦ πεποιθέναι γεννήμασι τῆς Εἰκονομαχίας. Διὸ δὴ αὐτὸς ὁ τοῦ δρόμου Λογοθέτης Σταυράκιος ὤφειλεν ἠγήσασθαι τῆς κατὰ Σλάβων στρατείας. Τίθεται δ' αὐτῇ ὑπὸ Θεοφάνους ἀορίστως τῷ τρίτῳ τῆς Εἰρήνης ἔτει, ἦτοι τῇ στ' Ἰνδικτιῶνι, καὶ οὐκ ἔχω εἰπεῖν, εἰ ταχὺ μετὰ τὴν Ἀράβων ἀπέλευσιν, δηλαδὴ φθινόπωρῳ τοῦ 782, ἢ ἔαρι τοῦ 783 συνέβη¹¹⁶. Βέβαιον μέντοι τυγχάνει ὅτι ἐπανήλθε Σταυράκιος τροπαιοῦχος Ἰανουαρίῳ τῆς ζ'. Ἰνδικτ., ἦτοι ἀρρομένῳ 784, ἄρα μετὰ ἐνιαυτὸν ἢ καὶ τι πρὸς, ἐξ οὗ ὅπῃον γίνεται ὅτι ὁ Σλαβικὸς οὗτος πόλεμος τῶν Δεινοτάτων ἦν Ἄλλ' ἢ κατατροπῶσις τῶν πολεμίων ὑπὲρ τῆς βασιλείας, καὶ ὄντως ἀπειναχθῆ τὸ ἐξ Ἀράβων θνητὸς, Σταυρακίου ἔργῳ δεῖξαντος ὅτι οὐ μάτην ἐτίμα αὐτὸν ἡ βασίλισσα, καὶ δικαίως οὐκ ἐγκατέλιπεν αὐτὸν ταῖς Ἀαρών χερσίν, ἄδοξον εἰρήνην προτιμήσασα τῆς ἀπωλείας αὐτοῦ. Ὡς ἄλλος οὖν Βελισάριος ἐπανελθὼν, ἐτέλεσε τὰ ἐπινίκια ἐν τῷ ἵπποδρομίῳ, ἢ ἔθος¹¹⁸.

§ 48. Ἄλλ' ἢ τῶν ἐν τῇ Ἐπικρατείᾳ Σλάβων ὑπόταξις ἀπεθάρρυνε μὲν πως τοὺς ὑπὲρ Αἴμον, οὐκ ἠσφάλιζε μέντοι τὴν Αὐτο-

116 Θεοφ. 707 "Τούτῳ τῷ ἔτει (τῷ γ'. ὄρα ἐκδ. de Boor, 456) εἰρηνεύσασα Εἰρήνη μετὰ τῶν Ἀράβων καὶ ἄδειαν εἰρούσα, ἀποστελλεῖ Σταυράκιον ... μετὰ δυνάμειος πολλῆς κατὰ τῶν Σκλαβίνων ἐθνῶν." — 117 Συνέχ. ἡγ. σημ.: "καὶ κατελθὼν ἐπὶ Θεσσαλονίκην καὶ Ἑλλάδα, ὑπέταξε πάντας καὶ ὑποφόρους ἐποίησε τῇ βασιλείᾳ, εἰσῆλθε δὲ καὶ ἐν Πελοποννήσῳ καὶ πολλὴν αἰχμαλωσίαν καὶ λάφυρα ἤγαγε τῇ Ῥωμαίων βασιλείᾳ. — 118 Θεοφ. 707: "Τούτῳ τῷ ἔτει (τῷ δ'. Εἰρ.) μηνί Ἰανουαρ. Ἰνδικτ. ζ'. κατελαβε Σταυράκιος ἐκ τῶν Σκλαβίνων ἐθνῶν καὶ ἐθριάμβευσε τὰ ἐπινίκια ἐπὶ ἵπποδρομίας." Ὁ Schlosser, 271. παρανοῶν ἀεὶ τὰ ἑλληνικὰ κείμενα, τίθησι τὴν ἐπάνοδον τῇ 7ῃ Ἰανουαρ. καὶ νομίζει τὴν Σταυρακίου νίκην ἀναξίαν τῶν ἐπινικίων!

κρατοριαν ἀπὸ τῆς μανίας αὐτῶν. Ῥητέον δ' ὅτι ἐντελῆ ἄγοντες ἡσυχίαν ἀπὸ τοῦ 775 παρὰ τὸ εἰωθός, ἀνεκτίσαντο δῆπου τὰς ἐν τοῖς κατὰ Κοπρωνύμου πολέμοις ἐξαντληθείσας δυνάμεις, καὶ ἐτοίμως ἂν εἶχον αἰεὶ πρὸς εἰσβολήν. Ῥητέον δ' ὡσαύτως, ὅτι ὁ πολλακίς Κοπρώνυμον πολεμήσας ἄρχων αὐτῶν Τελέριγος, προσφυγῶν Χαζάρω τῇ ιε'. Ἰνδικτ. (776—77), διέτριβεν ἕκτοτε παρὰ τῇ Εἰρήνῃ ὡς πατρίκιος καὶ προσήκων αὐτῇ τῷ γένει¹¹⁹, καὶ ὡς τοιοῦτος ἠδυνάτει μὴ ποθεῖν τὴν ἰδίαν καὶ τὴν Εἰρήνης ἀσφάλειαν καὶ συμβουλεύειν ἄρα αὐτῇ περὶ τοῦ πρὸς βορρᾶν πρακτέου· πιθανοῦ ὄντος, ὅτι εἶχεν ὑπὲρ Αἴμου καὶ συγγενεῖς καὶ φίλους, παρ' ὧν ἐπυνθάνετο τὰ χρήσιμα. Οὗτος οὖν ὁ Τελέριγος, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὑπέδειξε τῇ βασιλίσσει, ὅτι ἀσφαλῆς τῶν πρὸς βορρᾶν φρουρίων ὀχύρωσις τὰ μάλιστα ἂν συνετέλει τῇ εὐκταίᾳ εἰρήνῃ. Ἡ δὲ οὐκ ὤκνησεν αὐτῇ ἀπελθεῖν πρὸς ἐπιτέλεσιν τοῦ ἔργου. Ἄλλως γὰρ ἀδυνατῶ ἐξηγήσαι τὸ τί ἂν ἐσκόπει ἀπὸ ἄκρου ἕως ἄκρου τῆς Θράκης περιοδεύσασα καὶ τὰ αὐτοῖσι φρούρια κτίσασα, καὶ ἐκ τούτου ἐτεκμηράμενη ὅτι οἱ ἐντὸς καὶ οἱ ἐκτὸς Αἴμου πολέμιοι οὐκ ἴσταντο ἀλλήλους ἀντιμετωπῶν. Ἐγένετο δ' ἡ ἐν λόγῳ περιοδεῖα οὐ μακροῦ μετὰ τὴν Σταυρακίου ἐπάνοδον, Μαῖω μὲν μηνὶ τῆς αὐτῆς ζ' Ἰνδικτ. ἤτοι 784. Ἐγένετο δ' ἐν ἰσορροαῖς καὶ ὄργανῳ καὶ βασιλικῇ δορυφορίᾳ ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἕως Βερροίας, ἣν κτίσασα ἐκ νέου, ἢ τὰ τῆς ἀνακτίσεως αὐτῆς ὄρισασα νῦν, Εἰρηνοπόλιν αὐτὴν μετωνόμασεν. Ἐντεῦθεν δὲ κατῆλθεν ἕως Φιλιππουπόλεως, ἴσως δὲ καὶ ἕως Ἀγχιάλου, ἣν ὡσαύτως ἡρηλωμένην ἔκτισεν ἐκ νέου καὶ ἡσφαλίσατο. Περιώδευε δ' ἡ Αὐτοκράτειρα οὐ μόνη, ἀλλὰ σὺν Κωνσταντίνῳ τῷ τρισκαίδεκαετῆτι βασιλεῖ καὶ υἱῷ αὐτῆς. Λέγεται δὲ διαρρηθῆναι ὑπὸ Θεοφάνους, ὅτι περιώδευσε “μετὰ πάσης ἀπαθείας καὶ ὑπέστρεψεν ἐν εἰρήνῃ”¹²⁰. τοῦτο δὲ ὄντως ἦν ἄξιον

119 Θεοφ. 698: “Τῷ θ'. Χαζάρου... προσέφυγε Τέλερος (Τελέριγος) ὁ τῶν Βουλγάρων κύριος εἰς τὸν βασιλέα· καὶ ἐποίησεν αὐτὸν Πατρίκιον ζεύξας αὐτῷ καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Εἰρήνης ἐξαδέλφην· δεξάμενος δὲ αὐτὸν βαπτισθέντα ἐκ τῆς ἁγίας Κολυμβήθρας μεγάλως αὐτὸν ἐτίμησε καὶ ἡγάπησεν.” — 120 Θεοφ. 707: “Τῷ δὲ Μαῖω μηνὶ τῆς αὐτῆς ζ'. Ἰνδικτ. ἐξῆλθεν ἡ βασίλισσα Εἰρήνη σὺν τῷ υἱῷ αὐτῆς καὶ μετὰ δυνάμειν πολλῆς ἐπὶ τὴν Θράκην ἐπιφερομένη ὄργανα καὶ μουσικά, καὶ ἀπῆλθεν ἕως Βεροίας, κα

μνείας, ἅτε ἀπὸ αἰῶνων μη τολμῶντος οὐ τοῦ Αὐτοκράτορος, ἀλλ' οὐδὲ στρατηγοῦ ἐκδῆναι τοῦ Μακροῦ Τείχους καὶ περιοδεῦσαι πρὸς ἐπίδειξιν ἢ ἀναψυχῆν. Νῦν ὄντως Εἰρήνην ἐβασίλευε Ῥωμαίων!

ταύτην οἰκοδομηθῆναι κελεύσασα ἐπωνόμασεν αὐτὴν Εἰρηνούπολιν. Κατήλθε δὲ ἕως Φιλιππουπόλεως μετὰ πάσης ἀπαθείας καὶ ὑπέστρεψεν ἐν εἰρήνῃ κτίσασα καὶ τὴν Ἀγχίαλον". Εὐδῆλον δ' ὅτι περὶ τῆς ἐν Θράκῃ Βερροίας ἢ Βερῶης (ἴσως μεταξύ τῶν νῦν Ἑσκή καὶ Γενὶ Ζαγρᾶ, εἰ μῆδετέρα τούτων ἐστί, κειμένης) ὁ λόγος, οὐ περὶ τῆς ἐν Μακεδονίᾳ, ὅθεν οὐκ ἂν κατήρχετο δῆπου Εἰρήνη εἰς Φιλιππούπολιν. Σφάλλεται ἄρα Σ. Βυζάντιος ἐν "Λεξικῶ τῶν κυρίων ὀνομάτων", ὡς δ' αὐτὰς καὶ ἕτεροι γεωγράφοι λέγοντες, ὅτι ἡ ἐπὶ Βερμίου ὄρους Βέρροια μετωνομάσθη Εἰρηνούπολις, ὑπὸ τοῦ ἀνακριβοῦς Κέδρηνοῦ, Π, 28 πιθανῶς ἀποπλανηθέντες, λέγοντες, ὅτι Εἰρήνη "τὴν ἐν Θεσσαλονίκῃ Βέρροϊαν ἔκτισεν, Εἰρηνόπολιν αὐτὴν μετωνομάσασα."

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Β Ι Ο Σ.

Ἐγεννήθη ἐν Χίῳ τῇ 3ῃ Ἀπριλίου τοῦ 1859 ἐκ πατρὸς Δημητρίου Φοροπούλου, ἐμπόρου, καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Πηνελόπης Ἀναστασάπουλου, ἀμφοτέρων Ὁρθοδόξων. Σεπτεμβρίῳ τοῦ 1865 εἰσαχθεὶς εἰς τὰ δημόσια τῆς Χίου Σχολαίᾳ, ἀπεφοίτησα τοῦ αὐτοῦ Γυμνασίου Σεπτεμβρίῳ τοῦ 1875 ἐπὶ τοῦ σεμνήστου Γυμνασιάρχου Γεωργίου τοῦ Σουρλιά. Τὸν μοναχικὸν τὸ ἐταρῶ μετὰ τοῦτο ἀπασάμενος ὄντων, εἰσήλθον Σεπτεμβρίῳ τοῦ 1876 εἰς τὴν ἐν Χάλκῃ Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ἐπὶ τετραετίαν ἐν αὐτῇ διώσας, ἀνεκηρύχθη Ἰουλίῳ τοῦ 1880 "διδάσκαλος τῆς Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς Θεολογίας" ἐπὶ τῇ βάσει πραγματείας: "Ἡ Εἰκονομαχία μέχρι τῆς Ζ'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου" ἐπιγεγραμμένης καὶ τῶν ἐπὶ διπλώματι ἐξετάσεων. Τῇ δὲ 14. Σεπτεμβρ. τοῦ αὐτοῦ ἔτους εἰς Διάκονον ὑπὸ τοῦ τότε Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Γ'. προχειρισθεὶς, ὅτε καὶ ἀπὸ Ἀλκιβιάδου μετωνομάσθη Ἰωακείμ, ἀπεστάλην Ἰουλίῳ τοῦ 1881 εἰς Ἑσπερίαν ὑπὸ τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας πρὸς κρεῖττονα παιδευσιν. Διατρίψας δ' ἐν Ἀγγλίᾳ πρὸς τοῦτο ἐπὶ διετίαν, ὡς ἔγγιστα, διήκουσα εἰς τὴν Ὁξόνειον Ἀκαδημίαν φοιτήσας τῶν θεολόγων καθηγητῶν Liddon, Bright, King, Wordsworth καὶ Johnston, ἐν Γερμανίᾳ δ' ἐπὶ τετραετίαν ἀκροατῆς ἐγενόμην ἐν μὲν τῷ τοῦ Μονάχου Πανεπιστημίῳ τῶν καθηγητῶν Frohschammer καὶ Friedrich ἐν δὲ τῷ τῆς Λειψίας: Luthardt, Lechler, Seydel, Heinze, Voigt καὶ Maurenbrecher καὶ ἐν τῷ τῆς Ἰένης τέλος: Eucken, Gelzer, Lorentz καὶ Regel.

Τῷ ἀποστείλαντι με εἰς Ἑσπερίαν πατριάρχῃ Ἰωακείμ τῷ Γ'.
τοῖς ἐπὶ τετραετίαν δαπανήσασι διὰ τὰς σπουδὰς μου Μιχαὴλ Ζαρίφη
καὶ υἱὸς Α. Μαυρογορδάτου Παντολέοντι, Θεοδώρῳ καὶ Νικολάῳ,
ὡς καὶ τοῖς ἐφ' ἑξαετίαν διδάξασί με ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ καθη-
γηταῖς εὐγνωμονῶν, μυρίας ὁμολογῶ ὡς εὐεργέταις μου χάριτας.

Ἐν Ἰένῃ, τῇ 5. Μαρτίου 1887.

Η ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΑΣ ΔΕΔΟΧΘΗΝΩΝ
ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
κατὰ τὸν κοινὸν ἀποφασισθέντα τοῦ
ἐναρξήσεως τῶ ἐπιστητορὶ τῆς εχο-
δῆς τοῦ ἐν Ἰένῃ πανεπιστημίου
ἐκδουκῶνται καὶ ἀναράβαναι νό-
μον τοῦ αὐτοῦ πανεπιστημίου ἐ-
κείνῃ τῆς ἐναρξήσεως διαρριθῆς
τοῦ ἀναρρυνδάντος διδάκτορος.

Ι. Δ. Φ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΤΟΣ Γ'. ΦΥΛΑΞΑΙΟΝ 74.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.

Εκ 'Αθήναις, τῆ 46 Ὀκτωβρίου 1867

Ἡ Αυτοκράτειρα Εἰρήνη. — Ὁ Ὀυρανὸς καὶ ἡ Γῆ. — Ἐπιφυλλίς. Χωρὶς ἀρχὴν οὔτε τέλος. — Πόισις. — Τὸ Φρούριον τοῦ Καρβύτου.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ
 Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΡΑ ΕΙΡΗΝΗ

ΑΘΗΝΩΝ

Περὶ τὰ μέσα τοῦ ὀγδόου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος, ἔζη ἐν Ἀθήναις ὄρρανή τις νεάνις τὴν ὁποίαν ἂν ἡ τύχη δὲν κύνουσεν, ἡ φύσις ὅμως ἐφιλοτιμήθη νὰ στολίση δι' ὅλων αὐτῆς τῶν χαρίτων. Ἦτο ὡραία, τί δὲ πλέον τούτου ἤθελε; Μὴ ὁ Ἀνακρέων δὲν ἐβεβαίωσεν ὅτι μία γυνὴ ὡραία τὰ πάντα δύναται νὰ καθυπετάξῃ εἰς ἑαυτήν; καὶ αὐτὸν τὸν αἰδῆρον ἔτι νὰ νικήσῃ; Ὡς ὡραία ὅμως εἶχε καὶ πολλὰς τὰς ἐλλείψεις, μεγίστην δηλονότι τὴν εἰρησίν, τὴν φιλαρχίαν, τὸν ἐγωϊσμόν. Ἦθελε νὰ ἀρχῇ τῶν πάντων, καὶ ὅπως ἐπιτύχῃ τῶν σκοπῶν αὐτῆς, δὲν ἐδίσταζε νὰ προβῇ καὶ εἰς τὰς φρικωδέστερας πράξεις. Ἐσκέπτετο ἐν ἄλλαις λέξεσι καὶ ἔπραττεν ὡς γυνὴ.

Αἱ Ἀθηναὶ ὑπήγοντο τότε ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Βυζαντιῦ, ἐπεκράτητο δὲ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ὁ φερώνυμος Κωνσταντῖνος Γ'. ὁ Κοπρώνυμος. Ὁ αὐτοκράτωρ αὐτὸς εἶχεν υἱόν, καλούμενον Λέοντα, τὸν ὁποῖον εἶχε προμνηστεύσει πρὸς Γισέλην

τὴν θυγατέρα Πιπίνου τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας; λόγοι ὅμως πολιτικοὶ ἐπὶνεύον τὴν ματαιώσιν τοῦ μελετηθέντος γάμου, καὶ ὁ Κωνσταντῖνος εὗρεθῆ οὕτως εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπιζητήσῃ ἐκ νέου σύζυγον διὰ τὸν υἱόν του. Πῶς ἡ ὄρρανή Ἀθηναία ἐπέτυχε νὰ ἐφελευσθῇ εἰς ἑαυτὴν τὴν προσοχὴν τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ νὰ προτιμηθῇ πάσης ἄλλης γυναικὸς διὰ τὸν Λέοντα, τοῦτο οὔτε οἱ τοῦ καιροῦ ἐκείνου χρονογράφοι ἐξηγοῦσιν, οὔτε εἶναι εὐκόλως νὰ ἐννοήσωμεν. Εἰς τὰς πανουργίας τῶν γυναικῶν οὐδ' αὐτῆς ὁ φιλόσοφος Συντίπας ἐδυνήθη νὰ εὕρῃ ἀρχὴν καὶ τέλος, πολλῶν δὲ μάλλον ἡμεῖς οἱ μηδὲ φιλόσοφοι, μηδὲ γυναικολόγοι ὄντες. Ὅ,τι γνωρίζομεν εἶναι ὅτι ἡ Εἰρήνη (οὕτως ἐκαλεῖτο ἡ ὄρρανή Ἀθῆνις) προορισθεῖσα διὰ τὸν Λέοντα, ἤχθη κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 769 εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐνθα ἐγένετο δεκτὴ μετὰ μεγίστης λαμπρότητος, καὶ μετὰ τρεῖς μῆνας ἐτελέσθησαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν ἀνακτόρων οἱ γάμοι αὐτῆς, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τῶν εὐφημιῶν τῶν φιλεόρτων κατοίκων τοῦ Βυζαντιῦ.

Τῇ 14 Σεπτεμβρίου 774 ἀπεβίωσεν ὁ Κοπρώνυμος, ὁ δὲ διάδοχος αὐτοῦ Λέων Δ' ἀναβὰς ἐπὶ τοῦ θρόνου, εὔρε τὸ κράτος κυμαινόμενον εἰς τὸ ἄγριον πέλαγος τῆς αἰρέσεως τῶν εἰκονοκλαστῶν, πρὸς τὸ ἅποιον τὸ εἶχεν ὀδηγήσει ὁ μοχθηρὸς πατήρ του. ἤχνιζεν ἔτι τὸ αἶμα τῶν μαρτύρων, ὅπερ ἔρρευεν ἀφρόνως ἐπὶ τοῦ προκατόχου αὐτοκράτορος, καὶ οἱ ὀρθόδοξοι φεύγοντες τὰς καταδιώξεις, ἢ διετέλουν κεκλεισμένοι ἐν μοναστηρίοις καὶ ὀπαῖς, ἢ ἔμνον μακρὰν τῆς πρωτευούσης. Ὁ Λέων προσεπάθησε νὰ οὐλώσῃ τὰς χαινούσας πληγὰς, ἀς ἡ κακὴ διοίκησις τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἠνέφξεν· ὅθεν ἔδειξε σέβας πρὸς τὴν τέως καταδικωμένην Ἐκκλησίαν, ἀνακαλέσας πάντας τοὺς ἐν ἐξορίᾳ ἐπισκόπους, καὶ ἐνὶ λόγῳ γεννήσας περὶ αὐτοῦ τὰς λαμπρότερας ἐλπίδας. Δὲν παρῆλθεν ὅμως πολὺς καιρὸς, καὶ αἱ ἐλπίδες πάντων ἀπεδείχθησαν ἀπατηλαί· διότι ὁ Λέων τρέφον τὰ αὐτὰ ὡς τὸν πατέρα αἰσθήματα, ἐράνη ὀφιαίτερον ἄγριος διώκτης τῶν προσκυνούντων τὰς εἰκόνας. Δύο τοιαύτας εἰρῶν ἐν τῷ κοιτῶν τῆς αὐτοκρατορίας, κατελήφθη ποσοῦτον ὑπόθεσις, ὥστε αὐτὴν μὲν ἀπεσπᾶς ὑβρίσει, τοὺς δὲ εἰσαγαγόντας τὰς εἰκόνας εἰς τὰ ἀνάκτορα, αὐστηρῶς ἐτιμώρησεν· εὐτυχῶς ὅμως δὲν ἔζησε πολὺ ὅπως ἐξαικολουθήσῃ τὰς μιὰς τοῦ πατρὸς του πράξεις. Προσβλήθεις ὑπ' ἄνθρακος, ἀπεβίωσε τῇ 8 Σεπτεμβρίου 780, μετὰ βασιλείαν πλὴν ἑξ ἡμερῶν πέντε ἐτῶν.

Ὁ Λέων ἀποθανὼν κατέλιπε διάδοχον τοῦ θρόνου τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον Γ'. τὸ δέκατον μὲν τῆς ἡλικίας ἔτος ἄγοντα, καὶ ἐπομένως ἀνίκανον νὰ κρατήσῃ τὰς ἡνίας τοῦ κράτους· τῷ παρήτει ὅμως κληδεμόνα τὴν μητέρα του Εἰρήνην, ἥτις, ἀπάνθρωπος μητρικὰ μᾶλλον ἢ φιλόστοργος μήτηρ οὔσα, οὐδεμίαν περὶ τὴν ἀνατροφὴν τοῦ υἱοῦ τῆς κατέβαλε προσπάθειαν, ἀλλὰ τὰ πάντα τῇ φιλοδοξίᾳ αὐτῆς θύουσα, περὶ ἐν μόνον ἡσυχολήθη, πῶς δεσποτικώτερον νὰ ἄρξῃ. Μαθοῦσα ὅτι συνωμοσία ἐξυφαίνετο ὅπως ἀναγορευθῆ αὐτοκράτωρ ὁ τοῦ Λέοντος ἀδελφὸς Νικηφόρος, συλλαβὼν αὐτὸν τε καὶ τοὺς λοιποὺς τοῦ Κοπρωνύμου υἱοὺς, τοὺς ἠνάγκασε βιαίως νὰ περιβληθῶσι τὸ μοναχικὸν σχῆμα, ὅπως οὕτως ἀποβάλωσι

πᾶσαν ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀξίωσιν, καὶ πᾶρστη καὶ αὐτὴ ἡ ἰδίᾳ εἰς τὴν ἱεροπραξίαν τῆς κουρᾶς των.

Τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τῆς Εἰρήνης, ἐπιτροπευούσης τὸν ἀνήλικον υἱὸν τῆς, ὑπῆρξαν εὐτυχῆ, διότι ἀπεσοβήθη μὲν ὑπὸ τοῦ εὐνοῦχου Θεοδώρου στάσις τις ἣτις εἶχεν ὑποκινηθῆ ἐν Σικελίᾳ ὑπὸ τοῦ πατρικίου Ἐλπιδίου, κατεπολεμήθησαν δὲ ἐπιτυχῶς ὑπὸ Μιχαὴλ τοῦ Λαχανοδράκωνος καὶ οἱ Σαρακηνοὶ, καίτοι ὀφιαίτερον ἢ Εἰρήνην ὑπεχρεώθη διὰ συνθήκης νὰ τελεῖ πρὸς αὐτοὺς ἐτήσιον φόρον ἐβδομηκοντακισχιλίων ὑπερπύρων. Θελήτασα δὲ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὰ ὄρια τῆς Ἑλλάδος κατὰ τῶν Σκλαβηνῶν, ἀπεφάσις κατὰ μάϊον τοῦ 783 νὰ μεταβῆ αὐτοπροσώπως ἐκεῖ· ἀλλ' ἐπειδὴ, δὲν ἐνθυμούμεθα τίς φιλόσοφος εἶπε, δύσκολον εἶναι ὁ χαρκτηρ τοῦ γυναικείου φύλου νὰ μὴ καταδείκνυται ἐν πᾶσι, ἢ δ' ἐπιπολαιότης καὶ ἀσυντομία αὐτοῦ νὰ μὴ ἐξελεγχῆται καὶ κατὰ τὰς σοβαρωτέρας περιστάσεις καὶ πράξεις, τὸ ταξιδίον αὐτὸ ὁμοίᾳ μᾶλλον πρὸς διασκεδαστικὴν περιβάσιν ἢ πρὸς ἐπίσκεψιν χάριν μεγίστων τοῦ κράτους συμφερόντων. Ἡ Εἰρήνη συνώδευετο ὑπὸ τῶν υἱῶν τῆς, ὑπὸ τῶν πολυπληθῶν ἐξουσιωμένων ἢ σωματοφυλάκων τῆς καὶ ὑπὸ ἀπειρῶν θεραπόντων· ἐν τῷ μέσῳ δὲ λαμπρῶν μουσικῶν συμφωνιῶν περιήλθε διαφόρους τῆς Μακεδονίας πόλεις, καὶ μετονομάσασα Εἰρηνούπολιν τὴν Βερόναιαν, ἐπέστρεψε διὰ τῶν πρὸς τὴν Βουλγαρίαν ὄριων εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀφ' οὗ ὠχύρωσεν ἱκανῶς τὴν Φιλιππούπολιν καὶ τὴν Ἀγχιάλον.

Εἶχε τότε ἀποβιώσει ὁ πατριάρχης Παῦλος, ἐν τῶν μεγίστων ἐρεισμάτων τῶν εἰκονοκλαστῶν, καὶ προχειρισθῆ διάδοχος του ὁ Ταράσιος, ἀνὴρ σοφὸς καὶ ἐνάρετος, ἔλκων δὲ τὸ γένος ἐκ πατρικίων. Τὰ ἐπὶ Κοπρωνύμου καὶ Λέοντος συμβάντα εἶχον φέρει πολὺν περιεπασμὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς συγκαλέσεως μιᾶς συνόδου ἦτο καταφανής. Ἡ Εἰρήνη λοιπὸν ἐπομένη εἰς τὴν γενικὴν ἀπαίτησιν, ἐξέδωκε τὰ πρὸς ταύτην προσκλητήρια, πολυάριθμοι δὲ ἱεράρχαι συνήλθον πολλὰ ὄθεν τοῦ κράτους ἐν τῇ πρωτευούσῃ ὅπως κανονίσωσιν ἐκκλησιαστικὰ τινὰ ζητήματα. Ἀλλ' οἱ εἰκονοκλάσαι, μεταξύ τῶν ὁποίων

συνηριθμοῦντο οἱ πλεῖστοι αὐτοκρατορικοὶ σωματοφύλακες, φοβούμενοι τὰς τιμωρίας, αἵτινες ἕως ἤθελον τοῖς ἐπιβληθῆ δι' ἃ ἐπὶ Κοπρωνίου ἀνόσια διεπράξαντο, προσεπάθησαν παντοιοτρόπως νὰ ματαιώσωσι τὴν συγκρότησιν τῆς συνόδου· ἰδόντες δὲ ὅτι πᾶσαι αὐτῶν αἰ ἀπόπειραι ἐναυάγησαν, προέβησαν εἰς ἀληθῆ στάσιμ. Ὦθεν τῇ ἐσπέρᾳ τῆς 1 αὐγούστου 786, προτεραιᾶς τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἔμελλε νὰ συνέλθῃ ἡ σύνοδος, εἰσορμησάντες εἰς τὸ βαπτιστήριον τοῦ ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, τόπου τῆς συνόδου, ἐξεβίασαν τὴν θύραν κρουαζίζοντες « Δὲν θέλομεν εἰκόνας! δὲν θέλομεν σύνοδον! Θάνατον εἰς ὄντινα τολμήσῃ νὰ προσβάλλῃ τὰς πράξεις τῆς συνόδου, ἧτις συνεκλήθη ὑπὸ τοῦ ἀποθανόντος ἡμῶν βασιλέως. » Αἱ κρουαὶ αὗται δὲν ἠμπόδισαν τοὺς ἀρχιερεῖς νὰ συνέλθωσι τῇ ἐπιούσῃ· ἀλλ' οἱ στασιασταὶ μηδὲ τὴν ἐν τοῖς κατηγουμένοις καθεζομένην αὐτοκράτειραν αἰδεσθέντες, εἰσώρμησαν ξιφῆρεις εἰς τὸ βαπτιστήριον, ἠπέλιθον τὸν πατριάρχην καὶ τοὺς ὀρθόδοξους ἀρχιερεῖς, καὶ ἐπέφερον τὴν δικλυσίαν τῆς συνόδου, ἧτις ὅμως ὀφιαίτερον συγγέθηεν ἐν Νικαίᾳ. Πᾶσι δὲ Εἰρήνην, πλήρως ὀργῆς κατὰ τῶν στρατιωτῶν ἐκείνων, διαπερνώσασα αὐτοὺς εἰς Θράκην, τῷ λόγῳ ὅτι τοὺς ἀπέστειλε κατὰ τῶν Σαρακηνῶν, τοὺς ἀπέπεμψεν ἐκεῖθεν ἕκαστον εἰς τὰ ἴδια, χωρὶς οὐδεὶς αὐτῶν νὰ τολμήσῃ νὰ ἀντιστῆ εἰς τὴν διαταγὴν τῆς.

Ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος εἶχεν ἤδη εἰσέλθει εἰς τὸ εἰκοστὸν τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἔτος, χωρὶς νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς κηδεμονίας τῆς μητρὸς του, ἧτις ἐξήσκει ἀπερίοριστον ἐξουσίαν χωρὶς νὰ τῷ δίδῃ λόγον αὐτῆς, συμπράκτορα ἔχουσα τὸν εὐνοῦχον πατριῶν Σταυράκιον. Πάντες οἱ κόλακες, πάντες οἱ τρέχοντες ὄπισθεν τῆς τύχης ἐδείκνυντο ἀφωσιωμένοι πρὸς τὸν πατριῶν ἐκεῖνον, ὅστις ἦτο διανομεὺς ὄλων τῶν χαρίτων, παροχεὺς ὄλων τῶν ἀξιομαμάτων, καὶ περιεκυκλοῦτο ὑπὸ πολυαριθμῶν λατρευτῶν, ἐνῶ ὁ πράγματι αὐτοκράτωρ ἔμενε παρὰ πάντων ἐγκαταλειμμένος. Ὁ Κωνσταντῖνος φύσει γλυκὺς, κατ' ἀνατροφὴν δὲ, ἔνεκα τοῦ δεσποτικοῦ χαρακτῆρος τῆς μητρὸς του, δειλὸς, ἠναγκάζετο καὶ αὐτὸς νὰ περιποιοῖται τὸν Σταυράκιον· ἀλλ' οἱ φίλοι αὐτοῦ, μᾶλλον

δ' οἱ ἐχθροὶ τοῦ εὐνοουμένου, ἐλπίζοντες νὰ καθέξωσιν ὅμοιαν παρ' αὐτῷ θέσιν, συνεχῶς ἠρέθιζον τὴν φιλοτιμίαν του καὶ τὸν ὑπεχρέουν νὰ ἐρῶνθῃ διὰ τὴν ἐξευτελιστικὴν αὐτοῦ θέσιν. Ὁ πατριῶν Πέτρος, ὁ Θεόδωρος, ὁ Δαμιανὸς, ἄνδρες ἐπίσημοι, δὲν ἔπαυον νὰ τῷ ὑπεθυμίζωσιν ὅτι αὐτὸς ἔπρεπε νὰ ᾔται ἀρχων τοῦ κράτους, ὅτι ἡ μήτηρ του καταχρηστικῶς τοῦ ἀφῆρει τὴν ἐξουσίαν, ὅτι αἰσχρὸν ἦτο νὰ ὑπομένῃ ἀπαθῶς τὴν ὑπεροχὴν ἐνὸς εὐνοῦχου, ὃν διὰ μιᾶς πνοῆς ἐδύνατο νὰ καταστρέψῃ, καὶ ἐνὶ λόγῳ ὅτι ὤφειλε νὰ παύσῃ ὡν δούλος, ἐνῶ ἡ θέσις του ἦτο νὰ ᾔται δεσπότης. Λόγοι παραπλήσιοι ἠρέθισαν τὴν φιλοδοξίαν τοῦ νεαροῦ Κωνσταντῖνου, ὅστις συνέλαβεν ἔκτοτε τὴν ἰδέαν νὰ ἐξορίσῃ τὴν μητέρα του εἰς Σικελίαν καὶ νὰ μοναρχήσῃ αὐτός. Ἡ πολυτροπος Εἰρήνη, ἐγκαίρως πληροφορηθεῖσα τοῦ υἱοῦ αὐτῆς τὸν σκοπὸν, αὐτὸν μὲν ἀπρὸ αὐστηρῶς ἐπέπληξε καὶ ῥάβδῳ ἐτύψε, κατέκλεισεν ὡς ἐν φυλακῇ εἰς δωμάτιόν τι τῶν ἀνακτόρων, ἐτιμώρησε δὲ καὶ ἐν φρουρίοις κατέκλεισε τοὺς τοιαῦτα κατ' αὐτῆς συμβουλεύσαντας, καὶ ἀπήτησε παρὰ τῶν στρατιωτῶν νὰ ὀρκισθῶσιν ὅτι ζώσης αὐτῆς οὐδέποτε ἤθελον ὑπακούσει εἰς διαταγὰς τοῦ υἱοῦ τῆς, ὅπερ ἐκεῖνοι ἔπραξαν κατ' ἀνάγκην.

Ἐν τούτοις ἡ ὡς εἰπεῖν κάθειρξις τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ἡ αὐστηρότης ἦν ἡ Εἰρήνην ἐδείκνυε πρὸς αὐτόν, ἐξήγειρον τὴν κοινὴν ἀγανάκτησιν. Οἱ τοῦ Ἀρμενικοῦ θέματος στρατιῶται, οἵτινες δὲν εἶχον εἰσέτι ὀρκισθῆ, ὅπως ἡ Εἰρήνη ἀπήτει, ἠρήνησαν νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς παρόμοιον ὄρκον, ἰσχυριζόμενοι ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λέοντος ὀρκίσθησαν πιστῶν εἶς τε τὸν Κωνσταντῖνον καὶ εἰς τὴν Εἰρήνην ὁμοῦ, ὅτι ἤθελον μείνει πιστοὶ ἄχρι θανάτου εἰς τὸν ὄρκον τῶν, καὶ ἐπομένως ἀνεγνώριζον ἀμφοτέρους αὐτοκράτορας. Ἡ Εἰρήνη, θέλουσα νὰ πρᾶνῃ αὐτούς, ἀπέστειλε μετὰ προτροπῶν καὶ δώρων τὸν σπαθᾶριον καὶ δρουγγᾶριον τῆς βίβλας Ἀλεξίου τὸν Μουσελέμ· αὐτὸς ὅμως λησμονήσας τὴν ἀποστολὴν του, ἐδέσμευσεν ἀλύσει τὸν πατριῶν Νικηφόρον, διοικοῦντα τοὺς στρατιώτας ἐκεῖνους, καὶ ἀναλαβὼν ὁ ἴδιος τὴν ἀρχηγίαν, ἐφάνη τῶν στασιαστῶν στασιωδέστερος. Τὸ παρά-

δειγμα τῶν τοῦ Ἀρμενικοῦ θεματός στρατιωτῶν ἐμιμήθησαν καὶ οἱ τῶν γειτνιαζόντων, οἵτινες διώξαντες τοὺς ἀρχηγούς των διεκλήρυσαν ὅτι πλὴν τοῦ Κωνσταντίνου οὐδὲν ἄγνωστον αὐτοκράτορα.

Εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦτο τὰ στρατεύματα τῶν Θρακικῶν καὶ Ἀσιατικῶν θεμάτων συνελθόντα, κατὰ ὁκτώβριον τοῦ 190 ἐν Ἀτρώα, ἀνηγόρευσαν τὸν Κωνσταντῖνον μόνον αὐτοκράτορα, ἀπειλοῦντα νὰ ὑποστηρίξωσι καὶ διὰ τῶν ὅπλων τὴν ἀπόφασίν των. Ἡ Βιρηνή καίτοι φύσει τολμηρὰ οὖσα, κατεπλάγη ἐκ τῶν γενομένων καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἀφήσῃ ἐλεύθερον τὸν υἱὸν τῆς· ὁ δὲ ἐξεληθὼν τῆς πόλεως καὶ μεταβὰς παρὰ τοῖς ἐν Ἀτρώα στρατιώταις, ἐκήρυξε τὴν μητέρα του ἑκπτώτον πάσης ἐξουσίας, καὶ ἐπέβαλεν εἰς τοὺς στρατιώτας ὄρκον ὅτι δὲν θέλουσιν ἀναγνωρίζει τοῦ λοιποῦ τὴν Βιρηνὴν αὐτοκράτειραν. Εἰσελθὼν εἶτα εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐξώρισε τὸν Σταυράκιον καὶ τὸν ἕτερον τῶν εὐνοουμένων Ἀέτιον εἰς Πόντον, τὴν δὲ Βιρηνὴν ὑπεχρέωσε νὰ ἀποσυρθῆ εἰς μέγαρόν τι κατὰ τὴν Προποντίδα, διὰ νὰ ζῆσῃ ἐκεῖ μακρὰν τοῦ πολιτικοῦ βίου ἐν μοναχίᾳ καὶ ἀναπαύσει.

Ἡ Βιρηνή, συνετίσασα νὰ ἀρχῇ, ἔπαυσε δεινῶς ἐν τῇ ἀποχωρήσει· ὅθεν ἐξήντησε πᾶσαν τὴν πανουργίαν αὐτῆς ὅπως συνδιαλλαγῆ πρὸς τὸν υἱὸν τῆς. Ἐπειδὴ δὲ ἡ μὲν Βιρηνή ἦτο γυνή, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος ἀνὴρ, ἡ δὲ γυνὴ πρὸς τὸν ἀνδρα ἔχει, κατὰ τὴν Ἀριθμητικὴν τῶν Ζωολόγων, τὸν αὐτὸν λόγον, οἷον ὁ εὐκόλως ἀπατῶν πρὸς τὸν εὐκόλως ἀπατῶμενον, δὲν ἐβράδυνε πεντεκαίδεκα μῆνας μετὰ τὴν ἀποχώρησιν αὐτῆς, νὰ ἀναλάβῃ τὸν τίτλον τῆς αὐτοκρατειρας καὶ νὰ εἰσελθῇ πάλιν ἐν τοῖς ἀνακτόροις ἀπολαμβάνουσα πλῆρη τὴν εὐνοίαν τοῦ υἱοῦ τῆς. Πολλοὶ κατεκραύγασαν τότε κατὰ τοῦ ἄλλοπροσάλλου χαρακτῆρος τοῦ Κωνσταντίνου· ἀλλ' αὐτὸς ἐνδίδων εἰς τὴν υἱικὴν στοργήν, ἐτιμώρησε τοὺς κατακραυγάσοντας δι' ἐξορίας. Ἡ δὲ Βιρηνή ἰδοῦσα πάλιν αὐτὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἠθέλησε νὰ ἐκδικηθῆ· ὅθεν ἐπωφεληθεῖσα τοῦ ἔρωτος, ὃν ὁ υἱὸς τῆς ἔτρεφε πρὸς Θεοδότην, ὑπηρέτριαν τῆς συζύγου αὐτοῦ Μαρίας, ὤθησεν αὐτὸν ὑπόλως εἰς τὸ νὰ διαζευχθῆ τὴν νόμιμον καὶ ἐνάρετον αὐτοῦ σύζυγον

καὶ νὰ νυμφευθῆ τὴν Θεοδότην πρὸς κοινὸν σκάνδαλον, καὶ ἐναντίον τῶν προτραπῶν τοῦ πατριάρχου Γαλασίου, ὅστις, καίτοι ἀπειλούμενος, δὲν ἤθελε νὰ συγκατατεθῆ εἰς τὴν ἔνωσιν ταύτην. Σκοπὸς δὲ τῆς Βιρηνῆς ἦτο νὰ καταστήσῃ τὸν υἱὸν αὐτῆς μισητὸν εἰς τὸν λαόν, ὅπως εὐκόλωτερον τὸν ὑποσκελίσῃ.

Κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 795 ὁ αὐτοκράτωρ συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς μητρὸς του μετέβη εἰς Προῦσαν τῆς Βιθυνίας διὰ νὰ κάμῃ ἐκεῖ τὰ λουτρά· πληροφορηθεὶς δ' ὅτι ἡ σύζυγός του ἔτεκεν υἱόν, ἐπέστρεψεν ἀμέσως εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐγκαταλιπὼν ἐν Προῦσῃ τὴν μητέρα του μεθ' ἀπάσης τῆς αὐλῆς. Ἡ Βιρηνή ἐπωφελουμένη τῆς περιστάσεως ταύτης, ἐπέτυχε δι' ὑποσχέσεων καὶ δωρεῶν νὰ προσελκύσῃ πολλοὺς ἀξιωματικούς κατὰ τοῦ ἰδιοῦ υἱοῦ τῆς· ἐτοιμάσασα δ' οὕτω τὰ πάντα, ἐπανάκαμψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, περιμένουσα εὐκαιρίαν ἵνα ῥίψῃ τὸν Κωνσταντῖνον εἰς τὸν βόθρον τὸν ὁποῖον τῷ εἶχε σκάσει. Ἐπὶ ὀκτῶ δ' ὄλους μῆνας ὁ δυστυχὴς ἐκεῖνος ἐπάλαιεν ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ πρὸς τὰς παρῶν τῆς μητρὸς του.

Ἐν ἔτει 797 οἱ Σαρακῆνοι ἐβίβον ἐπὶ δόρασι εἰς τὰς ἀσιατικὰς ἐπαρχίας τοῦ κράτους, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος, ὅστις ὁμολογουμένως ἐκέκτητο ἱκανὰς στρατιωτικὰς ἀρετὰς, μαθὼν τοῦτο, ἀπεφάσισε νὰ ἐκστρατεύσῃ ὁ ἴδιος ἐπ' αὐτούς. Κατὰ δυστυχίαν τὸν παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Σταυράκιον, τὸν πρῶτον ἐργάτην τῶν ἀποτροπαίων σχεδίων τῆς Βιρηνῆς, ὅστις, φυσικῶ τῷ λόγῳ συμφέρον εἶχε νὰ ματαιωθῆ ἡ ἐκστρατεία, ἐξ ἧς ἐδύνατο νὰ δοξασθῆ ὁ αὐτοκράτωρ· ὅθεν παντοιοτρόπως ῥαδιουργήσας, ἐπὶ τέλους δὲ διαδόσας ὑπόλως· ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἀπεσύρθησαν, ἐπεισεν αὐτὸν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα ἐγένετο δεκτὸς μετὰ τινὰς δυσθυμίας ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ὡς μηδὲν διαπραξάμενος. Τοῦ τοιοῦτου ἐπωφεληθεῖσα ἡ Βιρηνή παρώτρυνε τοὺς συνωμώτας ἵνα σπεύσαντες πραγματοποιήσωσι τοὺς σκοποὺς αὐτῶν· καὶ δὴ, ἐνῶ τῇ 17 ἰουνίου ὁ αὐτοκράτωρ ἐπανήρχετο ἐκ τοῦ ἱπποδρόμου εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ἁγίου Μάμαντος, πολυάριθμοι συνωμῶται ὤρμησαν ἐπ' αὐτὸν διὰ νὰ τὸν συλλάβωσιν· αὐτὸς δ' ἐκπλαγεὶς ἐπὶ τῷ ἀπροσδοκῆτω

γεγονότι, ἐτρέπη εἰς φυγὴν μετὰ τινων πιστῶν ὑπηρετῶν του, καὶ ἐντυχὼν λέμβῳ τινὶ παρὰ τῆ παραλία, ἐρρίφθη μετ' ἐκείνων εἰς αὐτὴν, καὶ διεπεραιώθη εἰς Πύλας τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου. Ἐκείθεν μετέβη εἰς Τρίτωνα τῆς Προποντιδος, προτιθέμενος νὰ διαπεραιωθῆ εἰς Φρυγίαν, ἀμα ἤρχετο ἡ ἀγαπητὴ αὐτοῦ σύζυγος Θεοδότῃ. Καὶ ὄντως αὕτη μετὰ δύο μῆνας μόλις ἐδυνήθη νὰ ἐξέλθῃ τοῦ Βυζαντίου, συνοδευομένη ὑπὸ πολυαριθμῶν ἀξιωματικῶν καὶ αὐλικῶν, οὓς ἐνόμιζεν ἀφρωσιωμένους πρὸς τὸν σύζυγόν της, οἵτινες ὅμως πράγματι ἔτρεφον συμπαιθεῖας πρὸς τὴν Εἰρήνην.

Ἐν τούτοις εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Κωνσταντίνου ἐν Τρίτῳ προσετίθεντο ἡσυχμέρην νέοι ὀπαδοί, δυσηρεστημένοι ἐκ τῆς διαγωγῆς τῆς Εἰρήνης, οἵτινες πρόθεσιν ἐδείκνυσον νὰ ὑπερασπίσωσι καὶ διὰ τῶν ὄπλων τὸν νόμιμον αὐτοκράτορα· τοῦτο δὲ μανθάνουσα ἡ μιὰρὰ μήτηρ αὐτοῦ, κατείχετο ὑπὸ μεγάλου φόβου, καὶ ἔοξατο σκεπτομένη πῶς ἦτο δυνατόν νὰ συνδιαλλαγῇ πρὸς τὸν υἱόν της, καὶ ἂν ἔπρεπεν ἀκόμη νὰ ἀποσυρθῆ μοναστήριον τι, καὶ καταβῆσθαι ἐν αὐτῷ ἐν ἀναπαύσει. Πρὶν δὲ νὰ καταφύγῃ εἰς πρότασιν αὐτῆς αὐτὴν, ἀνέδραμε πάλιν εἰς τὴν συλλογὴν αὐτῆ παουργίαν· καὶ δὴ ἐμήνυσε πρὸς τοὺς παρὰ τῷ αὐτοκράτορι συνενόχους της ὅτι ἂν δὲν ἐπετύγχανον ἐντός μικροῦ νὰ τῆ παραδώσωσι τὸν υἱόν της, ἤθελε τοὺς καταγγεῖλαι αὐτῶ, καὶ διὰ τῆς θυσίας ἐκείνων συνδιαλλαγῇ αὐτῇ. Αἱ ἀπειλαὶ τῆς Εἰρήνης, τὰς ὁποίας ἐδύνατο βεβαίως νὰ ἐκτελέσῃ, ἠνάγκασαν τοὺς ἐνόχους νὰ προβῶσιν εἰς νέαν προδοσίαν κατὰ τοῦ Κωνσταντίνου· ὅθεν ἐνῶ οὗτος προσιύχετο ἐσπέραν τινὰ, τὸν ἤρπασαν βιαίως καὶ, ἐπιβιάσαντες εἰς πλοιαρίον τι ὅπερ εἶχον προετοιμάσει, τὸν διεπόρθευσαν τῇ 19 αὐγούστου 797 εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα παρέδωσαν αὐτὸν πρὸς τὴν μητέρα του. Ἡ δὲ κκῶτροπος αὕτη γυνὴ, ἡ μηδὲν ἱερὸν ἔχουσα, θέλουσα νὰ ματαιώσῃ πᾶσαν εἰς τὸ ἐξῆς ἐλπίδα τοῦ Κωνσταντίνου ἐπὶ τοῦ θρόνου, τὸν κατέκλεισεν εἰς τὸ πορφυροῦν δωμάτιον, ἐν ᾧ εἶχε γεννηθῆ, καὶ ἀκολούθως διέταξε μυστικὰ νὰ τοῦ ἐξορύξωσι τοὺς ὀφθαλμούς.

Ὁ δυστυχὴς Κωνσταντῖνος κεκοπιαικῶς ἐκ τῆς βιαιῆς θαλασσοπορίας καὶ ἐκ τῶν συγκινήσεων, ἦτο παραδεδωμένος εἰς ὕπνον, ὅτε περὶ τὴν ἐνάτην ὥραν τῆς πρωίας, οἱ ὑπὸ τῆς μητρὸς του διαταχθέντες δολοφῶνοι εἰσελθόντες ἀψοφητεῖ εἰς τὸ δωμάτιόν του, ἐπλησίασαν πρὸς αὐτὸν καὶ δὲν τὸν ἐξύπνησαν εἰμὴ διὰ τοῦ πόνου τῶν σιδηρῶν λαβίδων, ἀς τοῦ ἔχυσαν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μετὰ τοσαύτης σφοδρότητος, ὥστε ὀλίγου ἐδέησε μετὰ τῶν ὀφθαλμῶν νὰ τοῦ ἀφαιρέσωσι καὶ τὴν ζωὴν. Ὁ δυστυχὴς Κωνσταντῖνος ἐκπέμπων κραυγὰς σπαρξικαρδίους ἐκυλίετο χαμαὶ, καταρώμενος τὴν μητέρα του, τὴν ὥραν καὶ τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς του, καὶ ἔμεινεν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, χωρὶς νὰ θέλῃ νὰ λάβῃ τροφήν. Ἐσυνείθισεν ὅμως ἐπὶ τέλος εἰς τὴν δυστυχίαν του καὶ ἐπέζησεν εἰς τὴν μητέρα αὐτοῦ βίῳν βίον ἀβιώτατον ἐνλήθη καὶ περιφρονήσει. Ἦγε δὲ τότε τὸ εἰκοστὸν ἔβδομον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἔτος καὶ ἐβασίλευσεν ἔτη δέκα ἑπτα.

Μετὰ τὸ κακούργημα τοῦτο ἡ Εἰρήνη, θέλουσα εἰς τὰ ὄμματα τοῦ κοινοῦ νὰ ἀπὸπληρῇ τὸν ἔσθλο τῆς μιᾶς πράξεως της, ἐξηγόρασε πολυαριθμούς αἰχμαλώτους, τοὺς ὁποίους εἶχον κατὰ διαφόρους περιστάσεις αἰχμαλωτίσει οἱ Σαρακηνοί. Ἀλλ' ὑπῆρέτου ἐν τῇ αὐτῇ αὐτῆς δύο ἄνδρες ἐπίσης πανουργοὶ καὶ ἐπιτήδειοι, ὁ Σταυράκιος καὶ ὁ Ἀέτιος, οἵτινες διαμφοισθητοῦντες τὴν εὐνοίαν τῆς αὐτοκρατορίας, κατερραδιούργουν ἀλλήλους, καὶ διέσπειρον εἰς τὸν λαόν τὴν διαίρεσιν καὶ τὴν ἀποστροφὴν πρὸς τὴν Εἰρήνην. Ὁ χειμῶν τοῦ 797 παρήλθεν ἐν τῷ μέσῳ τῶν σκευωριῶν τῶν δύο πατριῶν· ἐπὶ τέλος ὅμως κατίσχυσεν ὁ Ἀέτιος, ὁ δὲ Σταυράκιος τοσοῦτον προσεβλήθη τὴν φιλονιμίαν ἰδὼν τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἀντικίτου του, ὥστε ἀπεβίωσε μετ' οὐ πολὺ, διαρρηχθεισῶν τῶν φλεβῶν αὐτοῦ.

Τῆς Δύσεως ἐδέσποζε τότε ὁ Κάρολος Μάγνος, ὅστις θέλων νὰ ἐνώσῃ εἰς τὴν κεφαλὴν του τὰ στέμματα τῆς τε Ἑώας καὶ τῆς Ἑσπερίας, ἔπεμψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν πρέσβεις τὸν ἐπίσκοπον Ἰεσσαν καὶ τὸν κόμητα τῆς Ἐλιγάνδης προτείτων γάμον τῇ Εἰρήνῃ. Ἡ φιλόδοξος αὐτῆ γυνὴ δὲν εἶδε μετ' ἀπαρεσκείας τὴν

πρότασιν ταύτην, ἀλλ' αἱ δολοπλοκίαι τοῦ Ἀετίου ἐματαιώσαν τὴν πρότασιν τοῦ Καρόλου Μάγνου ἢ δὲ Εἰρήνην, ἐπιδοθεῖσα οὕτως εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τοῦ κράτους τῆς, ἡσυχολήθη ὅπως βελτιώσῃ τὴν κατάστασιν τῶν ὑπηκόων τῆς, τὰ τρία τέταρτα τῶν ὁποίων ἦσαν καταγεγραμμένοι ἐν τοῖς καταλόγοις τῶν ἑπαίτων. Πρὸς τοῦτο ἐκοδόμησε νοσοκομεῖα, γηροτροφεία καὶ ξενώνας, ἠλάττωσε τοὺς φόρους, περιέστειλε τὰς κατασχέσεις τῶν ἐκμισθωτῶν τῶν προσόδων καὶ καθήργησε τοὺς ὑπερόγκους φόρους, οἵτινες ἐβάρυνον τὰς ἐργατικὰς τάξεις. Ταῦτα πάντα ὅμως καίτοι ἀνακουφίσαντα τοὺς ὑπηκόους τῆς, δὲν ἐξήλειψαν τὴν κατ' αὐτῆς ἐπὶ τῇ προτέρᾳ διαγωγῇ τῆς δυσμενείαν, ἥτις ἐπὶ τέλους ἐπήνεγκε καὶ τὴν καταστροφὴν τῆς.

Ἐξῆ τότε ἀνὴρ τις φιλόδοξος, Νικηφόρος τοῦνομα, γέννημα τῆς ἐν Πισσιδεῖα Σελευκείας, κατ' ἄλλους δὲ Καππαδοξί, τίτλον φέρων πατρικίου καὶ μεγάλου Λογοθέτου, ὅστις ἐπωφελοῦμενος τῆς κατὰ τῆς Εἰρήνης ἀντιπαθείας, ἦν ἐπηύξησαν αἱ παρανομίαι τοῦ εὐνοουμένου αὐτῇ Ἀετίου, συνέλαβεν ἐν πᾶσι ναύτην ἰδεῖν νὰ ἀναβῆ ὁ ἴδιος ἐπὶ τὸν θρόνον. Πρὸς τοῦτο συνέδηθ' ἑκείνους πολλοὺς τῶν τότε ἐπιστήμων ἀνδρῶν, οἵτινες, δυσφοροῦντες ἐπὶ τῷ παθίματι τοῦ Κωνσταντινίου, ἐβδελύσσοντο τὴν ἄστοργον μητέρα, ἐντὸς δὲ μικροῦ εὐρεῖα συνωμοσία ἐξυφάνθη, σκοπὸν ἔχουσα τὴν ἀνατροπὴν τῶν καθεστώτων.

Ἡ Εἰρήνη, ἀσθενὴς οὔσα ἐν τοῖς καλουμένοις Ἐλευθερίου, ἠγνόει τὰ ἐξῶθεν τῶν ἀνακτόρων συμβαίνοντα. Τῇ 31 ὁκτωβρίου 802 λοιπὸν, περὶ τὴν δεκάτην ὥραν τῆς ἐσπέρας, οἱ συνωμοταὶ ἐξαπατήσαντες τοὺς φρουροῦντας πρὸ τῶν ἀνακτόρων στρατιώτας, εἰσῆλθον εἰς τὰ ἀνάκτορα, καὶ συλλαβόντες τὴν Εἰρήνην, τὴν μετέφερον εἰς τὸν μέγα παλάτιον, ἔβη τὴν κατέκλεισαν ταυτοχρόνως πράκτορες μίσθιοι περιερχόμενοι τὰς ὁδοὺς ἐφ' ὧνάζον «Νικηφόρε Αὐγουστε, ἔτη πολλά.» Ὁ λαὸς, καίτοι τερπόμενος συνήθως εἰς τὰς πολιτικὰς μεταβολὰς, δὲν ἔδειξε τόσῃν ὑπὲρ τοῦ Νικηφόρου συμπάθειαν ὅσῃν ἔδειξε ὁ πατριάρχης Νικητῆς ἔστειψεν αὐτὸν ἐκὼν ἀέκων παρεδέχθη τὰ γενόμενα.

Ἐν ταῦτοις ὁ Νικηφόρος, φύσει φιλο-

χρήματος ὢν, πληροφορηθεὶς ὅτι ἡ Εἰρήνη ἐκέκτητο πολλοὺς θησαυρούς, ἠθέλησε νὰ γείνη κύριος αὐτῶν· ὕθεν μεταβάς μετὰ πολλῶν πατρικίων παρ' αὐτῇ τὴν ἐπιούσαν τῆς στέφειώς του, προσεπάθησε νὰ τὴν πείσῃ ὅπως τῷ ἀποκαλύψῃ τοῦ ἔκρουπτε τοὺς θησαυρούς τῆς, ἄλλα τε πολλὰ ὑποσχόμενος, καὶ ὅτι ἤθελε τῇ ἀφήσει πλήρη ἐλευθερίαν καὶ τὴν σεβασθῆ ὡς μητέρα του. Ἡ Εἰρήνη, καίτοι δικαίως δυσπιστοῦσα, δὲν ἠδύνατο νὰ πράξῃ ἄλλως· στραφεῖσα δὲ πρὸς αὐτὸν τῷ εἶπε.

— Ὁρφανὴν μὲ παρέλαβεν ὁ Θεὸς εἰς τὰς ἀγκάλας του καὶ μὲ ἀνεβίβασε παρ' ἀξίαν ἐπὶ θρόνον· δὲν λησμονῶ λοιπὸν τὴν πρώτην καταγωγὴν μου· τὴν καταστροφὴν μου ἀποδίδω εἰς τὰς ἀμαρτίας μου. Εἶν τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον, ὑποτάσσομαι εἰς τὰς θελήσεις του, παραιτοῦμαι εἰς τὴν προστασίαν αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ἄς διαθέσῃ τὴν ζωὴν μου. Μίαν μόνην χάριν ζητῶ παρὰ σοῦ, νὰ μὲ ἀφήσῃς νὰ διέλθω τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου μου ἐν μετανοίᾳ καὶ δακρυῖσι, ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Ἐλευθερίου, ἢ ἐν τῷ φιλοδόμησά.

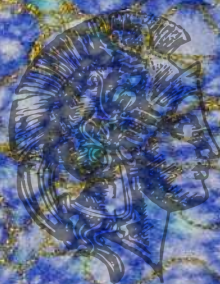
Ὁ Νικηφόρος τῇ ἀπεκρίθη ὅτι ἤθελε τῇ παραχωρήσει πᾶν ὅτι ἐπέθυε, ἐν καὶ αὐτῇ τῷ ἀπεκαλύπτει τοὺς θησαυρούς τῆς χωρὶς οὐδὲν νὰ κριθῇ· ἀλλ' ἅμα ἐκείνης ἀποκαλύψας τὸ μέρος ἐν τῷ ὁποίῳ οἱ θησαυροὶ ἐκρύπτοντο, καὶ ὁ Νικηφόρος ἔλαβε κατοχὴν αὐτῶν, ἢ δυστυχῆς Εἰρήνη ἐπέμφθη εἰς τι μοναστήριον παρ' αὐτῆς κτισθὲν κατὰ τὰς νήσους τῶν Πριγγήπων. Ἐκείθεν ἄλλοτε οὐ πολὺ ἐξωρίσθη εἰς Μιτυλήνην, ἔνθα κατεκλείσθη εἰς μονήρη φυλακὴν ἐν τῇ ὁποίᾳ οὐδενὶ ἐπατρέπετο νὰ εἰσέλθῃ. . . Ἡ ταλαιπωρία αὐτοκράτειρα ἢ ἄλλοτε ὑπερήφανος καὶ μεγαλοπρεπῆς, τοσοῦτω περιπεφρονημένον καὶ ἐλευσινὸν βίον διήγαγεν ἐν τῇ ἐξορίᾳ ἐκείνῃ, ὡς γερομένη καὶ αὐτῶν τῶν πρὸς τροφὴν τῆς ἀναγκαιῶν, ὑπεχρεοῦτο νὰ ἐργάζεται, καὶ ἐκ τοῦ ἐργοχείρου τῆς νὰ πορίζεται τὰ πρὸς τὸν βίον. Μετὰ πλείστας δὲ δεινοπαθείας, ἀπέβισε τῇ 9 αὐγούστου 802 εἰς ἡλικίαν πεντήκοντα ἑτῶν καὶ ἀφοῦ ἐβασίλευσε μετὰ τὴν τύφλωσιν τοῦ υἱοῦ τῆς πέντε ἔτη· τὸ δὲ πτώμα αὐτῆς μεταφερθὲν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐτάφη εἰς τι μοναστήριον παρ' αὐτῆς τῆς ἰδίας κτισθὲν. ΕΠΙΣΤ. Ι. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ,

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000029526

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

